

İSİG Meclisi'nin İlkeleri, İşleyişi

Bugüne kadar, yani yaklaşık sekiz yıldır yaptığımız toplantılar, etkinlikler ve mücadele pratiği ışığında;

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi; 2011 yılından itibaren farklı sektörlerden, işkollarından, mesleklerden işçilerin (sanayi/hizmet/tarım, metal işçisi, mevsimlik tarım işçisi, banka işçisi, sağlık işçisi, inşaat işçisi, doktor, mühendis, akademisyen, iş güvenliği uzmanı vd.) ve işçi ailelerinin hayat verdiği bir ağ örgütlenmesidir. Sağlıklı ve güvenli bir yaşam, çalışma koşulları için mücadele eder. İSİG Meclisi 2011 yılında İstanbul'da faaliyete geçtikten sonra Kocaeli ve Ankara'da çalışmalarına başladı. Önümüzdeki dönemde de başta sanayi şehirleri olmak üzere birçok merkezde işçi sağlığı mücadelesini yaygınlaştırmayı hedeflemektedir.

• İSİG Meclisi; bütün iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenabilir olduğunun bilinciyle, yaşanan işçi ölümlerini 'iş kazası' olarak değil 'iş cinayeti' olarak tanımlar. Bu noktada işçilerin sağlığının her türlü ekonomik çıkardan, büyümeden önce geldiğini savunur. Çalışma ortamında emekçilerin ölümünün, sakat kalmasının, psikolojik ve fizyolojik sağlıklarını kaybetmelerinin gerçek nedenini, emeği sadece artı değer elde etme aracı olarak gören, emekçiyi bütünsel bir insan olarak kabul etmeyen kapitalist sistem olduğunu tespit eder.

• İSİG Meclisi; devletten, sermayeden ve siyasi partilerden bağımsızdır. Yani hiçbir şirketten, uluslararası kuruluştan ya da herhangi bir kurumdan fon almaz, proje işi yapmaz. İşçi sınıfının çıkarlarını savunur. Devletin ve siyasi partilerle organik bir bağı yoktur. Ayrıca sendika ve meslek örgütleriyle de eşit ilişki kurar. Şehir ölçeğinde karar alma organı, ortalama olarak ayda bir yapılan açık Meclis toplantıdır. Şehirlerin koordinasyonunu ise her şehir meclisinden seçilen bir kadın ve bir erkek emekçinin oluşturduğu Türkiye koordinasyonu sağlar. Yine yılda bir defa tüm şehirlerdeki üyelerinin katıldığı ve tüm emekçilere açık ülke toplantısı yapılır. Bütün üyeleri 'gönüllü' olarak emek verir. Gelir kaynakları ise sendika, meslek örgütü ve gönüllüleri ile olan dayanışma aidatlarıdır.

• Aylık olarak hazırladığı 'iş cinayetleri raporu' başta olmak üzere panel, işçi direnişlerine destek ve hazırladığı diğer raporlarla tanınan bir kurumdur. Yine birçok sendika ve meslek örgütü tarafından desteklenmektedir. Resmi iletişim araçları; İSİG bilgilerinin merkezileştirilmesi ve kamusallaştırılmasını amaçlayan ve her gün düzenli olarak güncellenen www.guvenlicalisma.org isimli web sitesi, <http://www.facebook.com/isigmeclisi/> ve <http://twitter.com/isigmeclisi> sosyal medya hesapları, isigmeclisi@gmail.com mail adresidir.

Her şehir meclisinin kendi iç iletişimi için oluşturduğu mail grubu ile bütün üye ve gönüllülerin dâhil olduğu merkezi duyuru mail grupları bulunmaktadır. Hazırlanan merkezi ve yerel raporlar bir gün evelden mail grupları vasıtasıyla Meclis gönüllülerinin onayına sunulur.

• İSİG Meclisi; ilke olarak ulus, etnisite, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, inanç ve benzer nedenlerle yapılan ayrımcılığa ve nefret söylemlerine karşı taviz vermez, yaşamın her sahasında emekçilerin çıkarlarından yana tutum alır.

• Ayrım gözetmeden, olanakları ölçüsünde sendikaların, sendikalı-sendikasız ve işsiz işçilerin, kamu çalışanlarının İSİG alanındaki sorunlarının çözümüne yardımcı olmayı ve taleplerini yerine getirmeyi temel görev addeder.

İşçi sağlığı ve güvenliği mücadelesi, işçi sınıfının kendi eseri olacaktır...

İletişim

<http://www.guvenlicalisma.org/>
<https://twitter.com/isigmeclisi>
<https://www.facebook.com/isigmeclisi/>
guvenlicalisma@gmail.com

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi

Hangi savaşta bu kadar arkadaşımızı kaybediyoruz?

2018 yılında en az 1923 işçi yaşamını yitirdi

Yüzde 83'ünü ulusal ve yerel basından; yüzde 17'sini ise işçilerin mesai arkadaşları, aileleri, iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve sendikalardan öğrendiğimiz bilgilere dayanarak tespit ettiğimiz kadarıyla 2018 yılında en az 1923 işçi yaşamını yitirdi...

Raporumuzda meslek hastalığı nedeniyle gerçekleşen 10 iş cinayeti var (6 çiftçi Kırım Kongo Kanamalı Ateşi, 1 kot kumlama işçisi silikozis, 1 maden işçisi silikozis, 1 inşaat işçisi sıtma ve 1 tarım işçisi kuduz). Bu durum Türkiye'de meslek hastalıklarının görünmez kılındığının bir kanıtıdır da. Oysa ILO ve WHO verilerine göre 1 "iş kazası sonucu ölüm" karşılığında yaklaşık 6 "meslek hastalığı sonucu ölüm" olmaktadır...

İşe giderken yollarda geçen saatler. İşyerinde güvencesiz çalışma koşulları: Uzun çalışma saatleri, iki kişinin yapacağı işi tek başına yapma, kötü yemekler, alınmayan iş güvenliği önlemleri, patrondan hakaret... Yaşamak için değil adeta çalışmak için yaşıyoruz!

Evde kira, gıda, eğitim-sağlık giderleri ve faturalar... Resmi enflasyon yüzde 20'nin üstünde, gerçekte daha da fazla. İşten çıkarmalar, işçilerin hak istemlerine karşı baskılar, grev yasaklamalar... Bıçak kemiğe dayandı, geçinemiyoruz!

İşte güvencesizlik tam da bu! Güvencesizliği bugünün proleter çalış-

ma ve yaşam disiplini haline getiren AKP'nin iktidar yılları boyunca İş Cinayetlerinde yaklaşık 22 bin 500 işçi yaşamını yitirdi...

2016 yılında 1970 işçi, 2017 yılında 2006 işçi, 2018 yılında 1923 işçi... Sermayenin ve iktidarın örtemediği bir gerçek, yana yakıla devam ediyor. İş cinayetleri ve meslek hastalıkları had safhada, işsizlik ve borçlar büyüyor, işçilerin örgütsüzlüğü sürüyor. İşçiler ya umudunu kaybediyor ve yaşamlarına son veriyor ya da direnişin yeni biçimlerini bulmaya çalışıyor...

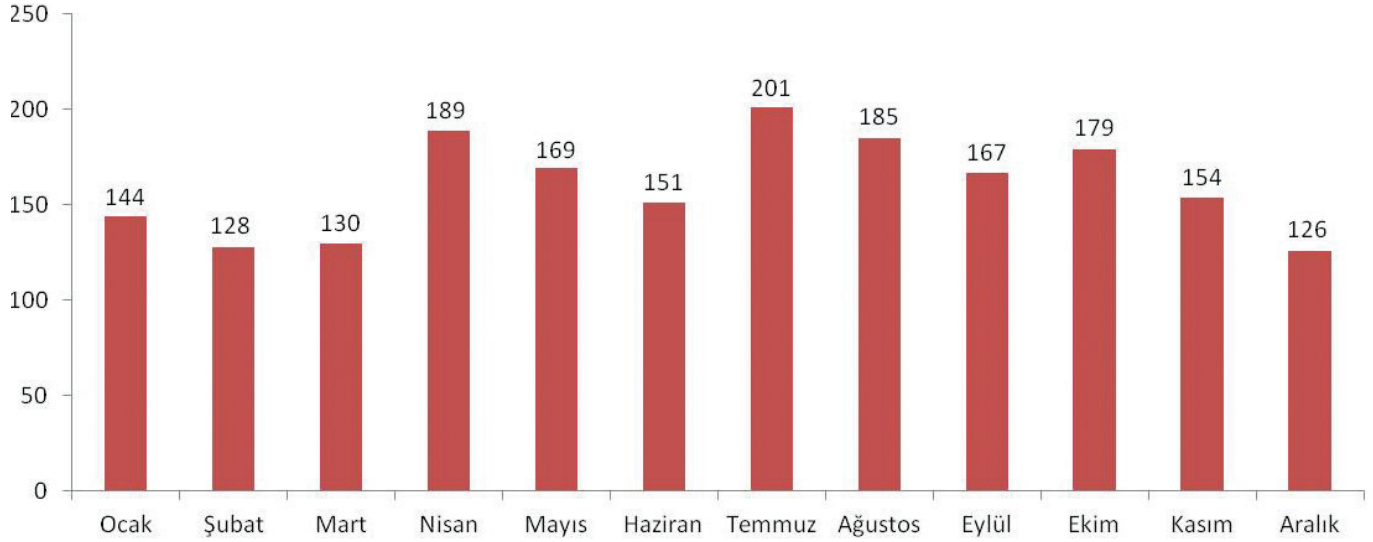
İşte 'Yaşamak İçin Direnişçi' sloganımız tam da burada anlam buluyor. İşçi sınıfı tam da bu noktada örgütlenmeli, birlik ve dayanışma içinde olmalı ve yine işçi sınıfının evrensel değerleri olan eşitlik, özgürlük, kardeşlik ve barış için örgütlenmeli. Yaşamak ve yaşatmak için ÖRGÜTLENMELİ...

Teşekkür...

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'ni en başından beri mali anlamda da destekleyen İstanbul Tabip Odası'na, Petrol-İş Sendikası'na ve Tekgıda-İş Sendikası'na; yine 2018 yılından itibaren mali anlamda da destek vermeye başlayan Tez-Koop-İş Sendikası'na; bizlere mekansal olarak kucak açan ve maddi anlamda da destekleyen Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'ne; yine 2018 yılı raporu için maddi olarak destek veren Maden Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'ne; sosyal medyadan ve mail gruplarından çağrımız üzerine 2018 yılı raporu için dayanışma da bulunan 27 arkadaşımıza; raporumuzun mizanpajından matbaa sürecine kadar hazırlayan DİSK Basın-İşe, infografik tasarımını yapan Sevil Şeten'e ve düzenleyen Kansu Yıldırım'a, kapakta 1980 yılında yaptığı maden işçileri tablosunu paylaştıran ve Türkiye haritasını hazırlayan İrfan Ertele ve raporumuzun tüm bölümlerini sürece yayımlı olarak kaleme alan, görsellerini hazırlayan, çeviriler yapan, düzenli aidat vererek destekleyen farklı meslek gruplarından Meclis üyelerimize-gönüllülerimize çok teşekkür ediyoruz. Anonim bir işçi sağlığı ve iş güvenliği mücadelesi oluşturmanın bilinciyle raporumuzda hazırlanmasına katkı veren hiçbir arkadaşımızın adı yer almamaktadır. Adımız İşçi Sınıfıdır!

2018 / İş Cinayetlerinin Aylara Göre Dağılımı

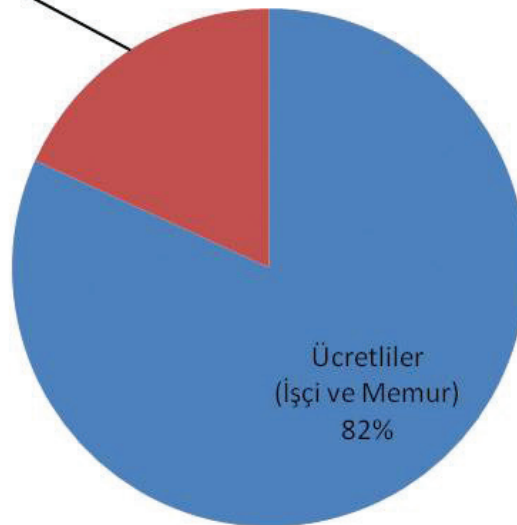
2018 yılında iş cinayetlerinin aylara göre dağılımı şöyle:
Ocak ayında en az 144 işçi,
Şubat ayında en az 128 işçi,
Mart ayında en az 130 işçi,

Nisan ayında en az 189 işçi,
Mayıs ayında en az 169 işçi,
Haziran ayında en az 151 işçi,
Temmuz ayında en az 201 işçi,
Ağustos ayında en az 185 işçi,

Eylül ayında en az 167 işçi,
Ekim ayında en az 179 işçi,
Kasım ayında en az 154 işçi,
Aralık ayında en az 126 işçi
iş cinayetlerinde yaşamını yitirdi...

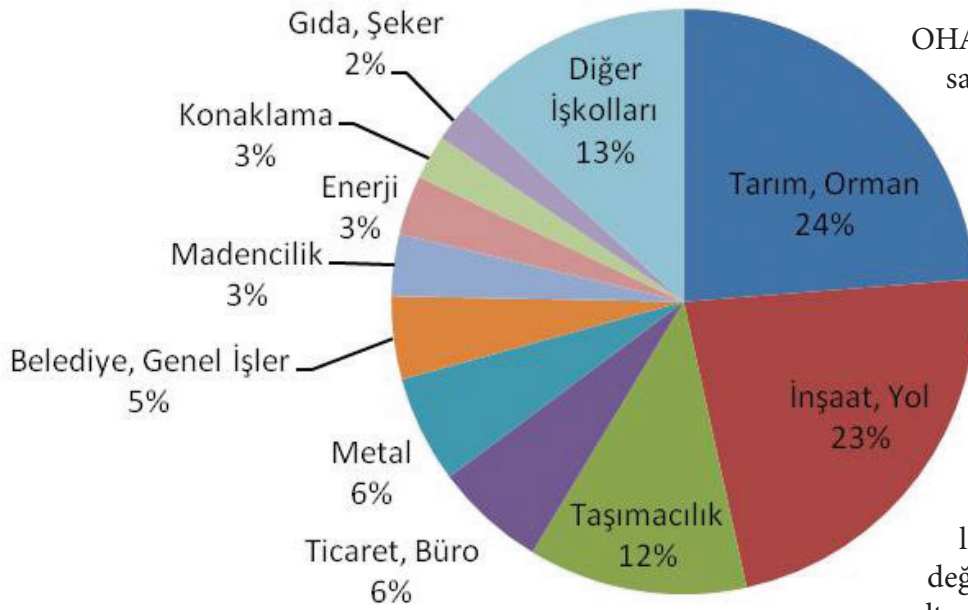
2018 / İş Cinayetlerinin İstihdam Biçimlerine Göre Dağılımı

Kendi Nam ve Hesabına
Çalışanlar
(Çiftçi ve Esnaf)
18%

2018 yılında iş cinayetlerinin istihdam biçimlerine göre dağılımına baktığımızda 1573 ücretli (işçi ve memur) ve 350 kendi nam ve hesabına çalışan (çiftçi ve esnaf) yaşamını yitirdi. Yani ölenlerin yüzde 82'sini ücretliler yüzde 18'ini ise kendi nam ve hesabına çalışanlar oluşturuyor...

2018 / İş Cinayetlerinin İşkollarına Göre Dağılımı

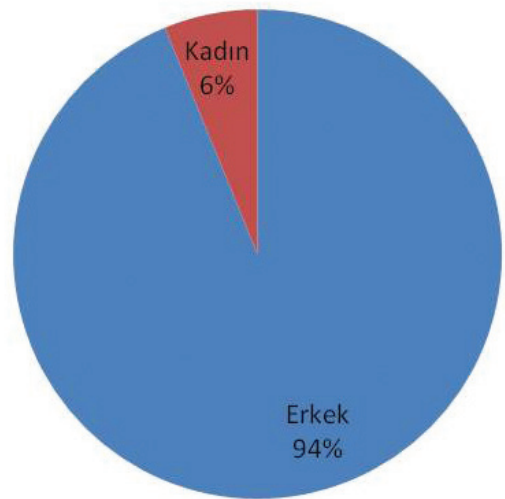

OHAL sonrası için yaptığımız sanayi işçilerinin iş cinayetlerindeki oransal artış sürüyor. Başta metal ve enerji olmak üzere gıda, tekstil, kimya ve madencilik işkollarına da dikkat çekelim. Yine tarımda ölenlerin ise en az yüzde 41'i ücretli. Yüzde 59'unu oluşturan çiftçi ölümlerinin ise bir kısmının başkasının tarlasını işleme ya da çobanlık vasıtasıyla ücretli olarak değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmekle beraber net olarak bir oran veremiyoruz.

2018 yılında iş cinayetlerinin işkollarına göre dağılımı şöyle:

Tarım, Orman işkolunda 457 emekçi (268 çiftçi ve 189 işçi);
 İnşaat, Yol işkolunda 438 işçi;
 Taşımacılık işkolunda 233 işçi;
 Ticaret, Büro, Eğitim, Sinema işkolunda 118 emekçi;
 Metal işkolunda 114 işçi;
 Belediye, Genel İşler işkolunda 88 işçi;
 Madencilik işkolunda 66 işçi;
 Enerji işkolunda 63 işçi;
 Konaklama, Eğlence işkolunda 47 işçi;
 Gıda, Şeker işkolunda 44 işçi;
 Savunma, Güvenlik işkolunda 42 işçi;
 Petro-Kimya, Lastik işkolunda 36 işçi;
 Sağlık, Sosyal Hizmetler işkolunda 29 işçi;
 Tekstil, Deri işkolunda 28 işçi;
 Çimento, Toprak, Cam işkolunda 21 işçi;
 Ağaç, Kâğıt işkolunda 17 işçi;
 Gemi, Tersane, Deniz, Liman işkolunda 16 işçi;
 İletişim işkolunda 6 işçi;
 Banka, Finans, Sigorta işkolunda 3 işçi;
 Basın, Gazetecilik işkolunda 4 işçi;
 Elimizdeki veriler ışığında çalıştığı işkolunu belirleyemediğimiz 50 işçi yaşamını yitirdi...

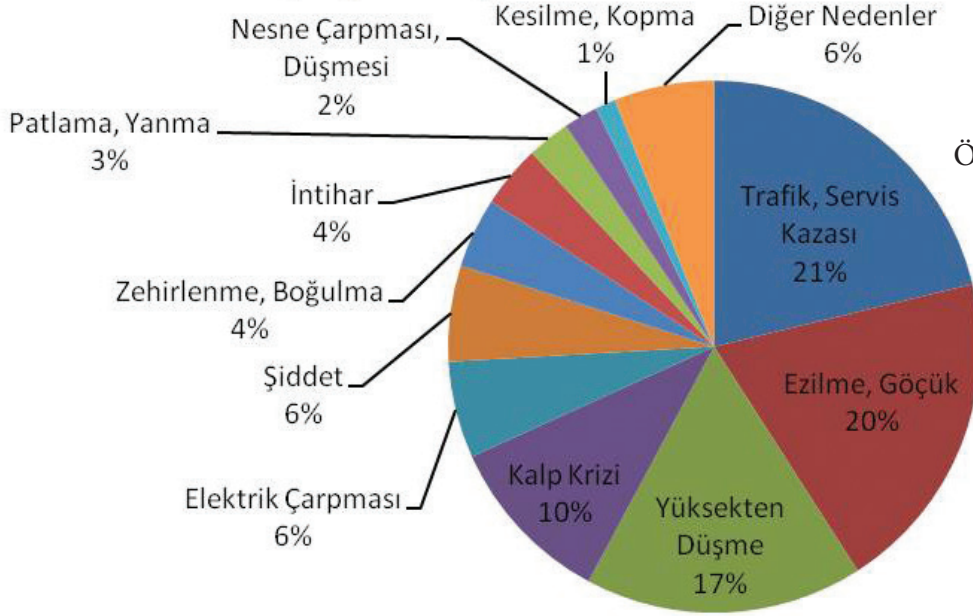
2018 / İş Cinayetlerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

2018 yılında iş cinayetlerinin cinsiyetlere göre dağılımı şöyle:

119 kadın işçi,
 1804 erkek işçi yaşamını yitirdi...

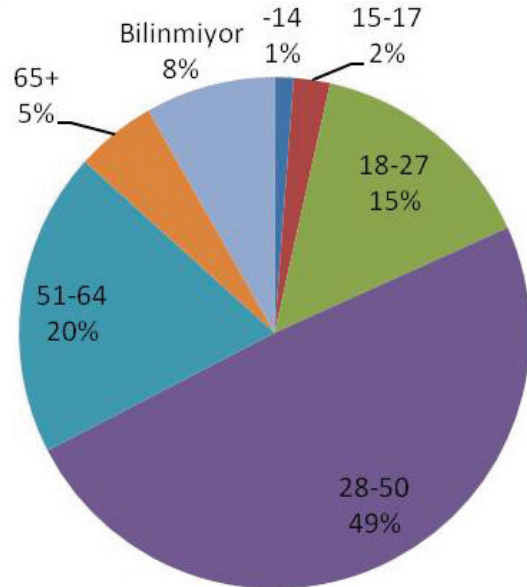
2018 / İş Cinayetlerinin Nedenlerine Göre Dağılımı

Ölüm nedeni olarak kalp krizi ve beyin kanamaları giderek artıyor. Bu artış uzun, yoğun ve fazla çalışmanın çıplak bir sonucu... Yine şiddet nedenli ölümlerdeki artış da dikkat çekici. Bu durum ülkemizin siyasal-toplumsal sürecinin bir yansıması da...

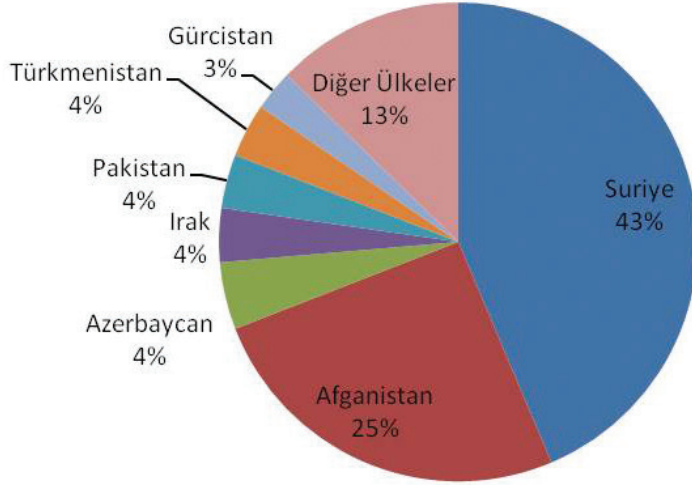
2018 yılında iş cinayetlerinin nedenlerine göre dağılımı şöyle:
Trafik, Servis Kazası nedeniyle 408 işçi;
Ezilme, Göçük nedeniyle 379 işçi;
Yüksekten Düşme nedeniyle 325 işçi;
Kalp Krizi, Beyin Kanaması nedeniyle 200 işçi;
Elektrik Çarpması nedeniyle 113 işçi;
Şiddet nedeniyle 112 işçi;
Zehirlenme, Boğulma nedeniyle 82 işçi;
İntihar nedeniyle 73 işçi;
Patlama, Yanma nedeniyle 50 işçi;
Nesne Çarpması, Düşmesi nedeniyle 40 işçi;
Kesilme, Kopma nedeniyle 24 işçi;
Diğer nedenlerden dolayı 117 işçi yaşamını yitirdi...

2018 / İş Cinayetlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

2018 yılında iş cinayetlerinin yaş gruplarına göre dağılımı şöyle:
14 yaş ve altı 23 çocuk işçi,
15-17 yaş arası 44 çocuk/genç işçi,
18-27 yaş arası 285 işçi,
28-50 yaş arası 944 işçi,
51-64 yaş arası 371 işçi,
65 yaş ve üstü 98 işçi,
Yaşını bilmediğimiz 158 işçi yaşamını yitirdi...

2018 / İş Cinayetlerinde Ölen Mülteci-Göçmen İşçilerin Geldikleri Ülkeler

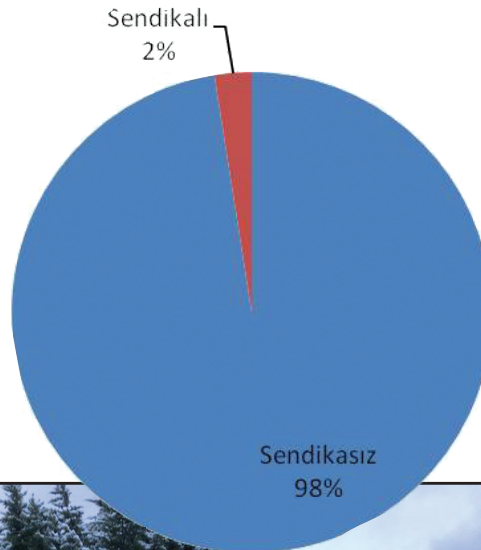

2018 yılında 110 mülteci/göçmen işçi yaşamını yitirdi. Bu işçilerin geldikleri ülkelere bakarsak:

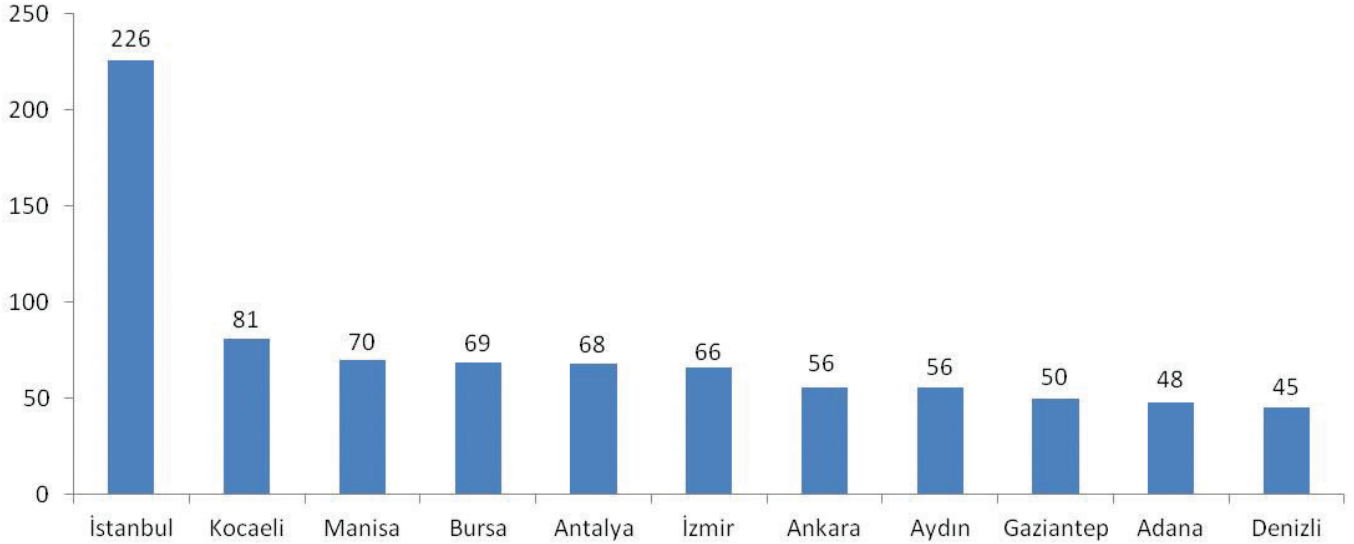
48 işçi Suriyeli;
28 işçi Afganistanlı;
5 işçi Azerbaycanlı;
4'er işçi Iraklı, Pakistanlı ve Türkmenistanlı;
3 işçi Gürcistanlı;
2'şer işçi İranlı, Rusyalı ve Ukraynalı;
1'er işçi ise Hindistanlı, Kırgızistanlı, Macaristanlı, Nijeryalı, Özbekistanlı, Romanyalı, Tacikistanlı ve Zimbabveli...

2018 yılında iş cinayetlerinde ölenlerin 48'i (yüzde 2,49) sendikalı işçi, 1875'i ise (yüzde 97,51) sendikasıız. Sendikalı işçiler tarım, gıda, madencilik, kimya, tekstil, metal, enerji, taşımacılık, güvenlik ve belediye işkollarında çalışıyordu. Diğer yandan ölen başka sendikalı işçiler de olabilir. Ancak kâğıt üzerinde olan sendikal üyeliklerinin gerçek bir örgütlülük olmaması ve birçok sendikanın ölen üyelerini sahiplenmemesi sonucu net bir bilgi verme şansımız olmadığını da belirtelim. Bu durum özellikle kamu çalışanı/memur sendikaları açısından daha da tespit edemediğimiz bir husus...

2018 / İş Cinayetlerinde Ölen İşçilerin Örgütlülük Durumu

2018 / İş Cinayetlerinin Şehirlere Göre Dağılımı (İlk 11 Şehir)

2018 yılında Türkiye'nin 81 şehrinde ve yurtdışında birçok ülkede iş cinayeti gerçekleştiğini tespit ettik:

226 ölüm İstanbul'da;
81 ölüm Kocaeli'nde;
70 ölüm Manisa'da;
69 ölüm Bursa'da;
68 ölüm Antalya'da;
66 ölüm İzmir'de;
56'şar ölüm Ankara ve Aydın'da;
50 ölüm Gaziantep'te;
48 ölüm Adana'da;

45 ölüm Denizli'de;
43'er ölüm Konya ve Şanlıurfa'da;
39 ölüm Samsun'da;
35'er ölüm Mersin ve Sakarya'da;
33'er ölüm Balıkesir ve Tekirdağ'da;
31 ölüm Zonguldak'ta;
29'ar ölüm Hatay ve Muğla'da;
27 ölüm Çorum'da;
25'er ölüm Kütahya ve Trabzon'da;
23'er ölüm Adıyaman, Elazığ ve Sivas'ta;
22'şer ölüm Bolu ve Kastamonu'da;

21 ölüm Kahramanmaraş'ta;
20'şer ölüm Karabük ve Mardin'de;
19'ar ölüm Diyarbakır ve Kayseri'de;
18'er ölüm Eskişehir ve Osmaniye'de;
17 ölüm Ordu'da;
16'şar ölüm Çanakkale, Düzce ve Malatya'da;
15 ölüm Isparta'da;
14'er ölüm Burdur, Niğde ve Şırnak'ta;
13 ölüm Aksaray'da;
11'er ölüm Afyon, Artvin, Bartın, Giresun ve Rize'de;
10 ölüm Bitlis'te;
9'ar ölüm Erzincan, Erzurum, Hakkari, Kars, Siirt, Uşak, Tokat ve Van'da;
8'er ölüm Edirne ve Kırşehir'de;
7'şer ölüm Bilecik, Iğdır, Kırıkkale ve Kırklareli'de;
6'şar ölüm Amasya, Ardahan, Karaman ve Sinop'ta;
5'er ölüm Batman, Gümüşhane ve Nevşehir'de;
4'er ölüm Yalova ve Yozgat'ta;
3'er ölüm Ağrı, Bingöl, Çankırı, Muş ve Tunceli'de;
1'er ölüm Bayburt ve Kilis'te;
33 ölüm ise Yurtdışında gerçekleşti...

İşçi hakları bakımından Meslek Hastalıkları:

Çalışma yaşamının meçhul yüzü

Meslek Hastalıkları'nı, 'hastalığa neden olan maruziyetin tamamen işten kaynaklandığı hastalıklar' olarak tanımlamaktadır, 506 sayılı SSK kanunu. En geniş anlamıyla 'çalışma şartlarının kısmen ya da tamamen neden olduğu veya kötüleştirdiği fiziksel ya da ruhsal sağ-

lık sorunları ve hastalıklar' olarak tanımlayabileceğimiz, İşle ilgili/işe bağlı sağlık sorunları ve hastalıklarının mevzuatımızda bir karşılığı yok.

İşe bağlı hastalıkların etkilediği nüfusun genişliği ve neden olduğu sağlık sorunlarının çeşitliliğine

rağmen dünyada da esasen işe bağlı hastalıkların tamamını değil hastalığa neden olan maruziyetin tamamen işten kaynaklandığı 'Meslek Hastalıkları'nı (MH) teşhis etmeye ve tanımaya dönük sistemler bulunmaktadır.

Oysa iş olağanüstü çok sayıda insani, maddi ve sosyal koşulun olağanüstü çok sayıda farklı kombinasyonu içinde ifa edilen bir etkinliktir. Üstelik işe bağlı hastalıkların büyük çoğunluğu işyerindeki ya da çalışma sırasındaki etkene maruz kalınmasından yıllar sonra ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ortaya çıkan hangi hastalık belirtisi ya da bulgusunun hangi işyerinden, işin hangi kısmından ya da işi çevreleyen şartların hangisinden kaynaklandığını kanıta dayalı şekilde ortaya koyabilmek oldukça zorlaşmaktadır. Bu zorluk önceden tespit edilmiş spesifik bir faktör ve bu faktörün varlığını gösteren üzerinde uzlaşmış kanıtlar olmadığı durumlarda, hastalığın meslek hastalığı olarak tanımlanamamasına yol açmaktadır. Kaldı ki; işten kaynaklanan kimi hastalık etkenlerinin spesifik olarak tespit edilmesi durumunda dahi bunun işverenler ve kamu otoritelerince kabul edilmesi uzun yıllar alabilmektedir.

İşe bağlı hastalıklardan sadece meslek hastalıkları teşhis edilmeye çalışılmakta ama bunda da başta yukarıda ifade ettiğimiz neden ve buna eşlik eden pek çok nedenden yeterince başarılı olunamamaktadır. Tüm ülkelerde değişik ölçüler-

Şeva Xîzê
Kumun Gecesi
The Night of the Sand

Derhinêr Yönetmen Director
Ali ERGÜL

Kumla boğulup toprağa gömülen emekçilerin hikâyesini birlikte izlemeye davetlisiniz.

Film Galası ve Söyleşi
Tarih: 20 Ocak 2019 Saat: 17:00
Adres: Şişli Belediyesi Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Evi
Halide Edip Adıvar Mh. Darülaceze Cd. No: 9-1/1 Şişli / İstanbul
İletişim: +90 (212) 252 63 14

DISK / Dev Yayıncılık
(Özellikle) Tıp, İşçiler ve Sol Kültür Sendikası

DISK / Limer-İş
(Genel İşçiler ve Devrimci Sendikalar, İktisadi ve Sosyal Hukuk Sendikası)

İSG Meclisi
(İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi)

Tersüde gazete
Basın Sponsoru

de meslek hastalıklarının gereken ölçüde teşhis ve tazmin edilmemesi sorunu değişen ölçülerde yaşanmaktadır. Bu nedenle tüm ülkelerden başta meslek hastalıkları olmak üzere işe bağlı hastalıkların teşhisini arttırıcı önlemler almaları, işten kaynaklanan hastalık ve ölümleri teşhis ve kayıt edecek sistemleri geliştirmeleri beklenmektedir.

Rapor edilen hastalık ve yaralanmaların tipleri ve raporlama eğilimleri, ilgili mevzuat ve sosyal güvenlik kapsamına göre geniş ölçüde değişmektedir. Bir meslek hastalığının bir ülkede az teşhis edilmesi bu hastalığın o ülkede olmadığına ya da bu hastalığa karşı başarılı bir koruma yapıldığının kanıtı olamamaktadır. Tam aksine bir ülkede çok sayıda meslek hastalığının teşhis edilmesi o ülkede saptama ve bilgilendirme sistemlerinin iyi kurulmuş olduğunu göstermektedir.

2012 tarihli önemli bir çalışmada dünyada her yıl 100,000 çalışandan 54,8'inin (54,8/100.000) işe bağlı hastalık, 10,3'ünün de

(10,3/100,000) iş cinayetleri nedeniyle hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir.

Gerek yukarıya aldığımız ve WHO, ILO gibi uluslararası örgütlerin referans aldığı bilimsel çalışmalardan gerekse de Türkiye'nin de dâhil olduğu Avrupa bölgesindeki kimi ülkelerde teşhis edilen meslek hastalığı sayılarından Türkiye'de her yıl; İş cinayetlerine bağlı olarak gerçekleşen ölümlerin yaklaşık 2-10 katı sayıda meslek hastalığına bağlı ölüm ve çalışan nüfusun 100.000'de 50 veya 68-100'ü sayıda meslek hastalığı teşhis ediliyor olması gerektiğini söyleyebiliriz. Kaldı ki; Türkiye'de gerçekleşen iş cinayetlerine ait rakamlar yukarıya aldığımız tahminleri doğrular niteliktedir.

Fakat Türkiye, işe bağlı hastalıklar ve meslek hastalıkları istatistikleri sıradışı bir profil sunmaktadır; Türkiye'de teşhis edilen meslek hastalığı sayıları ve yıllık insidansları 25 yıldır düzenli olarak azalmaktadır. Türkiye'de 1990 yılında

36,6/100.000 olan MH insidansı 2016 yılına gelindiğinde 10 kat gerileyerek 3,7/100.000 olmuştur. Seçili Avrupa ülkelerinde 1990 yılında her 100.000 çalışan başına yılda ortalama 67 MH teşhis edilir iken bu ortalama insidans 2006 yılında 102/100.000'e çıkmıştır, MH teşhis/tanıma insidansları 17 yılda ortalama 1.5 kat artmıştır.

Yukarıya aldığımız verilerden görüldüğü gibi Türkiye MH'nın teşhis ve tanınmasında sıfırlamaya çok yaklaşmıştır. Fakat meslek hastalıklarıyla alakalı başka bir alanda sıfırlama sürecini tamamlamıştır. MH'na bağlı ölümleri sıfırlama süreci 2000 yılında başlamış ve bu günlerde tamamlanmış gözükmektedir. İş cinayetlerine bağlı ölüm insidansları Almanya'nın çok üzerinde (4-5 katı) seyreden Türkiye'nin MH'na bağlı ölüm insidansları 1997'den itibaren dramatik olarak gerilemeye başlamış 2007'den itibaren de sıfırlanmıştır.

Sonuç olarak meslek hastalığı tanısı konulmasının amacı her

düzeyde korunmayı sağlamak olmalıyken bugün sadece Maluliyet tayinine yaramaktadır. Ülkemizde tüm meslek hastalıkları verilerinin toplandığı bir merkez bulunmamaktadır. Meslek hastalıklarının küçük bir bölümü, yasal tanısı Ankaradaki, SGK Sağlık Kurulu tarafından, sürekli işgöremezlik kararı ile % 10-100 arasında bir Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranı verilirse ve belirli bir aylık bağlanırsa, SGK'nın ilgili birimi tarafından görünür kılınıyor. Diğerlerine ilişkin herhangi bir kayıt, izlem vs. yoktur ya da bu verilere ulaşılammamaktadır. Sağlıklı bir bilgi sistemi bulunmamaktadır. SGK Sağlık Kurullarına, yılda kaç dosya geliyor, kaç yeni dosya, kaç kontrol, kaç Üniversitelerden, kaç Meslek Hastalıkları Hastanelerinden, kaç EAH'lerinden belli değildir. Tarafların ifade ettikleri sayılar birbirinden tamamıyla farklıdır. Eğer bu verileri esas olarak işe bağlı maruziyetleri önlemek için topluyorsak, Ulusal ölçekte ve firma ölçeğinde yani genel ve noktasal olarak berraklaştırılması sağlanmalıdır. Bunun içinde bu işin tamamının sahibinin ve sorumluluğunun belirlenmesi gereklidir. Devletin kurumları arasında meslek hastalıklarının gerçek bir sahibi yoktur. Bugünkü mevzuatın özeti Türkiye'de, MH'nın değil, tazminat gerekliliğinin tanısı yani yasal MH tanısı konulmaktadır.

Yasalarımız bu konuda uyumlu değil. 4857, 6331 ve SGK yasaları farklı ifadeleri vardır. 5510'ya göre tüm Türkiye için Ankaradaki tek merkezdeki Kurul bu tanıyı koymaya yetkilidir. 6331, Sağlık hizmeti sunucularını ve işyeri hekimini bu tanıyı koyar ve bildirir, diyor. Halen işleyişte olan MH tanı sürecine

göre bir çalışan yazılı olarak SGK İl müdürlüğüne başvuruyor, sevk ile MHH'ne ya da yetkili Sağlık Kurumuna gidiyor. Çalışan doğrudan da sağlık kuruluşlarına başvurabiliyor. MH Tıbbi tanısı alması durumunda, bu çalışanın çalıştığı işyerine giden İl Çalışma Müdürlüğü Uzmanı tarafından çalışma süreleri(-yükümlülük süresi ve maruziyet süresi açısından) ve çalışma koşullarının bu sonucu doğurup doğurmayacağını değerlendirmesi yapıp raporlandıktan sonra, dosya Kocatepe(Ankara) SSGM'ye geliyor. Burada Sağlık Kurulu tarafından Tıbbi tanı, "Yasal MH." Tanısı haline geliyor ya da "değildir" deniliyor. Yasal MH Tanısı konulursa MKGKO (Meslekte kazanma gücü kayıp oranı) belirleniyor. % 10-100 arasındaki belirlenmiş oranlara bir maluliyet tazminatı belirleniyor. Tarafların itirazı ile Balgat'taki SGK genel müdürlüğündeki Yüksek Sağlık Kurulu'na geliyor ve burada son karar veriliyor. Mahkemeler ise bundan sonraki süreç. Toplamına bakıldığında yılları bulan bir süreye karşılık geliyor.

Meslek hastalıkları tanı sistemini sigortacılık mantığının ve SGK çerçevesinin dışında oluşturmak gereklidir. "Meslek hastalığı" kavramı "mesleki sağlık sorunları" vb. daha kapsayıcı bir tanımlamanın alt başlığı olarak kurgulanmalıdır. "Mesleki sağlık sorunu=Tıbbi meslek hastalığı" bildirimi hekimler tarafından "bildirimi zorunlu hastalıklar" gibi Sağlık Bakanlığına yapılmalıdır. Böylece başta işyeri hekimleri olmak üzere tüm hekimler çalışma yaşamından kaynaklı olduğunu düşündükleri her türlü sağlık sorununu ön tanı ile sevk edebilmelidir ya da gerekli koşul-

ları varsa tanı koyabilmelidirler. Bu bildirimler içinden tazminatı gerektiren durumlarda (hak kaybına sebep olabilecek iş değişikliği, çalışmanın engellenmesi-sanatı yapamama, sürekli iş göremezlik, ölüm) tazminata karar verilmelidir. İş kazalarının ya da meslek hastalıklarının telafi hakkı (tazminatı) çalışanların hiçbir şekilde risklere karşı tam olarak korumaz. Çalışanlar için bu haliyle, Meslek hastalığı bildirimi ve meslek hastalıklarının kabulü prosedürü, tuzaklarla ve aşağılanmalarla dolu zahmetli bir yoldur ve genelde en iyi olasılıkla gülünç miktarda bir tazminatla, en kötü olasılıkla, reddedilmeyle sonuçlanır. Israr edilmesi halinde çok uzun bir süre davalarla, bilirkişi raporlarıyla, duruşmalarla geçecektir. Telafi hakkının sadece korunmasının değil, iyileştirilmesinin de büyük önem taşıdığı açıktır.

Kamu Üniversite ve EAH'leri 6 yıldır MH tanısı koymaya yetkili

Sağlık Hizmeti sunucuları oldular. Bilgilendirme ve denetim eksikliğinden prosedür işlemiyor, iş yoğunluğu ve performanstan bu işe sıra gelmiyor. 6331 sayılı yasa madde 14, "Sağlık hizmeti sunucuları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirir. Bu madde hiçbir biçimde işlememektedir. Sürecin sahibi olması gereken Sağlık Bakanlığı, 2011 tarihinden sonra Meslek hastalıkları tanı kodlarının Aile hekimliği bilgi sistemi ve hastane yazılım sistemine entegrasyonu uygulamaya geçmiş, dolayısıyla meslek hastalıkları ile ilgili bir dokümantasyonu oluşmuş olması gerekirken, bu verilere ilişkin herhangi bir yayın, bildirim yoktur. Bu bilgiyi sadece düzenlenen toplantıların sunumlarında kullanmaktadır. Tam olarak Sağlık Bakanlığı MH konusunda

nerede olduğu belli değildir.

Bir çalışan ancak gerekli prosedürü biliyorsa, kararlı biçimde yolları izliyorsa ve bir meslek hastalığı varsa, ortalama 2-3 yılda bu tanısı konabiliyor. Eğer bu zorlu süreçten habersiz olarak, mesleki etkilenmeye bağlı bir yakınması, hastalığı varsa ve bir Sağlık birimine, yani bir hekime başvuruyorsa meslek hastalığı tanısına ulaşması neredeyse imkânsız. Yani bu süreç, çalışanın bilgisi ve talebi dışında işlemiyor.

Öte yandan ortalama bir işverenin işçilerinden birinde görülen bir hastalığın meslek hastalığı olarak teşhis edilmesine karşı doğal bir mücadele içinde olacağı da vakıadır. Çünkü; bir hastalığın işle ilişkisi somut olarak ortaya konduğunda 1-İşveren tazminat ödeyecek, 2-Meslek hastalıklarının sayısındaki artış çalışanların daha yüksek ücretler ve daha iyi çalışma koşulları talep etmelerine neden olacak, 3-İşyeri daha sık ve daha dikkatle teftiş edilecektir.

Keza hastalığın teşhis edilmesi ile çalışan da çeşitli olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalabilmekte bu nedenle bizzat çalışan, hastalığının meslek hastalığı olarak teşhis edilmesinden kaçınabilmektedir. 1-İşten ayrılmak zorunda kalmak ya da işten çıkarılmak, 2-İşveren tarafından suçlanmak hatta taciz edilmek, 3-Maluliyet tespit edilmesi durumunda yeni iş bulmakta zorlanmak.

Sosyal Sigorta otoriteleri ise meslek hastalığı teşhis edildiğinde işçiye sigorta fonundan ödeyeceği tazminatı ödemekten kaçınmakta, teşhis ve tazminat sürecini işçinin katlanamayacağı denli uzun, meşakkatli ve çoğu noktada işçiyi aşağılayıcı bir süreç olarak düzen-

lemektedir.

Biz ne istiyoruz?

1-Hastalık ve yaralanmaya yol açabilecek iş kaynaklı maruziyetler tespit edilmeli ve önlenmelidir.

2-İşe bağlı hastalıklar teşhis edilmelidir.

3-Tüm hastalıkların içindeki iş kaynaklı etyolojik faktörler tespit edilmeli ve bunlarla işyerlerinde mücadele edilmelidir.

4-İşe bağlı hastalık, yaralanma ve ölümler bireysel ve toplumsal düzeyde, maddi ve manevi, olarak tazmin edilmeli, kurbanlar ve yakınları salt tıbbi olarak değil ekonomik ve sosyal olarak da rehabilite edilmelidir.

Bunun için öncelikle:

-İşçi sağlığı temel bir insan hakkı olarak kabul edilmelidir.

-İşçi sağlığı alanında çalışan hekimlerin faaliyeti basitçe bir hizmet sağlayıcılık olarak değil tıbbi ve toplumsal bir sorumluluk olarak görülmelidir.

-İşyeri Hekimleri işverene değil çalışana ve topluma karşı sorumludur. İşverenin işyeri hekimine ödediği ücret hekim sorumluluğunun etik ve toplumsal özünü değiştirmez.

-Hekimlerin, çalışanlara hakkıyla hizmet verebilmesinin asgari koşulunun çalışanın özgürce hekime başvurabilmesi olduğu unutulmamalıdır: iş kaynaklı bir maruziyeti ya da hastalığı varsa baskıya uğrama korkusu olmaksızın tıbbi ve hukuki prosedürleri izleyebilmeli bu hak, açık ve kesin yasal güvencelere kavuşturulmalıdır.

Sağlıklı Beslenme Örgütlenmeyle

İSİG Meclisi Beslenme Çalışma Grubu, basın-yayın kuruluşlarından ve sosyal medyadan da takip ettiğimiz gibi gıda zehirlenmelerin arttığı ve kamuoyunun gündemine daha sık gelmeye başladığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. İSİG Meclisi'nden bir grup arkadaşımız gıda zehirlenmelerinin artmasının bir işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu olduğunu ve bu durumun örgütlenme sorununun bir parçası olduğu tespitini yapmış ve bu çalışma grubunun kurulması için harekete geçmiştir. Sendikalara, meslek odalarına, tüketim kooperatiflerine ve konuya ilgi duyan taraflara bir araya gelme çağrısında bulunmuştur.

İSİG Meclisi Beslenme Çalışma Grubu, 2018 yılı içerisinde bir grup gönüllünün çağrısı ile bir araya gelmiş bir oluşumdur. Çalışma grubumuz şu anda, Gıda Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası gibi meslek odalarından, İSİG Meclisi gönüllülerinden, DİSK Gıda -İş sendikası, Göztepe Kooperatifi Girişimi, Anadolu'da Yaşam Tüketim Kooperatifi'nden gelen gönüllü katılımcılardan oluşmaktadır. Çalışma grubumuz bileşimin genişletilmesi için çeşitli kurum, kuruluş ve demokratik kitle örgütlerine çağrıda bulunmaya ve iletişime geçmeye çalışmaktadır.

Çalışma grubumuz, işçilerin iş yerinde ve yaşam alanında beslenmesinden yola çıkarak bu konunun halk sağlığını ilgilendiren koruyucu sağlık hizmetleri ve onun önemli bir parçası olan sağlıklı beslenme sürecini ele almayı amaçlamıştır.

Yeterli ve dengeli beslenme sermaye tarafından "işçi sağlığı ve güvenliği" ile sadece işçinin verimliliğini arttırmak hedefi ile ele alınmaktadır. Sabah kahvaltı yapılmamasının ya da yaşam alanında yeterli besin alınmamasının iş kazalarındaki yeri için araştırmalar yapılırken, neden kahvaltı yapılmadığı ya da yetersiz ve dengesiz beslenildiği sorusu cevapsız bırakılmaktadır. Ayrıca yeterli ve dengeli beslenme günümüzde gün içinde alınan besinlerin kalori değerleri dışında endüstriyel tarım ile üretilen zehirli ve GDO'lu gıdalar ile de ilişkilidir.

Çalışma grubumuz iş hukukunda "yemek yardımı" olarak geçen ve işverenler tarafından bir lütuf gibi sunulan "Yemek Hakkı"nın yasal hale gelmesini ve bu talebin emekçilerin ve emek mücadelesi veren sendikaların, odaların, birliklerin ve DKÖ'lerinin gündemine girmesini amaçlamaktadır.

Genelde TİS'lerde (Toplu İş Sözleşmesi) yer alan düzenlemeler

"İşçilere fiilen çalıştıkları her gün için ... TL yemek yardımı verilir" der. Burada ücretler değişiklik gösterir. Bir diğer sözleşmede ise bu maddede "İşçilere çalıştıkları günlerde işverence ücretsiz öğle yemeği verilmesi esastır. Öğle yemeği en az üç çeşit doyurucu, temiz ve besleyici olur. Bunun temini bakımından; yemek listesini oluşturmak, erzak seçimi ve satın alınmasına ve yemeğin pişmesine nezaret etmek üzere sendika temsilcileri hazır bulunur..." şeklinde kaleme alınmıştır.

Bir diğer yazım "İşçilere fiilen

çalıştıkları günlerde bir öğün doyurucu, kalorisi yeterli, lezzetli sıcak yemek vermek esastır." Yemeğin listesinin hazırlanması, yemek üretim yerinin denetimi, porsiyon ve kalori tespiti ile ilgili olarak bir komisyon kurulur. Bu komisyon; gıda mühendisi, veteriner hekim, işyeri hekimi, işveren temsilcisi ve sendika temsilcisinden oluşur. Yemek temini ve servisi hizmet alımlarında muayene ve kabul komisyonunda sendika temsilcilerine de görev verilir. Yemek üretiminin, denetim kolaylığı bakımından mevcut yemekhanemizin mutfağında yapılması zorunludur. Yemek verilmediği takdirde, fiilen çalışılan günlerde işçilere; sözleşmenin 1. yılında ... TL ödenir." şekli de bu olabilir.

Fiyat önemlidir ancak gıdamızın işyerimizde hazırlanması, besleyici olması, sağlıklı olması daha önemlidir. Çalışırken sağlıklı yaşamak, dengeli beslenmek için örgütlü gücümüz

Mümkün!

ve örgütlülüğümüz tekrar değerlendirilmeliyiz.

Çalışma grubumuzun amaçlarından bir diğeri burjuvazinin egemenliği altındaki gerek basın-yayın kuruluşlarında gerek bilgi üretim alanlarında, sağlıklı beslenme ve gıda konularında, hâkim anlayış tarafından içi boşaltılan kavramları, işçi ve emekçiler lehine yeniden tanımlamaktır. Bunun için kavramlar atölyesi düzenleyerek ilk adımı atmış bulun maktayız.

Bunun yanında çalışma grubumuz yaptığı araştırmada sendikal hareketin güçlü olduğu dönemde -özellikle 12 Eylül öncesi- sendikal işçilerin bulunduğu fabrikalarda işçilerin yaygın bir şekilde "işçi kooperatifleri" kurduklarını ve bu kooperatifler aracılığıyla hem daha uygun fiyata hem de daha sağlıklı gıdaya ulaşmayı başardıklarını tespit etmiştir. İşçi tüketim kooperatiflerini hem iş yerlerinde hem de yaşam

alanlarında kurma yönünde bir strateji geliştirerek, halkın sağlıklı, temiz ve adil gıdaya erişim hakkı pratik bir gerçeklik haline dönüştürülmelidir. İşyerlerinde kurulan ya da kurulacak olan kooperatifler işyerinde bulunan bütün emekçileri kapsayacak biçimde olurken, yaşam alanlarında kurulacak olan kooperatifler de işçi-emekçi mahallerinde yaşayan herkesi kapsamalıdır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin halk sağlığının önemli bir parçası olduğu göz önüne alındığında; işçi hareketi ve sendikalar, koruyucu sağlık hizmeti kapsamında sağlıklı, temiz ve adil gıdaya ulaşmak için işyerindeki ve yaşam alanlarındaki beslenme süreçlerine müdahale edebilir ve toplu sözleşme kapsamına alabilir, alınan yerlerde somut adımlar atabilir, var olanlarda da sağlıklı, adil, temiz gıda bulundurmak için çiftçi örgütleri ile temasa geçebilirler.

İSİG Meclisi Beslenme Çalışma Grubu olarak ilk etapta belirlediğimiz planlarımızı ve amaçlarımızı gerçekleştirmeye çalıştık. İlk olarak kamuoyunu artan gıda zehirlenmeleri konusunda bilgilendirmek için zehirlenme vakalarını takip ettik ve 2018 yılı Kasım ayının başında 9 aylık gıda zehirlenmelerini içeren bir rapor yayınladık. Güncel olayların takibini yaparak 2018 yılı Gıda Zehirlenme Raporunu hazırladık.

Çalışma grubumuz, işçilerin beslenme koşullarını araştırmak amacıyla pilot bir bölge belirleyerek Anadolu'da Yaşam Kooperatifi Sultanbeyli Şubesi'nde bir anket çalışması yapmış ve anket sonrasında bir forum gerçekleştirmiştir. Anket çalışması; alüminyum kesim fabrikası, uçak vs. parçaları üreten bir atölye, PTT, banka gibi hizmet sektörlerinde çalışan 27 kişi ile yapılmış ve iş-

çilere işçi sağlığı ve beslenmeleri ile ilgili çeşitli sorular yöneltilmiştir.

Amacımıza yönelik sorduğumuz sorularla iş güvenliğinde beslenmeye yönelik bakışları öğrenilmek istenmiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinden ne anladıkları sorulmuştur. Sağlıklı ve mutlu personel = iş güvenliği cevabını aldığımız gibi cevap vermeyen arkadaşlarımızın sayısı azımsanmayacak kadar az düzeydedir. 8 arkadaşımız cevap vermemiş yorum getirmemiştir. 3 arkadaşımız soruya iş kazası ve kişisel koruyucu donanım vurgusu yapmıştır. Beslenme ile bağlantı kuran arkadaşımız olmamıştır.

Arkadaşlarımıza son iki gündeki öğünleri sorulmuş; Ankete katılan 7 arkadaşımız klasik kahvaltı cevabı verirken, 5'i ise aç işe başladığını bildirmiştir. Kalan 15 arkadaşımız ise poğaç, börek, tost, açma yediklerini kahvaltı öğününü böyle geçirdiklerini bildirmişlerdir. Öğle yemeklerinde metal sektöründe çalışanların genelde tek çeşit yemek yedikleri (bir gün türlü, bir gün tavuk) bunu da dışarıdan sipariş ettiklerini bilgisi verilmiştir. Hizmet sektöründe çalışanlar ise genelde dışarıdan fast food dediğimiz şekilde geçirmektedir. (lahmacun-pide-börek v.b) Sorulara verilen cevaplardan işçi sınıfının hangi sektörlerde çalıştığı anlaşılır hale geliyor.

Hazırladığımız anketimizin son sorusunu ise doymak ile beslenmek ne demek, arasında fark var mıdır? şeklinde kurguladık. 21 arkadaşımız doymak ve beslenmek arasında fark olduğunu ve bu farkın maddi, temellere dayandığını belirtmiştir.

Anket sonrası yapılan forumda işyerinde beslenmenin bir işçi sağlığı ve güvenliği sorunu olduğu, bir hak olarak değerlendirilmesi gerektiği,

işverenin yaptığı bir yardım olmadığı fikri paylaşıldı. Toplu iş sözleşmelerinde yer alan yardım söyleminin artık değiştirilmesi gerektiği ve beslenmemizin önemine değinilerek sağlıklı beslenmek için gerekenler tartışıldı. Gıdalarımızın işyerinde hazırlanması gerektiği bunun talebimiz olması gerektiği, gıdalarımızın temininden, tespitine, hazırlanması aşaması dâhil içinde çalışan temsilcisinin yer aldığı, gıda mühendislerinin etkin olarak çalıştığı, satın almacı çalışanın yer aldığı bir grup tarafından hazırlanması, denetlenmesi, geri bildiriminin yapılması gerektiği fikri dile getirildi. İşyerinde zehirlenmenin iş kazası olduğu, zehirlenme kazalarının aslında acil durum eylem planlarında yer alması ve neler yapılması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesi gerektiği gelen işçi arkadaşlarımızla paylaşıldı.

Türkiye’de işyerlerinde tespit edilen birçok zehirlenme vakasının kaza olarak kayıtlara girmediği düşünülürse aslında iş kazalarının

azımsanmayacak bir bölümünü beslenme kaynaklı kazaların oluşturma çağı ortaya çıkmaktadır.

Çalışanların sağlıksız beslenmenin sonucu olarak birçok hastalıkla karşılaşabilecekleri düşünülünce durumun önemi bir kere daha ortaya çıkıyor. İşçi ve emekçilerin nitelikli beslenme hakkı, işçi sağlığı iş güvenliğinin bir parçasıdır ve sendikal mücadele alanının konusudur. Fabrika ve işyerlerinde talepler etrafında kenetlenip işçilerin birliğini sağlayarak ve etkin toplu sözleşme mücadelesini sadece yasalara sıkıştırmayarak nitelikli, sağlıklı ve güvenli beslenme hakkını hayata geçirebiliriz. Ayrıca işçilerin yaşam alanlarında tüketim kooperatifleri gibi örgütlenmeleri hayata geçirerek işçilerin çalışma alanları dışında da hem sağlıklı gıdaya ulaşmalarını sağlayabilir hem de daha uygun fiyata tüketim maddelerine ulaşmalarını sağlayabiliriz. Bir hak mücadelesi olarak tanımladığımız işyerlerinde ve yaşam alanların-

da sağlıklı, temiz ve adil gıdaya ulaşma konusunda 2019 yılı ilk aylarında bir çalıştay kararı aldık.

Çalıştay da konunun geniş çerçevede tartışılmasını istiyoruz. Çalışma grubumuz bu amaçla İstanbul’da 3 Kasım 2018 tarihinde TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi’nde “Beslenirken Ölmek için Örgütleniyoruz” adı ile çağrıcı olduğumuz bir ön hazırlık toplantısı yaptık. Toplantıya İSİG gönüllüleri dışında Anadolu’da Yaşam Tüketim Kooperatifi, Göztepe Kooperatifi Girişimi, TükoDer, Şile Komünü, TMMOB Gıda Mühendisleri Odası İstanbul Şube katılmıştır. Çağrıcı olduğumuz açık katılımlı 2. toplantımızı 13 Ocak 2018 Tarihinde yapma kararı aldık. Bu toplantı ile Çalıştay tarihini de beraber tespit edeceğiz.

*** Bu yazı 24-25 Kasım 2018 tarihinde düzenlenen DİSK 2.Uluslararası İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Konferansı’nda sunulan sunum metninin güncellenmiş halidir.**

2018 yılında en az 13 bin 190 kişi zehirlendi

Sadece karnınımızı doyurmak, iyi beslendiğimiz anlamına gelmiyor. Sağlıklı bir yaşam sürmek ve sağlıklı olma halimizi sürdürebilmek için yeterli ve dengeli besin almamız gerekiyor. Bu ise, işyerlerinden, yaşam alanlarına, gıda üretiminden, sevkiyatına, pişirilmesinden, dağıtımına tüm süreçlerde daha çok kar değil işçi sağlığı/halk sağlığını merkezine alan politikalarla mümkün ancak...

Oysa son 50 yılda neoliberal politikalarla yaratılan sorunların başında açlık ve yetersiz beslenme geliyor. açlık sınırının 1943 TL yoksulluk sınırının 6328 TL olduğu düşünüldüğünde sorunun ne kadar yakıcı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ekonomik krizle birlikte evlerde, işyerlerinde ilk olarak gıdalarda kısıntıya gidiliyor. Yemek çeşitliliği azaltılıyor, porsiyonlar küçültülüyor veya öğün sayısı düşürülüyor. Piyasa ekonomisinin insafına terkedilmiş, düşük ücretler nedeniyle sağlıklı ve temiz yiyeceklere ulaşamayan işçiler ve halk, bu kesintilerle birlikte sağlığını daha fazla kaybediyor.

İşyerlerinde, okullarda, kışlalarda, sığınma evlerinde vb. yaşam ve çalışma alanlarımızda gıda denetim ağı kurulmadığından, ilgili kontroller yapılmadığından hemen hergün gıda zehirlenmesi ile karşı karşıya kalıyoruz. Zehirli maddenin veya maddelerin vücudunda girmesi sonucunda kişinin sağlığının bozulması diye tanımlayacağımız gıda zehirlenmeleri ise en çok işçileri ve yoksulları vuruyor.

Basında çıkan haberlerden tarayıp derlediğimiz gıda zehirlenmeleri raporu yaşananların ufak bir görüntüsü sadece. Gerçekte gıda zehirlenmelerinin çoğu ya basına yansımıyor ya da çoğu zaman ana akım medyada haber değeri taşıyor.

Meydana gelen olaylardan en etkileyici olanı İzmir'in Aliaga ilçesinde bulunan Star Rafineri'de çalışan yaklaşık 3300 işçinin farklı hastanelerde tedavi olmayı beklerken hastane bahçesinden yükselen isyanıydı. Star Rafineri'yi, kurban etinde tesbit edilen şarbon nedeniyle meydana gelen ölüm ve zehirlenmeler takip etti. Ankara, Kayseri, Diyarbakır, Sivas, İstanbul ve Bitlis gibi illerde çeşitli ilçeler ve tesisler karantinaya alındı, doktorlara şarbon teşhisi koyma yasakları getirildiği iddia edildi.

Kayseri göçmen geri gönderme merkezinde kalan Afganistanlı, Pakistanlı ve Iraklı göçmenler ile Antalya kadın sığınma evinde kalan çoğu çocuk 32 kişi yedikleri yemekten etkilenerek zehirlendi. Kışladaki zehirlenmelerle birlikte düşünüldüğünde bu iki vaka, kamuya ait alanların bile piyasa ilişkilerine tabi olduğunu ve korunmaya muhtaç kesimlerin bile şans eseri hayatta kaldığının göstergesi adeta...

Yine düşük gelirli halkın yaşamını idame ettirmek için başvurduğu mantarlar da gıda zehirlenmelerini ve ölümleri beraberinde getirdi, raporumuzda yer alan ölümlerin neredeyse yüzde 75'i mantar kaynaklı ölümler oldu. Yaşanan zehirlenme vakalarının en ilginç ise Bursa, Adıyaman ve Samsun'da yerli malı haftası kapsamında getirdikleri yiyecekleri yiyen öğrencilerin zehirlenmesi idi...

Gıda zehirlenmeleri işçi sağlığı/halk sağlığı kapsamında ele alınmadıkça, etkin denetim mekanizmaları kurulmadıkça, sorumlu firmalara yüksek miktarda cezalar kesilmedikçe ve en önemlisi halk olarak temiz, sağlıklı, adil gıda hakkı üzerinden kentlerde ve kırlarda örgütlülük sağlanmadıkça, ne yazık ki gıda zehirlenmeleri artarak de-

vam edecek. İçilebilir su, ekilebilir araziler, sağlıklı çalışma koşulları vb konular birbiriyle ilişkili olan ve bir bütün olarak bakmamız gereken meseleler. Ancak bu bağları kurduğumuzda, sağlıklı ve iyi olma halinden bahsedebilir, işyerlerinde, yaşam alanlarında sağlıklı beslenmeye örgütlenerek ulaşabiliriz...

2018 yılında en az 104 olay meydana geldi ve bu olaylarda en az 13 bin 190 kişi gıda zehirlenmesinden etkilendi, 18 kişi ise hayatını kaybetti. Gıda zehirlenmesinden etkilenen işçi arkadaşlarımızın sayısı 8094 olurken, 8303 kişi işyerinde zehirlendi. Üniversite, ilköğretim okulu, meslek yüksekokulu demeden kamuya ait veya özel pek çok okulda gıda zehirlenmesi meydana geldi, toplamda 1774 öğrenci zehirlendi. Kışlada 75 asker, göçmen gözetli merkezinde 116 göçmen ve genelde 3131 kişi zehirlenme nedeniyle hastanede tedavi gördü.

Zehirlenme vakalarının yüzde 63'ü işyerinde gerçekleşirken vakaların yüzde 22'si kamu kurumlarında meydana geldi. Zehirlenme vakalarının köy veya büyükşehir ayrımı gözetmediği göz ardı edilmemeli.

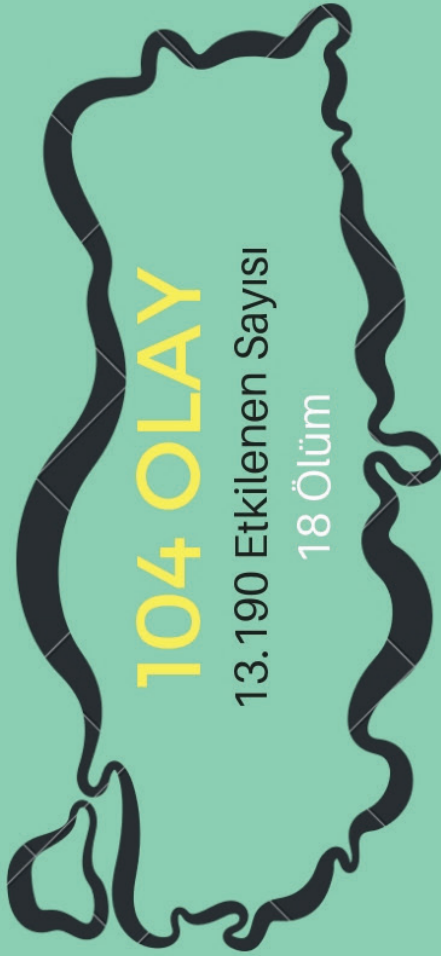
Zehirlenme vakalarının yüzde 89'nun firmalar tarafından temin edilen gıdalardan kaynaklandığını ve yüzde 11'nin ise dışarıdan temin edildiğini belirtmemizde fayda var.

Sonuçta bozulan, son kullanma tarihi geçen, yeterli şekilde denetlenmeyen, içine çeşitli kimyasal maddeler bulaşan gıdalar bizlere daha çok para kazanmak için yedirilmektedir. Buna bir de endüstriyel gıdaların neden olduğu sağlık sorunlarında eklediğimizde, beslenme konusunun ne kadar önemli olduğu ortaya çıkıyor. Sağlıklı gıdaya ulaşma hakkımıza örgütlenerek sahip çıkmamız gerektiğini düşünüyoruz...

2018

/YILI

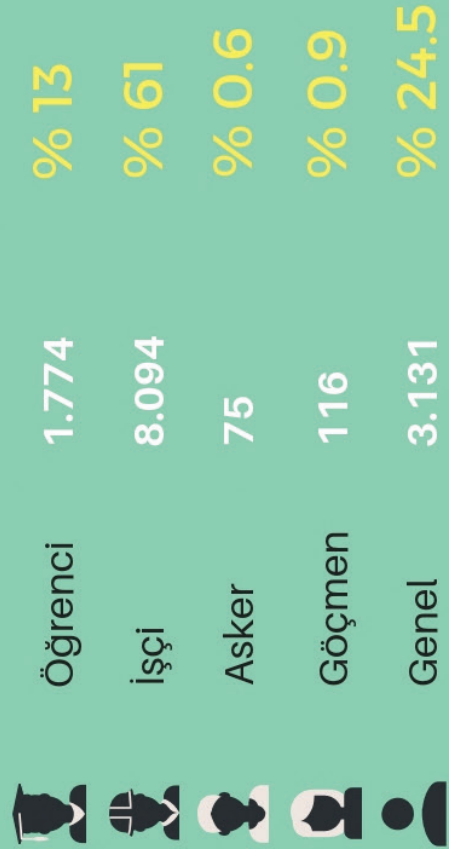
GIDA ZEHİRLENMELERİ

Nerede Meydana Geldi?

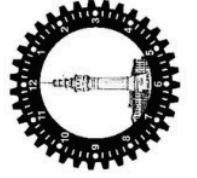

Etkilenenlerin Genel Dağılımı

* Sığınma evi, konut vb. alanlarda meydana gelen vakalar genel kategorisinde değerlendirilmiştir.

Gıda Nereden Temin Ediliyor?

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi

www.guvenlismma.org

/isigmeclisi

@isigmeclisi

Meslek Hastalıkları ve mücadele deneyimleri...

Annie Thébaud-Mony'nin katılımıyla söyleşi

26 Mart 2018'de TMMOB İstanbul İKK ile İstanbul İSİG Meclisi olarak halk sağlığı uzmanı ve sağlık sosyoloğu Prof. Dr. Annie Thébaud-Mony katılımıyla, "Meslek hastalıkları ve mücadele deneyimleri" konulu bir söyleşi gerçekleştirildi. Etkinliğin başlangıcında İSİG Meclisi'nin kurucularından doktor/avukat Yıldız Ertuğ Gündere dair kısa bir video izlendi ve anma gerçekleştirildi.

Çevirmenliğini akademisyen arkadaşımız Aslı Odman'ın yaptığı sempozyumda Annie Thébaud-Mony işçilerin çalışırken sağlığını etkileyen hususlar üzerinde durdu. Fransa'nın 160 yıllık İSİG mevzuatına değinen Thébaud-Mony, 1890'ların sonunda getirilen mevzuatta çalışırken gerçekleşen her kazanın iş kazası olarak tanımlanmasına karşın tazminat bağlamına oturtulmasının bir olumsuzluk olduğunu ifade etti. Esnek çalışma ve taşeronluğun 1972'den sonra yasallaştığını aktaran Thébaud-Mony, çalışmaya bağlı kansere yakalanmaya ilişkin istatistiki veriler aktardı. Buna göre AB'de 100-130 bin çalışma kaynaklı kanser olurken dünyada 112 bini asbeste bağlı olmak üzere 489 bin kanser vakası görülüyor.

Fransa'da 1984 yılında 150 bin kanser vakası görülürken 2017'de 400 bine çıktığını, bir işçinin yönetici kadro veya

zihinsel emekle çalışan birine göre kansere yakalanma oranının da bu yıllar arasında 4 kattan 10 kata çıktığını aktardı. Bunun sınıfsal eşitsizliğin artması olduğuna dikkat çekti ve kanserlerin her sene yalnızca yüzde 0,5'i için meslek hastalığı tanısı konulduğunu belirtti. Fransa'da işçi ve emekçilerin yalnız yüzde 16'sının çalışırken zararlı maddelere maruz kalmadığını söyledi.

Fransa'da asbeste karşı mücadele

Sunumun devamında kanser ve ölüme yol açan asbest maddesine karşı Fransa'da verilen mücadele anlatıldı. Asbestin zararına ilişkin ilk kez 1905'te bir iş müfettişinin Normandiya'da rapor yazdığını belirten Thébaud-Mony, 1964'te sanayicilerin bir tıp kongresi düzenleyerek asbestin zararlı olmadığını kanıtlamaya çalıştıklarını söyledi. '74 yılında asbest ürünü üreten AMİSOL fabrikasının kapatılmak istenmesine karşı buradaki kadın işçilerin fabrikayı işgali, '75'te Jussie Üniversitesi'nin asbestli çimentoyla üretilmiş olmasına

karşı hareketlilik ve '76'da ikisinin koordinasyonu ile asbest karşıtı mücadelenin başlangıcı anlatıldı. AMİSOL fabrikasının, burada çalışan işçiler tarafından başka bir fabrikada çalışabilmek için 7 yıl işgal altında tutulduğu aktarıldı. '77'de asbesti sınırlama mevzuatının çıkarılması ve asbeste bağlı kanserlerin meslek hastalıkları tanı tablosuna alınmasından bahseden Thébaud-Mony, 1980-1994 yılları arasında sanayicilerin tekrar asbestin zararlı olmadığına ilişkin propagandaya hız verdiğini kaydetti.

'97'de asbestin Fransa'da tamamen yasaklandığını aktaran Thébaud-Mony Clemenceau uçak gemisinin Hindistan'da sökümünün önlenmesine ilişkin mücadeleye ve Ban Asbestos hareketine değindi. Fransa'da asbestli binaların sökümüne ilişkin çok sıkı kurallara karşına karşı çoğunlukla bunlara uyulmadığını belirten Thébaud-Mony bununla ilgili çok sayıda şikayet aldıklarını kaydetti. Türkiye'deki Bursa ve Gebze gibi bir sanayi bölgesi olan Seine-Saint-Denis bölgesindeki kanser ve meslek hastalıklarının çokluğuna dikkat çekildi.

Fransa'da meslek hastalıklarının tespitiyle ilgili çalışmalar ve iş kazalarında ceza hukuku üzerine anlatımla sunum tamamlandı. Soru-cevap bölümüyle sempozyum sonlandırıldı.

Kocaeli İSİG Meclisi:

Sanayi kentinde kesintisiz

Kocaeli bir sanayi kenti olmasından da kaynaklı çok daha özel sorunlar yaşamakta ve işçi ölümleri bakımından da çoğu zaman üst sıralarda yer almaktadır. Hem makro düzeyde yaşanan sorunlar hem de mikro düzeyde yani yerel düzeyde Kocaeli’nde yaşanan sorunlar sebebiyle kurulan Kocaeli İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi 2018 yılında birçok faaliyet gerçekleştirmiştir.

Meslek hastalıkları hastanesi kurulsun

Kocaeli İSİG yalnızca iş cinayetleri alanında değil, aynı zamanda meslek hastalıkları alanında da çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda ilk olarak 6 Ocak 2018 tarihinde yaklaşık 250 işçinin-emekçinin katılımı ile “Meslek Hastalıkları ve Kocaeli, Çalışırken Sağlığından Olmak” konulu paneli Kocaeli Yüksek Öğretimliler Derneği’nde gerçekleştirmiştir. Doç.Dr. Çiğdem Çağlayan’ın kolaylaştırıcılığında yapılan panelde Prof.Dr. İbrahim Akkurt, Dr. Özkan Kaan Karadağ, Av.Dr. Murat Özveri ve Petrol-İş Sendikası Gebze Şube Başkanı Süleyman Akyüz’ün sunum yapmış, meslek hastalıklarının birçok boyutu konuşulmuş ve panel, Kocaeli’nde meslek hastalıkları hastanesinin kurulması için verilen mücadelesinin ilk girişimi olmuştur.

Kocaeli İSİG Meclisi yapmış olduğu basın açıklamalarının yanı sıra düzenlemiş olduğu panel ve konferanslarla birlikte, faaliyet alanını çeşitlendirmektedir. 27

Mart’ta Çalışmak Sağlığa Zararlıdır kitabının yazarı halk sağlığı aktivisti Annie Thebaud-Mony ve İstanbul İSİG’ten akademisyen Aslı Odman’ın katılımı ile bir panel gerçekleştirilmiştir. Panelde hem Fransada yürütülen İSİG mücadelesinin tarihselliği ve güncelliği hem de bu mücadelenin Türkiye ile benzerlikleri tartışılmıştır.

İş cinayetlerine karşı mücadeleyi yükseltelim

İSİG Meclisinin derlemiş olduğu ve Kocaeli özelinde hazırlanmış olan iş cinayetleri raporu basınla paylaşılmıştır. İş cinayetlerinde Türkiye sıralamasının üstünde yer alan Kocaeli’nde, açıklanan bu raporlar ile emekçiler bilgilendirilmeye çalışılmakta ve farkındalık

yaratılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye’de her yıl yaşanan iş cinayetlerine karşı birçok farklı kesimden tepkiler gelmektedir. Bu bağlamda Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Kampüsü Eğitim Fakültesi inşaatında hayatını kaybeden Ali Çalışkan isimli işçi için öğrenciler kampüs içerisinde bir basın açıklaması gerçekleştirmek istemişlerdir. Türkiye’de her türden hak arama ve demokratik açıklama girişimine karşı gösterilen tutum burada da kendini göstermiş ve açıklamaya yapılan polis saldırısı sonucu çok sayıda öğrenci gözaltına alınmıştır. Buna karşı aynı gün İSİG Meclisi’nin de katıldığı bir basın açıklaması ile hem iş cinayeti teşhir edilmiş hem de buna karşı yapılan basın açıklamasında gözaltına alınan öğrenci-

mücadele

lere destek verilmiştir.

Kocaeli İSİG Meclisi yalnızca kapalı alanlarda basın açıklaması gerçekleştirmekle kalmayıp, sokaklarda da bu mücadele biçimini geliştirmektedir. Bu kapsamda TMMOB 3 Mart İş Cinayetlerine Karşı Mücadele Günü'nde İnsan Hakları Parkı'nda Kocaeli TMMOB İKK ile birlikte bir basın açıklaması gerçekleştirmiştir. Açıklamada "İşyerlerinde işçilere karşı bir savaş yaşanıyor. Hangi savaşta bu kadar arkadaşımızı kaybediyoruz? Peki, başta Cumhurbaşkanı olmak üzere iktidar, bürokrasi, patronlar ve onların aklı ne diyor? Kaza, kader, fitnat, güvensiz davranış, eğitimsizlik vs. Bizler ise bu anlayışa hayır diyoruz: Bu cinayetlerin nedeni neoliberal düzenin ucuz ve güvencesiz

istihdam politikaları ve sermaye birikim stratejisidir. İşçi sınıfı bu şartlarda çalıştırılırsa ölüm kaçınılmazdır. Emekçilerin yaşam şartlarını zorlaştıran, iş güvencesini ortadan kaldıran, iş cinayetlerine zemin hazırlayan her türlü yasa ve uygulamaya hayır demek artık zaruri bir hal almıştır" denilerek iş cinayetlerine karşı mücadele çağrısı yapılmıştır.

Türkiye'de sendikal çalışan işçi sayısının düşüklüğü ve bunun sebepleri hep uzun süredir tartışılmaktadır. Bir de buna ek olarak yaşanan iş cinayetlerinin işkolu düzeyindeki örgütsüz işyerlerinde ve örgütlülüğün en düşük olduğu işkollarında meydana geldiği gerçeği tartışma konusu edildiğinde, sendikal örgütlenmenin önemi bir kat daha artmaktadır. Bu durum ve sendikasız yaşamın tüm zorluklarının bilincinde olan Flormar işçileri yapmış oldukları örgütlenme çalışması sonucu işten atılmış ve uzun soluklu bir direniş sürecini başlatmışlardır. Kocaeli İSİG her açıklamasında ve eyleminde bu ve benzeri mücadelelerin yanında olmuştur. Bu bağlamda 24 Mayıs 2018 tarihinde Flormar işçilerinin merkezinde olduğu ve onların direniş koşullarının anlatıldığı Gebze havzasındaki iş cinayetleri raporu açıklanmıştır.

Somalı aileler ve 3.Havalimanı işçileri ile dayanışmaya

Türkiye'de toplu iş cinayetleri de gerçekleşmektedir. Özellikle maden işkolunda yaşanan ve işçilerin kitlesel olarak hayatını kaybettiği katliamlar bunun maalesef tipik örnekleridir. 13 Mayıs 2014

yılında Manisa'nın Soma ilçesinde yaşanan ve 301 madencinin hayatını kaybettiği katliam ise bu bağlamda Türkiye hatta dünya tarihinin en kitlesel işçi ölümlerinden biridir. Türkiye'de bu katliama kayıtsız kalmayan birçok kesim tepkisini göstermiş ve sorumluların yargılanması ve gerekli cezaları alması için mücadele etmiştir. Bu mücadelenin en önemli tarafı olan ve katliamda hayatını kaybeden işçilerin aileleri mücadelenin sonuca ulaşması için adalet yürüyüşü başlatmıştır. Bu kapsamda 14 Temmuz tarihinde Kocaeli'ne gelen Somalı aileler ve Flormar işçileri ile İnsan Hakları Parkı'nda bir açıklama yapılmış ve forum düzenlenmiştir.

Açıklamada şu hususların altı çizilmiştir: "Soma'dan bu güne en az 242 maden emekçisi daha çalışırken İSİG önlemlerinin alınmaması nedeni ile işverenlerin daha fazla kar hirsına kurban edilmiştir... Soma sadece alınmayan İSİG önlemlerinin değil, siyasal ağların, kölelik olarak nitelendirilebilecek dayı başı, hadi hadi, taşeron, rödavans tipi çalışmaların, muhasebeciliğe indirgenmiş sendikacılığın, açlığın, yoksulluğun, yoksunluğun, hukuksuzluğun, şiddetin en çıplak hali ile ortaya çıktığı, öncesi ve sonrası ile büyük bir faciadır... Katliam davasında mahkeme heyeti kararını açıkladı. Bu aşamaya gelene kadar siyasal iktidar her alanda olduğu gibi yargı alanında da adaletsizliği kurumsallaştırmış ve gerçek sorumluların önemli bir kısmının yargı önünde hesap vermesinin önüne geçmiştir. Sorumluların hepsi yargı önüne çıkarılmadı... Bu katliamda rödavans

sistemini sürdüren, madenlerde kullanılacak ekipmanların ATEX uygunluğuna ilişkin sorumluluk ile yaşam odalarının kurulma zorunluluğunu işverenlerin istekleri doğrultusunda ileri tarihlere öteleyen siyasi iktidarda en az şirket yetkileri kadar ölümlerden sorumludur...”

Yukarıda da değinildiği gibi Türkiye’de gerek örgütlü gerekse de örgütsüz olsun her türlü hak arama girişimi şiddetle bastırılmakta ve hukuksuz şekilde engellenmektedir. 2018 yılında bu durumun en somut örneği 3. Havalimanı işçilerinin yaşamış oldukları hukuksuzluklar ve baskılardır. Kötü çalışma koşulları ve düşük ücretlere karşı mücadele eden ve örgütlenme girişiminde bulunan 3. Havalimanı işçileri gözaltına alınmış hatta bir kısmı tutuklanmıştır. Kocaeli İSİG olarak

bu duruma karşı sokağa çıkmış ve İnsan Hakları Parkında bir basın açıklaması gerçekleştirilmiştir:

“Havalimanı inşaatı işçilerinin gözaltına alındığı gün, Anayasal haklarını kullanıp sendikalı oldukları için işten atılan Cargill işçilerinin de aynı biçimde gözaltına alınmıştır. Bu gözaltılar ve tutuklamalar ile sadece tutuklanan işçiler fiilen cezalandırılmamış, aynı zamanda haksızlığa karşı çıkan, hakları için mücadele eden işçilere de gözdağı verilmek istenmiştir ve sadece 3. Havalimanı inşaatında değil tüm işçi direnişlerinde görmeye alıştığımız bir hal aldı ve giderek emekçilerin mücadelesine yapılan müdahalelerin şiddeti artmıştır. Basın yolu ile işçileri suçlayan onların cezalandırılmasını savunanlar da olmuştur. Tek becerileri iktidarı savunmak olan ve bunun için tüm değerleri

ayaklar altına alanlar unutmazınlar ki; her gün reklamını yaptıkları hava alanları, yollar ve köprüler o işçilerin el emeği, canı, kanı, teri ile yükselmiştir. Tüm emekçileri işçi ölümlerinin durdurulması, insanca çalışma ve yaşam şartları için haksızlığa uğrayan emekçilerle dayanışmaya çağırıyoruz.”

Kocaeli İSİG Meclisi aynı zamanda düzenli çalışma grupları oluşturarak gerek meslek hastalıkları alanında gerekse de iş cinayetleri alanında birincil düzeyde bilgi oluşturmaya hedeflemektedir. Bu kapsamda daha önceki Meclis toplantılarında kurulması planlanan meslek hastalıkları ve iş cinayetlerine karşı çalışma grubu kurulmuştur. Çalışma grubu kalp krizi, beyin kanaması ve işçi intiharları ile ilgili çalışmalar yürütmektedir...

Ankara İSİG Meclisi Yola Çıktı

Ankara İSİG Meclisi, İstanbul ve Kocaeli'nin ardından üçüncü kent meclisi olarak, 19 Mayıs 2018'de düzenlediği 'Çalışırken Ölmek İstemiyoruz' başlıklı panel ile kuruluşunu ilan etti. İşçilerin katılımının dikkat çektiği toplantıda Meclis'in kuruluş metni okundu:

"İSİG Meclisi olarak işçi sağlığı ve güvenliğini salt yasal ya da teknik bir mevzuaya indirgenecek bir alan değil, aksine işçiyi ve işçi sağlığı ve güvenliğini bir maliyet unsuru olarak gören üretim biçimi ile ilgili bir sorun olduğunu söylüyoruz... İşçi Sağlığı ve Güvenliği bir sağlık sorunu değil bir sınıf sorunudur. Bu yüzden de merkezi İstanbul İSİG Meclisi ve yakın zamanda kurulan Kocaeli İSİG Meclisi'nin ardından Ankara'da bir İSİG Meclisi kurmamızın en büyük nedeni sürece yerelin özneleri ile müdahale etmektir. ...başta işçi arkadaşlarımızı, sendikaları, meslek odalarını, hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarını, avukatları, işçi ailelerini ve emekten yana olan tüm kesimleri mücadeleyi büyütme çağırıyoruz..."

Ve çağrı yankı buldu... Ankara İSİG Meclisi yaklaşık sekiz aydır, ayda bir dost kurumlarda yaptığı düzenli toplantılarla, basın açıklamaları, raporlar ve etkinliklerle büyüyerek ve çeşitlenerek yoluna devam ediyor. Ankara'daki çalışma alanlarını ve gelişmeleri değerlendiren, yaşanan iş cinayetleri ve iş kazaları sonrası işyeri, işçi ya da ailesi, iş arkadaşları ile temaslarını güçlendirmeyi amaç edinen Meclis, işçi sağlığı ve iş güvenliği mücadelesinin işçilerin kendi eseri olacağından hareket ediyor ve işyerlerine odaklanıyor. İşçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından daha çok işçiye "adres" ve mücadele zemini olmak üzerine hareket eden Ankara İSİG Meclisi, Ankara'da giderek genişleyen bir işçi sağlığı ve iş güvenliği mücadelesini büyütme yönünde çaba sarf ediyor.

Kuruluşunun ardından ilk olarak Çocuk İşçilikle Mücadele Günü olan 12 Haziran 2018'de bir "Çocuk İşçiliği Raporu" yayınlayan Ankara İSİG Meclisi, yıllar içerisinde çocuk işçiliğin ve çocuk iş cinayetlerinin geldiği boyutları ve nedenlerini ortaya

koyarken, çocuk işçilikle mücadele namına hiçbir politikanın olmadığı gibi aksine izlenen politikaların çocuk işçiliği yaygınlaştırmak üzerine olduğunu teşhir etti.

Makine Kimya Endüstrisi'nde gerçekleşen ve 1 işçinin ölümüne, 6 yaralanmasına neden olan patlamaya ilişkin basın açıklaması yayınlayan Ankara İSİG Meclisi, iş cinayetine götüren süreçteki gerçek sebepleri sıralayarak iş cinayetine açıkça meydan verildiğini ifade edip, sürecin takipçisi olacağını kamuoyuna duyurdu.

4 Ağustos 2018'de inşaattan düşerek yaşamını kaybeden işçinin, Ankara İSİG Meclisi'nin yaptığı araştırma sonrası Memur-Sen'in genel merkez binası inşaatında çalıştığının ortaya çıkmasının ardından, Ankara İSİG Meclisi yayınladığı basın açıklamasıyla işçi Ramazan Akbaş'ı adım adım iş cinayetine götüren sebepleri ele alarak, yaşanan iş cinayetinin ardından Memur-Sen'in hiçbir açıklama yapmadığına dikkat çekerek, "Memur-Sen'in bir kamu emekçisi konfederasyonu olarak yapması ge-

reken işçi sınıfının çıkarları için ve tabi ki iş cinayetlerine karşı da mücadele etmek iken hangi sebeple sessiz kalmaktadır?” diyerek Memur-Sen’i acilen açıklama yapmaya ve sorumluluk almaya çağırdı. Meclis’in yaptığı açıklamanın ardından saatler sonra Memur-Sen bir açıklama yayınlayarak kazanın genel merkez binalarında olduğunu paylaştı ve sorumluluk alacağını ilan etti.

1 Ekim’de yayınladığı Ankara Raporu ile işçi sağlığı ve iş güvenliğini doğrudan etkileyen yapı ve koşulları; Ankara’nın sermaye yapısı, ücretler; Ankara’da kadın, çocuk ve mülteci işçilere özgü çalışma koşulları, işçi sağlığı ve iş güvenliği, 2013 yılının başından başlayarak 2018’in Eylül ayı sonuna kadar yaşanan iş cinayetleri ve sendikalaşmayı ele alarak Ankara’nın işçi sağlığı ve iş güvenliği sicilini ortaya dökmeyi amaçladı.

Ankara İSG Meclisi, derin-

leşen kriz sürecinin işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında yarattığı tahribatı ve kriz sürecinde mücadele zeminlerinden biri olan işçi sağlığı ve iş güvenliğinin mücadele zeminlerini tartışmak üzere 22 Aralık 2018’de “Ekonomik Kriz ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği Paneli” düzenlendi. Panele konuşmacı olarak, Prof. Dr. Korkut Boratav, İSG Meclisi üyesi Murat Çakır ile 3. Havalimanı işçilerinin avukatlarından Kazım Bayraktar katılırken etkinlik forum ile devam etti.

Ankara İSG Meclisi çalışmalarına 20 işçinin hayatını kaybettiği Ostim Katliamı’nın yıldönümünde organize edeceği işçi forumunda açıklamak üzere Ankara genelindeki sürdürdüğü bir işçi sağlığı, iş güvenliği ve meslek hastalıkları alan araştırması ile devam ediyor...

Ankara İSG Meclisi:

2013-2018 ara

Ankara İSG Meclisi Ankara’yı işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından, özellikle de iş cinayetleri bakımından değerlendirirken diğer yandan işçi sağlığı ve iş güvenliğine biçim veren yapı ve koşulları da değerlendirmek üzere Ankara’da istihdam ve çalışma koşulları, Ankara’nın sermaye yapısı, Ankara’da ücretler, Ankara’da kadın, çocuk ve mülteci işçilere özgü çalışma koşulları, Ankara’da işçi sağlığı ve iş güvenliği, yaşanan iş cinayetleri ve son olarak da Ankara’da sendikalaşmayı ele aldı. Ankara’da yaşanan iş cinayetleri bu bütünlüklü tablonun bir çıktısıdır.

Ankara...

Ankara istihdamın en düşük olduğu 27. şehirdir. Ankara’da resmi olarak 1 milyon 900 yüz bin kişi istihdamda yer alırken, Türkiye’deki toplam istihdamın yüzde 7’si Ankara’dadır. 2017 yılında Ankara’da istihdamın yüzde 73,2’sini hizmetler, yüzde 23,6’sını sanayi, yüzde 3,2’sini ise tarım sektörü oluşturmaktadır.

İşsiz sayısı giderek artan Ankara’da 250 bin işsiz bulunmaktadır. İşsizlik oranı yüzde 11,4 ile 10,9 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir ve Ankara işsizliğin en yüksek olduğu 15. ildir.

Bir memur kenti olarak bilinen Ankara giderek daha çok işçi kentine dönüşmektedir. Ankara’da genç bir işgücü kitlesi bulunmaktadır. Kayıtlı işgücünün neredeyse üçte ikisi 15-34 yaş arası genç işgücüdür. Ankara sanayi bakımından önemli bir kenttir. Sağlık hizmetleri (ilaç ve hammadde), savunma sanayi (otomotiv ve tarım aletleri), hizmet, mobilya ve ağaç

si Ankara'da en az 322 işçi yaşamını yitirdi

işleri sanayinin ön planda.

Ankara kamu işyerlerinden kaynaklı ücretlerin ortalamasının üstünde olduğu bir yer olarak bilinmesine karşın, bu durum kamuda 2018 yılına kadar ağırlıklı istihdam olan taşeron işçilerin ücretlerinin düşüklüğü, hem de kadrolu işçi-memur sayısının giderek azaltılıp güvencesiz ve düşük ücretlerle çalışmanın kamuda da yaygınlaşması sebebiyle giderek değişmekte.

Ankara, çocukların çalışma oranının yüksek olduğu bir il. Ankara'da çocuk işçilerin yoğun olarak çalıştığı yerler Ostim, Sincan gibi OSB'lerin kurulu bulunduğu alanlar, bunun yanı sıra atık toplama ve mendil satma üzerine yoğunlaşan "sokakta çalışma" da yaygın bir çalışma alanı. Sokakta çalışmaya başlama yaş ortalaması 10,26.

Ankara'da tam zamanlı çalışan 445 bin, yarı zamanlı çalışan 86 bin kadın bulunuyor. Kadın istihdamının görece yüksek olduğu Ankara'da kadın istihdamı genel olarak ucuz, geçici ve nitelsiz işlerde yoğunlaşıyor. Kamu dışında kadınların büyük bölümü küçük işletmelerde ve atölyelerde, ev işlerinin uzantısı işlerde çalışıyorlar. Erkek işçilere göre daha az ücret alıyor, daha güvencesiz koşullarda çalıştırılıyor ve kadın olduğu için ayrımcılığa uğruyor.

Ankara'da yaklaşık olarak 130 bin civarında kayıtlı göçmen ve mülteci olduğu bilinmekte. Çalışma izniyle çalışan 10 bin mülteci/göçmen işçi bulunuyor. Göçmen ve mülteciler sosyal güvencesiz, düşük ücretli, riskli çalışma koşulları ile karakteri-

ze kayıt dışı istihdamla karşı karşıya. Ankara'da göçmen ve mülteci işçiler en çok mobilya, inşaat, metal, gıda, tarım gibi işkollarında istihdam ediliyor. Göçmen ve mültecilerin çalıştığı yerlerin başında Siteler geliyor. Göçmen ve mülteciler, yerli işçilere kıyasla daha düşük ücretle çalışıyor.

İş cinayetleri

Ankara'da 2013 yılının başından, 2018 yılının sonuna kadar en az 322 emekçi iş cinayetlerinde yaşamını yitirdi. 2013'te 26, 2014'te 56, 2015'te 44, 2016'da 72, 2017'de 66 emekçi yaşamını yitirdi. 2018'de 56 işçi hayatını kaybetti. İş cinayetlerinde yaşamını yitirenlerin 28'i kadın, 9'u çocuk, 11'i ise mülteci-göçmen işçilerdi. Türkiye'deki iş cinayetlerinin giderek artmasının yanı sıra Ankara'nın iş cinayetlerinin en çok yaşandığı iller bakımından sıralaması da giderek yükseldiği görülmektedir.

Ankara'da en çok iş cinayeti inşaat ve yol yapımında, taşımacılıkta, metal işkolunda ve tarımda olmuştur. Ankara'da en çok iş cinayetinin gerçekleştiği işkolları güvencesiz ve sendikası çalışanların yoğun olduğu işkollarıdır. En fazla iş cinayeti inşaatlarda yaşanmış, her 4 iş cinayetinden birisi inşaat işkolunda gerçekleşmiştir.

Taşımacılık ölümleri inşaat sektörüyle de iç içe değerlendirilmesi gereken ve büyük çoğunluğunun servis başı para alma, iş yetiştirme ve performans usulü çalışma yüzünden gerçekleşen trafik kazası sebepli iş cinayetleridir. En çok iş cinayeti yaşanan işkollarından biri olan metal

işkolundaki ölümler daha çok Ostim ağırlıklı olmak üzere Organize Sanayi bölgelerinde yaşanmış, pek çoğu küçük işletmelerde olmasına karşın büyük işletmelerde ve kamuda da iş cinayetleri yaşanmıştır.

Ankara'da yaşanan iş cinayetleri en çok düşme, trafik kazası, ezilme, düşme, kalp krizi, silahla vurulma, patlama ve göçük sebebiyle olmuştur. Ankara'da yaşanan iş cinayetleri merkez ve çevre ilçelerin nüfusları ve işgücüyle orantılı düşünüldüğünde, iş cinayetlerinin daha çok çevre ilçelerde yaşandığı görülmektedir.

2013-2018 yılları arasında Ankara'da en az 28 kadın emekçi iş cinayetlerinde yaşamını kaybetmiştir. Kadın iş cinayetleri en çok savunma, ardından tarım sektöründe yaşanmıştır.

2013-2018'in arası Ankara'da en az 9 çocuk çalışırken yaşamını yitirmiştir. Çocukların çalıştığı sektörler ile iş cinayetlerinin yaşandığı sektörlerle paralellik göstermekte. Çocuk iş cinayetlerinin en fazla yaşandığı işkolları inşaat ve tarımdır.

Ankara'da 2013-2018 arası en az 11 göçmen/ mülteci çalışırken yaşamını yitirmiştir. Mülteciler için yaygın çalışma alanı atık toplayıcılık, inşaat, taşımacılık ve tarım iş cinayetlerinin de en fazla yaşandığı alanlar olmuştur.

Bakanlık verilerine göre 2016 Temmuz istatistiklerine göre Ankara'da toplam 1.994.671 işçi varken, bu işçilerin 117.324'ü sendikalıdır. 9.82 sendikalaşma oranıyla sendikalaşmanın en düşük olduğu 23. il olan Ankara'da kadın işçilerin sendikalaşma oranı ise 6.63 ile genel sendikalaşma oranının çok daha altındadır.

Kriz ve başkanlık rejimi koşulları

İşçi sağlığı mücadelesi; işe geliş-gidiş, çalışma süreci ve ev yaşamı olmak üzere kapsayıcı bir içeriğe sahiptir. Çünkü işyerindeki istihdam biçimi, çalışma saatleri, işçi sağlığı önlemleri, örgütlülük, alınan maaş, ulaşım, barınma, beslenme vb. işçilerin fiziksel ve ruhsal sağlığını belirleyen unsurlar olmaktadır.

Bu noktada işçi sağlığı mücadelesinin güncel mücadele programında 'kriz ve işçi sağlığı' konusu bulunuyor. Ancak tek başına 'ekonomik kriz' demek yeterli değildir. Çünkü güvencesizliği bugünün proleter çalışma ve yaşam disiplini haline getiren AKP'nin iktidar yılları boyunca iş cinayetlerinde 22 bin 500 işçi yaşamını yitirdi. OHAL/KHK rejimi ile birlikte güvencesiz, esnek ve kuralsız çalışma koşulları daha da ağırlaştı ve yaygınlaştı. Bu durum 24 Haziran sonrası Başkanlık rejiminin resmen başlamasıyla daha da ağırlaşarak sürüyor.

İşçilerin hak mücadeleleri üzerinde yoğun baskı var

Son üç buçuk yıl içinde parça parça kurumsallaşan Başkanlık rejimi ve uygulamaları işçi sağlığı alanına da yansdı. En görünen sonuç iş cinayetlerinin yüzde 10-15 artış göstererek yılda 2000 işçi ölümüne ulaşmasıdır. Burada inşaat ve tarım merkezli ölümler artarak devam etmektedir. Diğer yandan sanayideki ölümlerde yaşanan oransal artışlar dikkat çekicidir. Madende, kimyada, gıdada yüzde 5-10, enerjide yüzde 50-60 ve metalde yüzde 80-100 oranında iş cinayetlerinde artış söz konusudur.

Yani geleneksel olarak toplu söz-

leşme yapan görece korunaklı işçi sınıfı bileşeni olan sanayi işçilerinin örgütlülükleri de geriletilip tamamen etkisizleştirildi. Bunun temel nedeni grev yasakları, KHK'ler, işsizlik tehditleri sonucu sendikalı işçilerin daha evvel kullandıkları haklarını kullanamaz hale getirilmesidir. İşçiler artık "şu makine güvenli değil çalışmaya-çagım" ya da temsilcileri kurullarda "çalışma koşullarında şu değişiklikler yapılmalı" diyemez hale geldi.

Buna bir de işçi sağlığı mücadelesine yapılan direkt saldırıları da eklemek lazım. İstanbul 3.Havalimanı'nda işçi sağlığı talepleriyle direnişe geçen binlerce işçinin koşulları basıldı, dayığa maruz kaldılar, günlerce gözaltında kalıp birbirlerinden tecrit edilerek tutuklandılar. Böyle bir uygulama rejimin zayıf karnı olan işçi sağlığı mücadelesinin kitleselleşmesine karşı gösterdiği refleksi ortaya koyması açısından önemlidir.

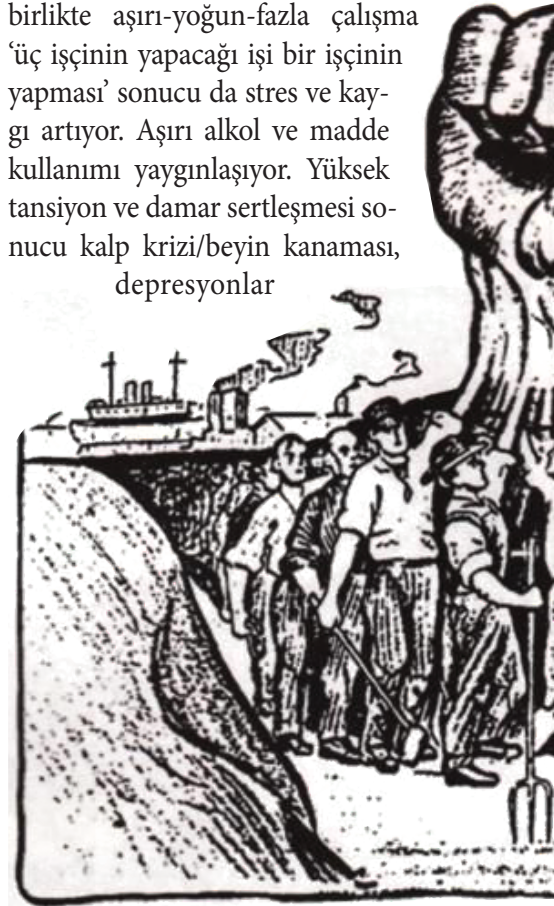
Ekonomik krizin etkileri

Bu hususları belirttikten sonra süreç içinde büyüyen ekonomik krizin işçi sağlığına etkisi ne oluyor/olacak? sorusunu sorabiliriz.

Hep belirttiğimiz bir konu işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin maliyet kalemi olarak görülmesidir. Bu teknik önlemler bir fabrikanın alanının genişletilmesi gibi ciddi maliyetler olabileceği gibi eldiven, kontrol kalem, neon lamba gibi düşük maliyetli kişisel koruyucular da olabilir. Zaten ciddi maliyet getiren önlemler ancak örgütlü mücadele verilirse alınmaktadır. Ancak kriz koşullarında basit önlemlerin de tamamen rafa kaldırıl-

ması muhtemel. Zaten bunun adımlarını özellikle enerji, metal ve kimya sektörlerinde rastlamaktayız. Bu durum genel anlamda iş cinayetlerinin artması demektir. (Dünya deneyimlerine bakarak, ekonomik daralma sonucu işçi ölümlerinin azalması beklenmemelidir. Ekonomik krizi rejimdeki kurumsallaşmadan ayrı değerlendiremeyiz.)

Maaşları geç alma ya da alamama, işsizlik, kredi kartı ve konut taksiti borcu, mobbing vb. stres ve kaygıyı artırıyor. Bu durum tersinden de yaşanıyor. Maden işçilerinden mevsimlik tarım işçilerine kadar işçilerin başında "hadi hadi" diyen dayıbaşı/taşeron sistemi ve işten atmalarla birlikte aşırı-yoğun-fazla çalışma 'üç işçinin yapacağı işi bir işçinin yapması' sonucu da stres ve kaygı artırıyor. Aşırı alkol ve madde kullanımı yaygınlaşıyor. Yüksek tansiyon ve damar sertleşmesi sonucu kalp krizi/beyin kanaması, depresyonlar

arında işçi sağlığı mücadelesi

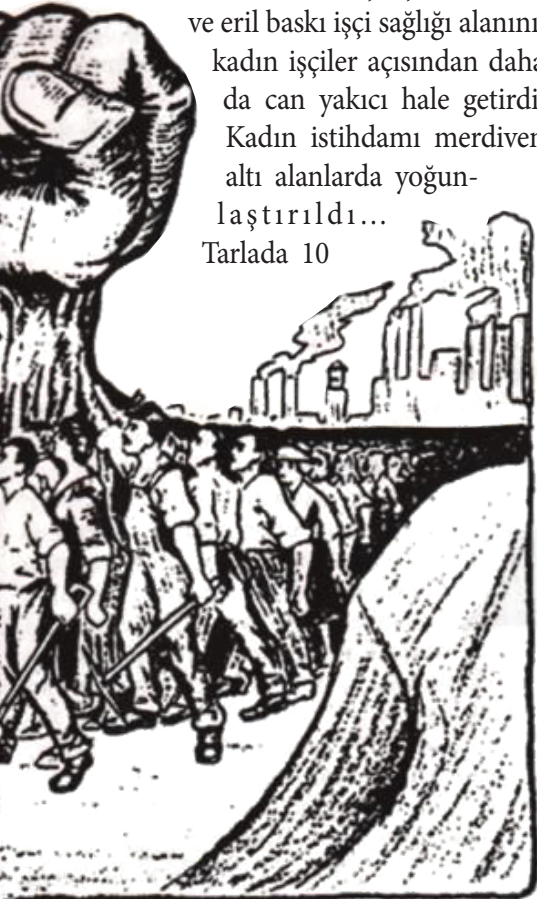
sonucu işçi intiharları artıyor.

İş cinayetinde ölen çocukların, yaşlıların ve göçmenlerin sayısında büyük artış

İşçi sınıfının bileşeni olan farklı nüfus gruplarının çalışma koşullarındaki güvencesizlik daha da artabilir ve daha yoğun ölümler yaşanabilir. Şimdiden mücadele yılı denilen 2018, en çok çocuk işçinin iş cinayetlerinde öldüğü yıl olmuş durumda. Mülteci çocuk işçi ölüm oranı tüm göçmen işçilerin ölümünün 3-4 katına, iş cinayetlerinde ölen kız çocuklarının oranı ise genel iş cinayeti verilerindeki kadın işçi oranının iki katına ulaşmış durumda... Eril çalışma ortamı

ve eril baskı işçi sağlığı alanını, kadın işçiler açısından daha da can yakıcı hale getirdi. Kadın istihdamı merdiven altı alanlarda yoğunlaştırıldı...

Tarlada 10

TL fabrikada 30 TL'ye çalışan göçmen emeği patronların iştahını kabartıyor. Göçmenler hep en sağlıksız koşullarda çalışıyorlar... Her gün emekli olduğu halde çalışan, emeklilik yaşını beklediği için çalışmak zorunda kalan ve emekli olma hakkını sigortasız çalıştığı ya da sigortası düzenli yatırılmadığı için kazanamayan işçiler ölüyorlar...

Gıda, kira, elektrik-su-doğalgaz vb. fiyatlarındaki artışlar; beslenme, barınma, ısınma, ulaşım, sağlık, eğitim, giyim, temizlik, kültürel ihtiyaçları ile birlikte işçilerin ve ailelerinin sağlığını direkt etkiliyor. Bu noktada gerek devletin resmi kurumlarının açıkladığı sayılar, gerekse sendika ve siyasi partilerin açıkladığı sayılarla ortaya çıkan açlık ve yoksulluk sınırları; mevcut asgari ücret göz önüne alındığında, yaşanan adaletsizliğin ve sefaletin boyutunun büyüklüğünün göstergesidir. Yine köyden gelen gıda yardımları yetmez hale geldi, borçlanarak ya da ek işte çalışarak yaşamının sınırına gelindi, sosyal güvenlik sistemi tamamen çöktü.

Suriyeli işçilere yönelen öfke

Türkiyeli işçilerin Suriye/Suriyeliler konusunu tartışmasının temelinde ücretlerin düşürülmesi ve hakların gaspı politikaları bulunuyor. Örneğin sosyalist ülkelerin çözülüşü ile birlikte birkaç bin Romen işçinin ülkemize gelmesi özellikle Trakya'da birçok gerilimi doğurmuştu. Hatta bir sendika şube başkanının "Romen işçileri dövün" dediği basına yansımıştı. Ancak bu göçle kıyaslanamayan bir kiteselliğe sahip olan Suriyeli göç-

men işçilerin varlığı (bu yıl da yoğun bir Afgan göçü yaşandı) emek hareketi açısından ülke çapında bir tartışmayı beraberinde getirdi. Ücretlerin düşürülmesi ve genel olarak güvencesizleştirme politikalarının önemli bir sebebi olarak Suriyeli/Afgan işçiler görülüyor. Bu noktada ekonomik krizin nedeni olarak başta Suriyeliler olmak üzere Afgan, Iraklı, Özbek vb. göçmen işçilere dönük olarak sınıf içinde şiddet hareketleri özellikle Anadolu'nun sanayi şehirlerinde görülebilir.

(Üç ek yapmak gerekiyor. Birincisi, Suriyeli göçünün bir tartışma konusu da toplumsal alanda yaşanıyor. Her hırsızlık, tecavüz ve şiddet olayında Suriyeliler sorumlu tutulur ve hedef gösterilir hale geldi. İkincisi, Türkiye'de işçiler içinde de Kürt işçilere dönük şiddet, Suriye'deki politik gelişmelere bağlı olarak yine gözükabilir. Üçüncüsü bu tartışmadan bağımsız olarak işyerlerinde ya da toplumun genelinde sorunların çözümünde şiddet gözle görülebilir bir biçimde arttı.)

Bu noktada biz ne yapmalıyız?

Baskı ve sömürü rejimi derinleşirken 'asgaride yaşayanlar ordusu' da günden güne büyüyor. Doğal olarak işçi direnişleri ve dayanışma birliklikleri de çoğalıyor. Birçok alanda işçiler her zorluğa karşı aylardır geri adım atmayıp direnişlerini sürdürürken "geçinemiyoruz" diyen işçiler ise vinç tepelerinde, Meclis çatılarında ücretleri, işleri, aşları için seslerini yükseltiyor. Evet, ancak direnerek örgütlenebiliriz...

İstanbul 3. Havalimanı:

Mega projeler, işçiler için öl

Mega projelerde çok sayıda iş cinayeti yaşıyor ve bu durum normalmiş gibi kabullendiriliyor. “Bu projeler o kadar ‘büyük’ ki ve o kadar ‘zorunlu’, ‘gerekli’ ve ‘ülkeyi şaha kaldıracak’ projeler ki, neredeyse bir savaştan söz edilir gibi. Burada yaşamını yitirenler kimi zaman bu büyük ‘kazanımlar’ın yanında küçük bir ayrıntı, kimi zaman ise ‘şehit’ olarak nitelendirilebiliyor. Bu projelerin ‘milli menfaatler’ için yapıldığı, buna karşı çıkmanın, bu projeleri geciktirmenin, bu projelere laf söylemenin neredeyse suç olduğu bir atmosfer yaratılıyor. Bu söylediklerimiz Türkiye için değil, ‘mega proje’ ideolojisinin kamuoyuna dayatıldığı her yerde yaşıyor, yaşıyor.

Mega projelerdeki iş cinayetlerinin de bazı temel nedenleri ve özellikleri var. Birincisi, bu projeler hızla başlamak ve kısa sürede kendisini topluma ‘göstermek’ zorunda. Bunun anlamı şu; projenin ilk evrelerinde yoğunlaştırılan bir çalışma, ki inşaat projelerinin ilk evreleri genellikle kazı, dolgu ve hafriyat işleridir, bu yoğunlaştırma ve üretim zorlaması ile iş cinayetlerinin bu evrelerde artması.

İkincisi ise, bu projelerin söz verilen sürede tamamlanma ‘zorunluluğu’. Çünkü burada siyasal ve ideolojik bir hedef ve başarı söz konusu, özellikle de belli tarihsel anlamlı günlerle de çakışmak suretiyle bu sözler, hedefler yerine getirilmek zorunda. Bu da özellikle projelerin son evrelerinde (ki bu evrelerde daha fazla iş kaleminin, daha fazla işçinin, daha fazla taşeronun/alt yüklenicinin olduğu dönemdir) yine yoğun çalışma/üretim

zorlamasının kendisini göstermesini beraberinde getiriyor.

Kapitalizm, mega projeler olmadan yapamıyor. Dünyanın dört bir yanında kullanılmayan stadyumlar, üzerinden araç geçmeyen devasa otoyollar, köprüler, viyadükler, kapasitesinin çok küçük bir kısmı kullanılan havalanları, alışveriş merkezleri ve her türden tesisler bulunuyor. Hepsinin ortak özelliği topluma ait olan kaynakları kullanarak doğaya, topluma ve onları üreten yapan işçiye düşman olmaları...

AKP dönemi emek rejiminin simgesi: 3.Havalimanı

AKP dönemi emek rejiminin, taşeron düzeninin, kar ve rant hırsı ile büyüyen inşaat rejiminin en görünen yüzü olması itibari ile simgesel olan 3.Havalimanı, Türkiye’nin en çok işçi çalışan şantiyesi. 76,5 milyon metre-karelik bir alana kurulu havalimanında bulunan taşeron şirketlerin sayısı dahi tam olarak bilinmiyor; 350 ila

700 arası taşeron şirket olduğu tahmin ediliyor. Havalimanı inşaatında, üretimin en fazla olduğu dönemde 40 bin kadar işçi çalıştı ve hala 20 bin işçi çalışmakta. İGA (İstanbul Grand Airport, havalimanı ihalesini kazanan Limak-Kolin-Cengiz-Mapa-Kalyon Ortak Girişim Grubu’nun 2013’te kurduğu şirket) ise havalimanında 36 bin kişinin çalıştığı bilgisini veriyor. (Not: 2019 Ocak ayında Kolin yüzde 20 hissesini Kalyon’a devretti.)

Havalimanı inşaatına ilişkin verilerin sınırlı olmasının nedeni de şantiyenin büyüklüğü, dahası yakın zamana kadar tamamen dışarıya kapalı bu alanın ancak terminal binasının açılışı sonrası dışarıyla iletişime daha açık hale gelmesi. Şantiyedeki baskıcı, kuralsız çalışma biçimi ve örgütsüzlük de bilgilerin sınırlı olmasının diğer nedenleri.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği talebinin suç olduğu yer

Bu sınırlı bilgilere rağmen şan-

üm demek

tiyede çalışan işçilerin insanlık dışı koşullarda çalıştırıldığı, en temel işçi haklarından dahi faydalanamadıkları başından bu yana var olan, ancak inşaatın yetiştirilmesi kaygısıyla da günden güne daha da artan bir durum oldu.

İşçilerin bir maliyet unsuru olarak görüldüğü havalimanı şantiyesinde fazla mesai ücreti ödenmemesi, bayram ve hafta tatili yapmadan çalışma şantiyesinin 'normal'i. Sektördeki iş kazalarının, güvenlik önlemlerinin alınmaması dışındaki diğer önemli sebeplerinin de uzun çalışma saatleri ve iş yükü olduğu bilinirken 3.Havalimanı inşaatında işçilerin günlük çalışmaları 12 saati buluyor. Yapılmayan ödemeler, servis, yemek, barınma, iş kazaları ve iş cinayetleri şantiyede çalışan işçilerin inşaat çalışması başladığından bu yana var olan problemleri.

İş yapımı sırasında görülen en temel eksikliklerin dahi, inşaat durmasın diye görmezden geldiği havalimanında işin hızlandırılması ile birlikte işçi sağlığı ve iş güvenliğinin daha da göz ardı edildiği ve giderek keyifleştiği bir tablo hüküm sürüyor. Şantiyede planlı yapılması gereken, uzmanlık ve program gerektiren pek çok iş, geliş güzel ve hiçbir denetleme olmaksızın tam bir kuralsızlık içinde yapılıyor. Birçok firmanın çalışanlarına baret, ayakkabı, yelek dahi almadığı biliniyor.

Şantiyedeki işçiler için en önemli problemlerden birisi barınma koşulları. Akpınar kampında 10 bin işçi kalıyor. Kampa ulaşmak için saatlerce sıra bekleyen işçiler; kalabalık odalarda, tahta kuruları içinde, ısınmadan,

temiz suyun olmadığı yerlere mahkum ediliyor. İnşaatlarda barınma alanlarının denetiminin ise neredeyse hiç yapılmadığı biliniyor.

Şantiyedeki diğer önemli sorunlardan birisi de yemek. Yemeklerin, en ucuza mal eden firmalarla anlaşmak dışında hiçbir standardı yok. Besin yetersizliği, kalitesizliği ve hijyenik olmaması bir yana, "tehlikeli işler"de yer alan inşaatlarda çalışan işçiler, kişi sayısına göre yemek çıkmadığı için, kimi zaman tek çeşit yemek yediklerini, kimi zaman da aç kalarak işe devam ettiklerini belirtiyor. Tek başına bu beslenme biçimi bile pek çok iş kazasının yaşanması için büyük bir sebep.

Havalimanının 29 Ekim 2018'e yetiştirilmesi çabası bir yandan işyeri koşullarının daha da ağırlaştırılıp kuralsızlaşmasına neden olurken öte yandan, işçiler üzerindeki iş yükünün daha da artırılmasına, mobbinge ve baskıya neden oldu. Aynı durum daha önce de yaşanmış ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 26 Şubat 2018'deki doğum gününde uçuş yaptırılması amacıyla işçilere zorla mesai yaptırılmıştı.

Havalimanı inşaatında yaşanan iş cinayetleri

Havalimanı inşaatında Bakanlığın açıklamasına göre 55 iş cinayeti yaşandı... 3.Havalimanı inşaatının büyüklüğü, dışarı ile asgari teması, işe giriş-çıkışının yoğunluğu ve yüzlerce küçük iş ekibinin birlikte çalışmasına rağmen bu ekiplerdeki işçilerin birbirinden bağımsız ve parçalı olması iş cinayetleri ve iş kazaları hakkındaki bilgiyi "eksik" kılıyor. Buna rağmen, son dönemde sendikaların örgütlenme faaliyetleri ve şantiyenin terminal binasının açılması ile iletişim olanakları artmış, iş cinayetleri daha görünülmüştür.

Havalimanı inşaatının başladığı ilk dönemlerde daha çok hafriyat kamyonu şoförleri ve iş makinesi operatörleri yaşamını yitirirken, şantiye içinde üretimin artması sonrası ölümler daha çok şantiye içindeki inşaat sahalarında yoğunlaştı.

Havalimanı inşaatında yaşanan iş cinayetlerinin en önemli nedeni yüksekte düşme. Bu iş cinayetleri inşaatlardaki uygun korkuluklu iskele olmaması, asansör ve döşeme

boşluklarının kapatılmaması, döşeme kenarlarına korkuluk konmaması gibi temel önlemlerin alınmamasından kaynaklanan iş cinayetleri. Çelik paletin işçinin üzerine düşmesi, halatın kopması, işçinin devrilen makinanın altında kalması gibi uygun malzeme kullanılmaması sonucu, planlı ve denetimli gerçekleştirilmeyen operasyonların sonucu da iş cinayetlerine tanık oluyoruz.

Saha içinde hız limiti 30 km iken, şoförler hem sefer usulü para alıyor, hem de üretiminin hızlandırılması için süratli sürmeye zorlanıyor. Bu da yaşanan iş kazası ve iş cinayetlerinin sebeplerinden birisi. 15 kilometre uzaklıktaki Akpınar kampında kalan işçiler de otobüslerle şantiyeye aynı hızda getiriliyor. 14 Eylül 2018'de başlayan eylemlere neden olan servis kazası da yine aynı nedenle gerçekleşti. Bunca iş cinayeti aynı sebeplerden ötürü yaşanmışken, havalimanında denetim, gözetim ve eğitim yapılmadığı ortadadır.

Bir kamu-özel ortaklığı olan 3.Havalimanı şantiyesinde devletin asıl işveren sıfatı bulunurken ve dolayısıyla işçilerle ilgili alacak, hak gaspı, ihmal ve iş cinayetinden İGA ile birlikte devlet de doğrudan sorumluyken hiçbir adım atılmadı. İşverenleri denetleme yükümlülüğü olan devlet, yükümlülüğünü yerine getirmedi. İşçiler ölürken, iş kazaları yaşanırken, işçiler aç kalırken, ücretlerini alamazken devlet Türkiye'nin en çok işçi çalışan "mega proje" 3.Havalimanını "görmemeyi" seçti. Peki neden?

Havalimanının 'destekli' sermayesi

3.Havalimanında gördüğümüz tablo; AKP'nin inşaat üzerine kurulu emek birikim sürecinin en acımasız öyküsü durumunda. Cumhuriyet tarihinin en büyük ihalesi olan 3.Ha-

valimanı, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Yap-İşlet Devret modeli ile 3 Mayıs 2013 tarihinde ihale edildi ve Cengiz - Kolin - Limak - MAPA - Kalyon Ortak Girişim Grubu tarafından, 10 milyar 247 milyon Euro maliyet, 22 milyar 152 milyon Euro ihale bedeli ile aldı. Devletin 12 yıl boyunca 'yolcu garantis'i verdiği ortaklık, ayrıca 23 farklı gelir kaleminden para kazanacak.

2003'ten itibaren TOKİ'nin konut yatırımları ile başlayan, öteki kamu inşaat yatırımları ile süren inşaat odaklı büyüme ile başta İstanbul olmak üzere büyük kentlerin arsa rantlarının sermayenin yararına sunulduğu bir dönem başlatıldı. Bu süreç, kamu-özel ortaklığı modeliyle yaptırılan 3.Havalimanı, 3.Köprü, Körfez Köprüsü, nükleer santraller, sağlık kampüsleri, Avrasya Tüneli gibi milyar dolarlık projelerle sürdü.

Afet Yasası ve Kentsel Dönüşüm eliyle ekonominin lokomotifine haline getirilen inşaat sektörünün bu denli önemli hale gelmesinde devlet katkılarının, teşviklerin, rant ve komisyon ilişkilerinin oldukça önemli payı oldu. İnşaat sektörü yalnızca rant açılan kamu malları üzerinden değil yasal düzenlemeler ve teşviklerle de güçlendirildi. Bugün, devletin toplam yatırımlarında, inşaat yüzde 80'in üzerinde paya sahip.

İnşaat patronları ile AKP hükümetinin çıkar ortaklığı Cengiz İnşaat hakkındaki Meclis araştırması AKP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmesini sağladı. 2010 yılında Cengiz İnşaat'ın 422 milyonluk vergi borcu silindi. Kolin İnşaat'ın ortaklarından biri Başbakan Binali Yıldırım'ın oğlu Erkan Yıldırım. Kolin İnşaat Binali Yıldırım'ın Ulaştırma Bakanlığı döneminde otoyol ihalelerinin pek çoğunu almıştı. Bu sürecin toplamında "Dün-

yanın En Büyük 250 Uluslararası Müteahhidi 2017" listesine 3.Havalimanı inşaatının ortaklarından Mapa, Limak, Cengiz ve Kolin de girdi.

Havalimanı tablosu sürpriz değil

3.Havalimanında yaşanan iş cinayeti ve çalışma koşulları inşaat sektörünün "büyüme" rejiminin geldiği aşamanın bir tablosu. İki milyona yakın işçinin çalıştığı inşaat sektörü geçtiğimiz on yılda hızla büyürken, üretim verimliliği arttı, ama ücretler artmadı. İnşaat sektöründeki ücretler tüm meslek gruplarındaki ortalamanın altında. İnşaat sektöründeki üretkenlik artışının altyapısında ise uzun çalışma saatleri ve esnek çalışma var. Toplam istihdamın yüzde 7'sini oluşturan inşaat sektöründe mevsimsel, sözleşmeli ve kayıt dışı çalışma, hâkim çalışma biçimi haline geldi. Sektörde çalışan her 3 emekçi-den 1'i kayıt dışı.

Sektör büyüdükçe kuralsız, ucuz,

baskıcı çalıştırma ve örgütsüzlük de yaygınlaştı. Örgütlenme oranının en düşük olduğu işkolu olan inşaat 2018 Temmuz istatistiklerine göre işkolundaki işçilerin yalnızca yüzde 3,13'ü örgütlü. Sendikalı ve toplu sözleşmesi olan işçilerin neredeyse tümü kamuda. Özel sektörde sendikal örgütlülük yok denecek kadar az. İşkolundaki 10 sendikadan 9'unun örgütlülük oranı ise yüzde 1'in altında.

Pek çoğu mevsimlik çalışan inşaat işçileri hem yılın belirli dönemlerinde sistematik olarak işsiz kalıyor hem de işsizlik sigortasından yararlanma koşulunun son 120 gün kesintisiz çalışmış olmak üzere 3 yıl içinde 600 gün prim ödeme şartı yüzünden işsizlik sigortasından yararlanamıyor. Sektördeki iş kazalarının güvenlik önlemlerinin alınmaması dışındaki önemli nedenlerinden biri de uzun çalışma saatleri ve iş yükü. Yasal azami süre olan 45 saatin üzerinde çalışılan ve turizmden sonra en faz-

la çalışılan işkolu olan inşaatlarda vardiyaların ortalaması 12 saati buluyor. İnşaatların yapım sürelerinin kısaltılması da işçiler açısından hem iş süresinin kısılması hem de çalışma yoğunluğu açısından büyük bir risk. İnşaat işçileri özellikle de özel sektör ve mevsimsel çalışan işçiler inşaat alanının içinde ya da yakınlarında yaşıyor. Barınma alanlarının denetimi ise neredeyse hiç yapılmıyor.

İşçiler ne istiyor?

3.Havalimanı işçilerinin yaşadığı hiçbir sorun yeni olmadığı gibi, 14 Eylül 2018'de, işçileri kampa taşıyan servisin kaza yapması ve 17 işçinin yaralanması sonucu başlayan işçi eylemleri de ilk eylem değildir.

Daha evvelki irili ufaklı eylemlerin yanı sıra, 13 Şubat 2018'de işçilerin barındığı tek kişilik odaların 2'ye, 2 kişilik odaların 4'e, 4 kişilik odaların ise 6 kişiye çıkarılması üzerine yapılan eylemde de son eylem-

deki ile hemen hemen aynı talepler sıralanmıştı. Ödenmeyen alacakları için 12 Haziran 2018'de kule vince çıkan işçiler, 13 Haziran'da iş bıraktı. İşçiler 14 Haziran'da Erdoğan'ın 3. Havalimanına geleceği haberi üzerine yazdıkları mektupta da 14 madde kaleme almış ve 14 Eylül eylemindeki taleplerin hemen hemen aynılarını sorun olarak sıralamışlardı. İşçiler defalarca itiraz etti, yönetimle, ilgililerle görüştü. Ancak patronlar tarafından muhatap alınmadılar ya da "1 hafta içinde çözülecek" gibi ifadelerle geçiştirildiler.

Nihayet 14 Eylül'de yaşanan servis kazası sonrası 20 bin işçi iş bırakmış ve temsilcileri aracılığı ile 15 maddelik taleplerini patrona iletmıştır. İGA CEO'su ilçe kaymakamı ve ilçe jandarma komutanının katıldığı toplantıda talepler haklı bulunmuş ancak işçilerin hemen işbaşı yapması sorunların zaman içerisinde çözüleceği vaat edilmiştir. İşçilerin eyleme devam etmesi üzerine gece jandarma baskını yapılmış, işçiler koğuş kapıları kırılıp darp edilerek gözaltına alınmıştır. Gözaltında kaldıkları süreçte avukat ve yakınları ile görüştürülmemiş; Dev Yapı-İş Başkanı, dört İnşaat-İş yöneticisi olmak üzere 37 işçi iki ay tutuklu kalmıştır.

İşçiler 14 Eylül'deki eylem de dâhil tüm süreçlerde, İş Kanunu ve 6331 sayılı yasadan kaynaklı haklarını istemişlerdir. Orada talep olarak sıralananlar gerçekte işverenin yapmadıkları, suç işleyerek ihmal ettiği ve devletin göz yumduğu temel haklardır. İşçilerin hemen bütün talepleri tek başına iş durdurmak için yasal ve meşrudur. İşçilerin yanı başında iş arkadaşları ölüirken, bu havalimanında resmi olarak 55 iş cinayeti yaşanmışken daha başka nedene ihtiyaç var mıdır?

**Mezarda emekliliğe...
Emeklilikte yaşa takılmaya...
Zorunlu BES'e...**

HAYIR!

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 16 Ekim 2018'de AKP Grup toplantısında 'Emeklilikte yaşa takılanlar kampanyası siyasi ranta dönüştürülmemelidir. Bugün ülkemizde ortalama emeklilik yaşı 52'dir. 20 yıl çalışıp 38 yaşında emekli olan biri 40 sene devletten maaş alacak. Böyle bir uygulama olamaz. Bu teklifin maliyeti 750 milyar liraya ulaşıyor. Böyle bir yükü ülkenin sırtına bindiremeyiz' dedi. Tam da bu noktada emeklilikte yaşa takılanlara ilişkin TBMM'de görüşülen önerge AKP ve MHP'nin oyları ile reddedildi.

İşçilerin emeklilik hakkı ellerinden alınıyor

Türkiye'de emeklilik yaşı farklı statülere ve farklı koşullara göre kanunla belirlenmişti, emekli olma yaşı daha düşüktü. Ancak 1999 yılında yapılan değişiklikler ve sonrasında 2008 yılında yürürlüğe giren SSGSS Yasası ile birlikte emekli olabilme yaşı ve prim ödeme gün sayısı kademe kademe (nihai olarak 65 yaş ve 9000 prim günü) yükseltildi.

Bu uygulamaya karşı emek hareketi merkezi olarak 1999'da yüzbinlerce işçinin katıldığı bir miting ile karşı çıkmış ancak gerisi gelmemiştir. 2007-2008 yıllarında ise yerellerde oluşturulan Herkese Sağlık Güvenli Gelecek Platformları ile bir mücadele ivmesi yakalansa ve süreç yasanın TBMM'den çıkacağı gün TBMM'yi kuşatma adımını atmaya gitse de emek hareketinin iç tartışmaları sonrası sönmülmüştür.

Bu gelişmeler sonrası bugün yaşanan durum şudur: Hemen her gün

haberlerde emekli olduğu halde çalışan, emeklilik yaşını beklediği için çalışmak zorunda kalan ve emekli olma hakkını sigortasız çalıştığı ya da sigortası düzenli yatırılmadığı için kazanamayan işçilerin çalışırken yaşamını yitirmesi...

Türkiye'de her geçen gün 'emeklilik çağında çalışan işçiler' daha fazla iş cinayetine maruz kalıyor

İSİG Meclisi bütün bu gerçeğin bilinciyle her işkoluna, mesleğe, cinsiyete, her kişiye özgü... emeklilik yaşının belirlenmesi gerektiğini savunmuştur. Ancak bir 'genelleme' yapabilmek için Türkiye toplumunda hastalıkların ve yıpranmanın belirginleştiği 50 yaş üstünü emeklilik yaşı olarak belirlemiştir. (Emeklilerin/yaşlıların üretim içinde-dışında kalması tartışması ayrı bir yazı konusudur.) Bu noktada:

Türkiye'de 2018 yılında 'emeklilik çağında çalışan' en az 289 işçi (ücretli) iş cinayetlerinde yaşamını yitirdi. Yani tüm ücretli iş cinayetlerinin yüzde 18'ini 50 yaş üzeri işçiler oluşturuyor.

Not1: Yazımızda 'ücretli' ölümlerini baz aldık. Ancak kendi nam ve hesabına, sabahdan akşama aile meşhuru ile çalışan çiftçi ve esnafın durumuna da mutlaka değinmemiz gerekiyor. Yine bu yılın ilk dokuz ayında 50 yaş üzeri 180 çiftçi ve esnaf da çalışırken yaşamını yitirdi. Yani tüm kendi nam ve hesabına çalışan emekçi cinayetlerinin yüzde 50'sini 50 yaş ve üzeri işçiler oluşturuyor.

Not2: Karşılıklı olarak istihdamın değiştiğinin de altını çizmeliyiz. Çiftçilik yapıp geçinemeyen ve işçi or-

dusuna katılanlar olduğu gibi emekli olduktan sonra geçinemeyip esnaflığa başlayan işçilerin olması gibi...

Ölenlerin 256'sı 51-64 yaş aralığında 33'ü ise 65 yaş ve üzerinde. 65 yaşının üzerinde bile çalışırken ölenler emeklilik çağında çalışan işçilerin yüzde 11'i gibi yüksek bir orana sahip. 65 yaş ve üzeri ölen işçiler tarım, ticaret, metal, inşaat, taşımacılık, konaklama ve genel işler işkollarında çalışıyordu...

Ölümler en çok inşaat, taşımacılık, tarım, belediye/genel işler, ticaret/büro ve madencilik işkollarında gerçekleşti. Yoksulluk ve yasal düzenlemelerle emeklilik hakkının fiilen ortadan kaldırılması yaşlı işçileri güvencesiz çalışma koşullarına itmiş ve güvencesiz işçi havuzunun önemli bir kaynağı

düşme, ezilme/göçük, kalp krizi ve trafik kazasıdır. Yüksekten düşmeler inşaatta, ezilmeler inşaat ve tarımda, trafik kazaları ise taşımacılık işkolunda sık rastlanan nedenlerdir. Ancak dikkat çeken husus bütün işkollarında 'emeklilik çağında çalışan' işçileri 'yatay' olarak kesen neden olan kalp krizleridir. Her 5 'emeklilik çağında çalışan' işçiden 1'i çalışırken kalp krizi geçirerek yaşamlarını yitirmektedir. Kalp krizinin nedeni ağır çalışma koşulları olduğu gibi bu durum belli bir yaştan üstünde olan işçilerin genel sağlığına dair ülkemizin hiçbir politikasının olmadığını da gözler önüne sermektedir...

- Ölenlerin 4'ü (yüzde 1,4) sendikalı işçi, 285 işçi ise (yüzde 98,6) sendikasız işçidir. Yani bu çağda çalışan işçilerin tamamına yakını sendika üyesi değil ve sadece 'yaşamak' veya 'emeklilik hakkını elde etmeye' çalıştıkları için en zor koşullara katlanmaktalar...

Emeklilik hakkımız için mücadele edeceğiz

Türkiye'de 24 Ocak Kararları ile birlikte sermayenin neoliberal politikalarının hayata geçirilmesi süreci başladı. Bu noktada emeklilik yaşı yeniden belirlendi, yaşa

takılanlar sorunu ortaya çıktı

ve bireysel emeklilik gibi işçi karşıtı adımlar atıldı. Askeri cunta da, Özal hükümeti de, koalisyon dönemi de ve AKP iktidarı da bu yönde adımlar attı. Yani iki farklı politik çizgi olduğunu iddia edenler (Örneğin eski ve yeni Türkiye söylemleri) aslında neoliberal politikaları harfiyen uymaktadırlar. Bu noktada emeklilik hakkının ancak işçilerin mücadelesi ile kazanılabile-

ceğinin bilinciyle:

1- İşçilerin belli bir çalışma yılından sonra emekli olma hakları vardır. Emeklilik; işçilerin çalıştıkları işkoluna, mesleğe, cinsiyetlerine, kişisel sağlık durumlarına vb. göre belirlenmelidir. Emeklilik yaşı düşürülmelidir. Tabi bu noktada sigortasız çalıştırma yasaklanmalıdır... (Elbette ülkemizde sigortasız çalıştırma yasak ama kayıt dışılık da bilinen bir gerçek. Bu noktada denetimler artırılmalı ve patronlara uygulanan yaptırımlar ağırlaştırılmalıdır.)

2- Emeklilikte yaşa takılma bir maliyet unsuru olarak ele alınamaz. Kaldı ki söylendiği gibi maliyet 750 milyar TL değildir. Tahsil edilmeyen SGK primlerinin tahsil edilmesi, kayıt dışı çalışanların sigortalı çalıştırılması, sermaye çevrelerine tanınan vergi ve prim teşviklerinin bir kısmının ayrılması (Örneğin işveren SGK teşvik primi) bu sorunu çözmeye yetecektir. Emeklilikte yaşa takılanların emekli olma hakları derhal tanınmalıdır...

3- Zorunlu BES uygulamasından çıkılması zorlaştırıldı. Oysa işçiler BES'in içyüzünü iyi biliyorlar. Uygulama bir sosyal güvenceyi esas alan bir emeklilik sistemi değil, tasarrufların birkaç özel şirket tarafından yıllarca kullanılması, yine devletten yüzde 25 oranında kaynak (bizim paralarımız) transferidir. Eğer toplu bir para olursa -ki bu da aldığımız ücretler dikkate alındığında çok cüzi bir miktar- ve bu parayı emekli maaşı olarak istersek 'ne kadar zaman maaş bağlansın?' sorusuyla karşılaşırız. Yani 'yaşamımıza bir süre biçme zorunluluğu' getiriliyor. Belirlediğimiz sürede de aylık 'ilköğretim öğrencisi' harçlığına denk bir düzeyde maaş alabiliyoruz. Yani bir nevi emekli aylığı ortadan kaldırılmak isteniyor. BES uygulaması iptal edilmelidir...

haline getirmiştir.

Bu işkollarında sigortasız çalışmak ya da sigortanın düzensiz yatmasından dolayı emekli olmak zordur. Diğer yandan başka mesleklerden emekli olup geçinemeyen ve yaşa takılanlar özellikle inşaatta çalışmakta, şoförlük yapmakta ve mevsimlik tarım işçisi olmaktadır...

En fazla ölüm nedeni yüksekten

Türkiye’de “Çocuk İşçilik

Çocuk işçilik dünyada ve Türkiye’de vahim bir tablo sergilemektedir. 2015 yılı itibarıyla yarısından fazlası tarımda olmak üzere 168 milyon çocuk çalışmakta. Bu çocukların önemli bir kısmı en kötü işlerde çalışmakta ve eğitim hakkından maruz bırakılmakta. Türkiye’de ise resmi olmayan rakamlara göre, çalışması yasal olarak yasak olan çocuklar, tarım işçisi çocuklar ve stajyer-çırakların da eklenmesiyle 2 milyondan fazla çocuk işçi bulunmaktadır. Çocuk işçilerin yüzde 80’inden fazlası kayıt dışıdır.

Toplamda çalışan çocukların tüm çocuklara oranı 1999’dan bu yana yüzde 41’den yüzde 56’ya çıkmıştır. Çocuk işçilerin yüzde 45’i tarımda çalışırken, yüzde 31’i hizmetler sektöründe ve yüzde 21’i sanayide istihdam edilmekte. Özellikle tarımda çalışan kız çocukların oranı yüzde 58 ile genel ortalamanın da üstündedir.

Buna göre toplam çocuk işçiler içinde ücretsiz aile işçisi olanların payı yüzde 41’den yüzde 46’ya, tarım sektöründe çalışanların payı ise yüzde 37’den yüzde 45’e ulaşmıştır. Tarımdaki artışın yüzde 66’sını, ücretsiz aile işçilerindeki artışın ise yüzde 90’ının 6-14 yaş arasındaki çocuklar oluşturmaktadır. Bu konuda bir önlem alınmadığı gibi çocuklara giderek daha çok güvencesiz ve kötü çalışma koşulları dayatılmakta, çocuk işçiliği giderek daha çok tehlikeli ve çok tehlikeli işlere kaymakta, çocuk iş cinayetleri artmaktadır.

Tarımda çalışan çocukların önemli bir bölümünü mevsimlik gezici tarım işçileri ve beraberinde onlarla birlikte göç etmek zorunda olan ço-

cuklar oluşturmaktadır. Ölen her 5 çocuktan 3’ü mevsimlik tarım işçisi veya çobanlık yapıyorken yaşamını kaybetmiştir. Diğer yandan çiftçi çocuklarda da tamamen ücretsiz aile emeği mevcuttur. Özellikle bu alanda çalışma yaşı 10’un altına düşmüştür.

Tarım işçiliği, çocuklar için “en kötü çalışma biçimleri” arasında yer alır. Gezici mevsimlik tarım işçiliği ise tarım işçiliğinden de farklı olarak özellikle çocuk işçiler için pek çok risk barındırmaktadır. Güneşe maruz kalma, böcek ısırması, tarım kimyasallarıyla temas etme, eğilerek çalışma, ağır yük taşıma gibi risklerin yanı sıra gezici mevsimlik tarım işçisi çocuklar naylon çadırlarda yaşama, yeterli beslenememe, temiz suya ulaşamama, okula gidememe, gibi pek çok riskle daha karşı karşıyadır. Tarım alanlarında çalışan çocuklar için diğer bir tehlike parazitik ve diğer bulaşıcı hastalıklara yakalanma riskidir. Tarım işçisi çocukların en önemli problemlerinden birisi de uzun çalışma saatleridir. Tarımda çalışan çocukların çalışma saatleri ortalamasının üzerinde seyretmekte ve haftalık 60 saati bulabilmekte.

Sanayide çocuk işçilik daha çok inşaatlarda, madenlerde, taş ocaklarında, küçük atölye ve işletmelerde, tamirhanelerde yoğunlaşmaktadır. İnşaat işçisi çocuklar genellikle ailenin diğer üyeleriyle ya da akrabalarıyla birlikte çalışmaktadır. Genel olarak kalfalık, çıraklık yapsalar da iş yükü bakımından yetişkinlerle aynı biçimde çalışmaktadırlar. Yetişkinlerden farklı olan koşulları ise sadece aldıkları ücretin daha düşük olmasıdır.

Mendil satıcılığı, atık kağıt toplama, garsonluk, seyyar satıcılık gibi çocukların çalışmasının yasak olduğu alanlarda çalışan çocuklarda çalışma yaşı 10’un altına düşmüştür. Bu alanlarda çocuklar, iş cinayetlerinin yanı sıra yaralanmalara, fiziksel ve ruhsal şiddete, cinsel tacize ve saldırıya, ağır aşağılamalara maruz kalıyor.

Devlet Politikaları Çocuk İşçiliği Artırıyor

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı çocuk işçilikle mücadele etmek ve çocuk işçiliği durdurmak için 2017 -2013 yılları için “Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı” hazırlamış ve 2018 yılını “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Yılı” ilan etmişti. Hükümet yetkililerinin ve işveren temsilcilerinin çocuk işçiliğinin durdurulması için temennilerini paylaştığı deklarasyonun ardından izlenen tablo ise Türkiye’de çocuk işçilik sorunun çözülmek üzere değil tam tersine sermayenin

"Gerçeği

ihtiyaçlarını karşılamak üzere biçimlendirildiğini kanıtlar niteliktedir.

Türkiye’de çocuk işçilik konusunda çözüm üretilmek isteniyorsa atılacak ilk adımlardan biri olan çocuk işçiliğin boyutunu gözler önüne serilmesi gereklidir. 6 yıldır çocuk işçiliğine dair verileri açık bir biçimde yayınlamayan ve hatta gizleyen Hükümetin çocuk işçilikle mücadele edebilmesi mümkün değil. “Çocuk işçiliği ile mücadele” ettiği iddiasında olan hükümetin ikinci görevi çocuk işçiliğini denetlemek iken Türkiye’de bu denetimden açıkça kaçılmaktadır. Çocuk işçiler, zaten ağır aksak ilerleyen işyeri denetimlerin “görünmeyen” öznelere olmakta, dahası çocuk emeği gün geçtikçe daha çok denetim alanlarının dışında olan alanlara, işyerlerine kaydırılmaktadır.

Bu tablonun somut bir çıktısı olarak 2013 yılında 59 çocuk, 2014 yılında 54 çocuk, 2015 yılında 63 çocuk, 2016 yılında 56 çocuk, 2017 yılında

60 çocuk, 2018’de ise en az 67 çocuk iş cinayetlerinde yaşamını yitirdi. Üstelik “çocuk işçilikle mücadele yılı” ilan edilen bu yılki çocuk ölümleri şimdiye kadarki en yüksek seviyeye ulaştı.

Çocuk iş cinayetleri her yıl mayıs ayından itibaren yükselişe geçip ve ağustos ayında en çok çocuk iş cinayetinin yaşandığı görülmekte. Ailesinin yanında çalışan, stajyerlik yapan, okul masraflarını sağlamak ya da aile geçimine katkıda bulunmak üzere gündelik ya da geçici işlerde çalışmak zorunda olan çocuk işçi sayısında büyük bir artışın yaşandığı bu dönemler iş cinayetlerinde büyük bir artış yaşıyor.

Çocuk iş cinayetlerinin en fazla yaşandığı üç il sırasıyla Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin. En fazla çocuk iş cinayeti yaşanan illerin mülteci nüfusun da yoğun olduğu iller olması dikkat çekici. İş cinayetinde yaşamını yitiren 67 çocuğun 23’ü 14 yaş ve altındadır. 14 ve altı yasal olarak çalışması tamamen yasak olan bir yaştır. Çalışması yasal olan 15 yaş ve üstünde çocuklar ise kimya, metal gibi ağır ve tehlikeli olup çalışması kanunen yasak işlerde de çalıştırılmaktadır.

2018’de yaşamını yitiren 67 çocuk işçinin 11’i mülteci/göçmen çocuklardır. Mülteci çocukların ölüm oranının bu denli yüksek olması hem çalışma koşulları bakımından bu veri, mülteci çocukların emek piyasasında çok daha yoğun bir sömürüye maruz kaldığını göstermektedir.

Çocuk iş cinayetlerinde ölen kız çocuklarının oranı ise genel iş cinayeti verilerindeki kadın işçi oranının neredeyse iki katıdır. Bu durum, kız çocuklarının özellikle tarım sektöründeki yoğun sömürsünden kaynaklanmaktadır.

Çocuk işçiler en çok, çocukların işçilerin yarıya yakının çalıştığı tarım

sektöründe çalışırken yaşamını kaybetti. 2018’deki çocuk işçi ölümlerinin yarıya yakını tarım işçisi çocuklar oluşturmakta. Ücretsiz aile işçiliğinin ve küçük yaşta çalışmanın yaygın olduğu tarım sektörü aynı zamanda 50 ve daha az işçi çalıştıran tarım işletmeleri bakımından denetlenmenin dışında bırakılan ve buralara yönelik bir yaptırım uygulanması mümkün olmayan bir sektör. En çok çocuk istihdamının olduğu ev hizmetleri ve 3 kişinin çalıştığı işyerleriyle birlikte tarımın da İş Kanunu’nun kapsamı dışında- dolayısıyla denetlenmenin dışında- bırakılması çocuk emeğinin daha fazla sömürüsüne göz yumma politikasıdır.

Tarımdaki çocuk iş cinayetlerini, inşaat sektöründeki çocuk işçi ölümleri izlemekte. İnşaat işçisi çocukların ölümlerinde de tıpkı genel iş cinayeti verilerinde olduğu gibi yüksekte düşerek ölme en yaygın yaşamını kaybetme şekli.

Tarımda, inşaat, sanayide, madenlerde, taş ocaklarında, küçük atölye ve işletmelerde, tamirhanelerde ve sokaklarda çalışan çocuk işçiler en

çok boğularak ve zehirlenerek, trafik kazalarında, yüksekte düşerek ya da ezilerek hayatlarını kaybetmektedir.

Çocuk İşçiliğinin Yasal Kılıfı: Çıraklık ve Stajyerlik

Bunun yasak çalışmanın yanı sıra Türkiye’de yasal kılıf altında “meşrulaştırılan” çıraklık ve stajyerlik de “mesleki eğitim” adıyla çocuk emeğini sömüren yaygın çalışma biçimleridir. Çıraklık ve stajyerlik yapan çocuklar, işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinden uzak, sosyal güvenlik korumasından uzak bir biçimde çoğu zaman yetişkinlerle aynı iş yaptırılarak çalışmaya mecbur bırakılmaktadır. Bunun yanında bugün, çıraklık ve stajyerlik uygulamaları sermaye örgütleri için büyük bir alan açmıştır. TİSK, MESS gibi patron örgütleri MEB ile protokoller imzalayarak, TÜSİAD sık sık mesleki eğitimin önemini ve sanayinin ihtiyaçlarını vurgulayarak önümüzdeki dönemde de stajyer ve çırak sömürüsünün zeminini hazırlamaktadır.

Bu konuda yapılan yasal düzenlemelerin tümü, çıraklık ve stajyerliğin

artmasına vesile olmuş, çocuk işçilerin çalışma koşullarını daha da ağırlaştırmıştır. Bugün sayısı 1,5 milyona yaklaşan stajyer-kursiyer-çırak sömürsüne ve çocukların diğer alanlarda çalışmasına 4+4+4 eğitim sistemi ile de kan taşınmaktadır. İşçi çocuk sayısındaki artış hem devletin işverenlere teşvikinin bir sonucu hem de 4+4+4 eğitim sisteminin çocukları işçileştirme üzerine kurulu politikasının bir göstergesidir.

Bir Rejim Olarak Çocuk İş Cinayetlerinde Cezasızlık

Çocuk işçiliğinin ve çocuk iş cinayetlerinin önlenememesinin bir nedeni de sorumlulara ve faillere dönük cezasızlık politikasıdır. Yapılan soruşturmanın eksikliği, yargılama sürecinde yargı organlarının “yanlış” ve yanlış değerlendirmeleri, asıl sorumluların yargılanmaması, baskı ve yıldırma süreçleri ile yaşamını yitiren, zarar gören çocukların ailelerinin anlaşma yolunu seçmek zorunda bırakılmaları ve yargı sürecinin uzunluğu da çocuk emeğinin sömürsünü daha

da katmerleştirmektedir.

“Beceri eğitimi” adı altında çalıştırılan öğrencilere, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası yapılmakta ancak çalışma karşılığı sosyal güvenlik sigortası yapılmamaktadır. Stajyerliği düzenleyen “Mesleki Eğitim Kanunu” ilk onaylandığı zaman 50 ve daha çok işçi çalıştıran işletmelerde yüzde 5’inden az, yüzde 10’undan çok olmamak kaydıyla sınırlandırılan beceri eğitimleri daha sonra yapılan düzenlemelerle işçi sayısının en az 10 olduğu işyerlerine kadar indirilmiştir.

Dahası stajyer sayısındaki üst sınır belirleyen ve işyerindeki personel sayısının yüzde 10 sınırı da kaldırılmış, 10 işçinin çalıştığı bir işyerinde en fazla bir öğrenci beceri eğitimi alabilecek iken bu düzenleme ile bu işyerinde beceri eğitimine katılabilecek öğrenci sayısında herhangi bir sınırlama yapılmamıştır. Bu düzenleme ile daha az işçi çalıştıran işyerlerinin de çırak ya da stajyer çalıştırılmasına izin verilerek çocuk emeğinin daha fazla sömürülmesinin yasal olarak önü açılmıştır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Alanının “GÖRÜNMEYENLERİ”

Kadın İşçiler

İşçi sağlığı ve iş güvenliği bugün bütün işçiler açısından en can yakıcı sorunlardan biri olmasına karşın eril çalışma ortamı ve eril baskı bu alanı, kadın işçiler açısından daha da can yakıcı hale getiriyor.

*2018’de hayatını kaybeden 1923 işçiden 119’u kadın işçiydi. Ölenlerden 10’u göçmen kadınlardı, 7’si ise çocuk işçiydi. Kadınlar, tarlaya çalışmaya gitmek üzere istiflendikleri kasalarda geçirdikleri trafik kazasında, ev işçisi olduğu evin camını silerken düşerek, bir aracın altında ezilerek ya da işyerini basan bir erkek tarafından vurularak yaşamını yitirdi.

*2018’de kadın iş cinayetleri en çok, kayıt dışı çalışmanın en yüksek olduğu ve bir yanıyla da ev işlerinin uzantısı sayılan tarım-orman işkolunda gerçekleşti. Toplam ölümlerin yarısından fazlasını oluşturan tarım, güvencesiz çalışma koşullarıyla dikkat çeken bir sektör. Her türlü haktan yoksun biçimde çalışan tarım işçisi kadınlar her gün

ölümle yüz yüze kalıyor. Uzun çalışma saatleri ve kayıt dışı çalışma oranlarının yüksek olduğu. Tekstil-deri, ticaret-büro, sağlık, turizm-konaklama işkolları da kadın iş cinayetlerinin en çok yaşandığı diğer işkolları.

*Kadın iş cinayetlerinin yarısı trafik ve servis kazaları sebebiyle yaşandı. Trafik ve servis kazaları başta tarım olmak üzere güvencesiz işlerdeki en önemli iş cinayeti sebeplerinden birisi. Bu sebeple yaşanan iş cinayetlerinde yaşamını yitirenlerin ağırlıklı kısmı kamyon, traktör ya da minibüslerle tarlalara taşınan tarım işçisi kadınlar. Ezilme-göçük ve yüksekte düşme de kadın iş cinayetlerinin diğer başlıca nedenleri.

*Son yıllardaki kadın iş cinayetlerinde, kadın işçinin işyerinde ya da iş yolunda bir erkeğin şiddeti sonucu ölümlerindeki artış dikkat çekici. 2018’de yaşanan kadın iş cinayetlerinden 7’sinin nedeni kadınların işyerindeki ya da işyerine dışarıdan gelen

bir erkek tarafından katledilmesi ya da cinsel ve fiziki şiddet görmesi. Bu durum işyerlerinin özellikle kadınlar bakımından güvensizliğini göstermeye yetiyor.

*Ölen kadın işçilerin çoğu sendikasız, yüzde 75’i ise kayıt dışı çalıştırılıyordu. Kayıt dışı ölümlere ulaşmanın güçlüğü göz önüne alındığında hem kadın işçi ölümlerinin sayısının hem de ölümlerdeki kayıt dışı oranının çok daha yüksek olması mümkündür.

İstatistiklerin Söylemediği

SGK istatistikleri özellikle kadın işçilerin iş cinayeti, iş kazası ve meslek hastalıkları istatistikleri bakımından oldukça eksik. Özellikle mevsimlik tarım işçileri SGK verilerinde yer almıyor. Ücretsiz aile işçiliği, ev eksenli üretim, gündelikçilik, bakıcılık gibi kadın istihdamının yoğun olduğu alanlar da yine verilerde yer verilmeyen kayıt dışı çalıştırma biçimleridir. Devletin, kadınlar açısından en çok iş

kazasının yaşanan sektörleri, verilerin dışında tutması ise kadın emekçilerin emeklerinin “görünmez”liğini bilinçli bir politika ile hepten derinleştiriliyor.

Kadın işçilerin iş kazası geçirme sayıları her yıl daha da artmaktadır, buna yönelik hiçbir önlem alınmamakta ve kadın istihdamının yoğun olduğu alanlar hali hazırda sorunlu işleyen denetimin tamamen uzağında kalmaktadır. Kadın işçilere meslek hastalığı tanısı koyma süreci de başlı başına bir ayrımcılık içermekte, kadınlar yaşadıkları sağlık sorunlarının iş dışındaki sebeplerden ötürü de yaşanmış olma ihtimali öne sürülerek çoğunlukla meslek hastalığı tanısı konulmamasıyla yüz yüze kalmaktadır. Oysaki kadın istihdamının yoğunlaştığı özellikle hizmet ve tarım sektöründeki işler emek yoğun ve kadının ev işleriyle paralel işlerdir. Bu gibi işlerin mesaisinin hem evde hem de işte tekrar ediyor oluşu kadın işçilerin sağlığının bozulması için çifte risk oluşturmaktadır.

TÜİK Araştırması çalışan kadınların 4 saat 19 dakikasını ev işleri için harcadığını göstermektedir. Ev içinde kadına yüklenen diğer sorumluluklar yüzünden çift mesai yapmak durumunda kalmanın, kadın işçilerin sağlığı üzerine en önemli etkileri; ruhsal tükenmişlik, kronik stres, kaygı bozuklukları, kalp-damar hastalıkları, kas-iskelet sistemi sorunları ve kronik yorgunluk. Bunun yanında, kadın işçilerin erkek işçilere oranla çok daha fazla yüz yüze kaldıkları depresyon ve stres, meslek hastalıkları arasında dahi yer almamakta.

Kadın İşçiye Özgü Sağlık ve Güvenlik Riskleri

Kadın işçilerin sağlığı ve güvenliği; çalışma yaşamındaki eşitsiz durumları ve kadının yeniden üretim için

harcadığı, karşılığı ödenmeyen ücretsiz ev içi emeği göz önüne alınarak değerlendirilmesi gereken özgün bir alan. Kadın işçilerin sağlığını direk etkileyen bu özgün koşullara bir de kadınların yoğun olarak çalıştırıldığı çalışma alanlarının, kendine has koşulları eklenince kadın işçilere özgü pek çok sağlık riskini saymak gerekiyor. Kadın işçilerin sağlıklarını doğrudan etkileyen ve daha ziyade kadın işçilerin maruz kaldığı risklerin başında işyerinde ayrımcılık, cinsel taciz, mobbing ve şiddet geliyor. Kadınların erkek işçilere kıyasla çok daha fazla maruz kaldıkları bu riskler, iş kazaları ve meslek hastalıklarına, kadın işçilerin sağlıklarının olumsuz yönde etkilenmesine doğrudan etki ediyor.

İşyerinin erkek ergonomisi gözetilerek donatılmış olması, işyerindeki bütün alet ve araçların bu esasa uygun konumlandırılmış olması da kadın işçinin sağlığını olumsuz yönde etkileyen başka bir faktör. Kadınların en temel sağlık sorunlarının dahi görünmediği bir zeminde kadınların kadın olmaktan kaynaklı sorun ve ihtiyaçları görmezden geliniyor.

Kadınlar, kadın istihdamının yoğun olduğu olduğu tekstil atölyelerinde tüberküloz ve astımla; mevsimlik tarım çalışmasında enfeksiyon, bel ve boyun fıtığı, kanser ve ölümlü iş kazası ile yüz yüze kalıyor. Steril olmayan ortamların kadın işçinin sağlığına etkisi, erkeklere oranla çok daha fazla. Ancak kadın emeğinin görünmediği gibi kadına özgü bu sağlık risklerinin hemen hiçbiri de istatistiklerde, önlemlerde ya da denetimlerde görünmüyor.

İşyeri, Kadına Yönelik Şiddetin Önemli Alanlarından Birisi

Türkiye’de her gün en az 4 kadın şiddete uğruyor. Kadına yönelik şiddet ve baskı artarken, diğer yandan kadı-

nın yasal haklarına dönük saldırılar da artıyor. Toplumda kadına yönelik şiddet, kadınların bütün yaşam alanlarına nüfus ediyor. Kadına yönelik şiddetin en az görünen yanlarından birisi ise işyerinde kadına yönelik şiddet. İşyerleri hem sınıfsal hem de cinsler arası eşitsizliğin birleşimi olarak, kadına yönelik çok daha vahim bir şiddet tablosunun ortaya çıkmasına neden oluyor.

İşyerinde kadına yönelik şiddetin ana nedenlerinden birisi, kadın işçilerin toplumsal cinsiyet rolünün işyerinde de devam etmesi iken, bu eşitsiz konumun kadını ittiği güvencesiz emek de bu şiddetin diğer başlıca sebebi. Geçtiğimiz yıllar boyunca kadın istihdamının geçici, güvencesiz, kayıt dışı işlerde yoğunlaşmasına yönelik politikalar, işyerinde kadına yönelik şiddetin artmasının en önemli zeminlerinden birini oluşturdu.

Kadınlar için işyerleri giderek artan bir biçimde kadına yönelik toplumsal şiddetin yeniden üretildiği ve daha da katmerleştiği alanlar haline getiriliyor. Kadın emekçiler işyerlerinde; ayrımcılık, fiziksel şiddet, sözsöz şiddet, duygusal şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve mobbing yoluyla şiddete uğruyor. İşyerinde ka-

dına yönelik şiddeti en çok patronlar, erkek amirler ve iş arkadaşları uyguluyor. Kimi zamansa bu şiddet -özellikle hizmet sektörü gibi sektörlerde- müşteri, hasta gibi dışarıdan biri tarafından da uygulanıyor.

Kadın emekçiler, işini kaybetme korkusu, damgalanma, dışlanma gibi sebeplerle bu şiddete karşı koyamıyor çoğu zaman. Diğer yandan, kadınlar bu barajı aşsa dahi Türkiye'de işyerinde kadına yönelik şiddete karşı herhangi bir etkin yasal korumanın olmaması başka bir sorun. Başta kayıt dışı

çalışan kadınlar, şiddete karşı hukuki bir hak aramanın da tümüyle dışında bırakılmış durumda. Diğer yandan, işyerinde kadına yönelik fiziki şiddet bir biçimiyle görünür olabiliyorken diğer şiddet türlerinin neredeyse hiçbir görünürlüğü olmaması/sağlanamaması ise başlıca bir sorun.

Kadın Emeline Yönelik Politikalar İş Kazalarını ve Meslek Hastalıklarını Besliyor

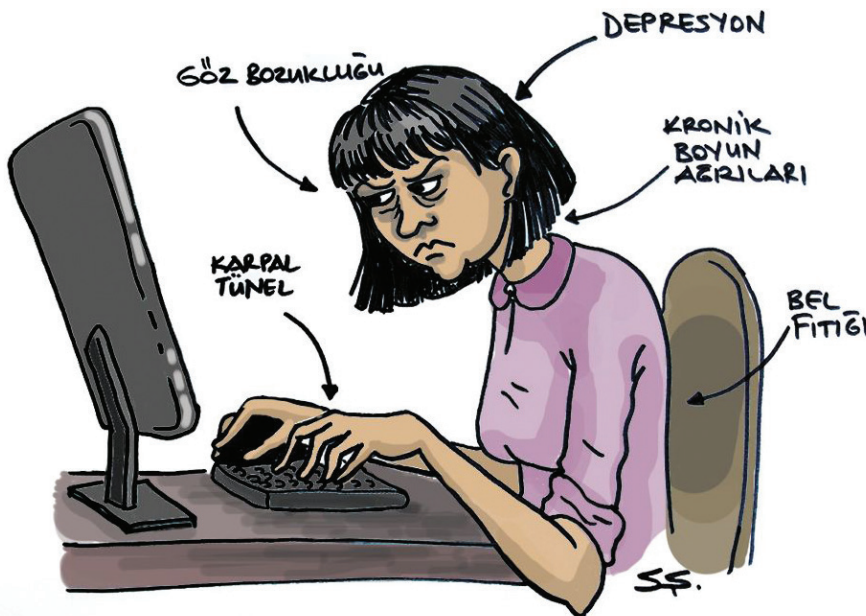
Devletin kadın istihdamını arttırmaya yönelik girişimleri daha ziyade kriz dönemlerine özgü "girişimciliği destekleme" politikaları üzerinden şekilleniyor. Bunun dışında kalan kadın istihdamının yalnızca kadınların istihdamına dahil oluşunu hedefleyen bir devlet politikası üzerinden yürütmekte, dahası kadın istihdamının güvenceli olmasını da amaçlamadığı için kadın işçilerin çalışma koşulları giderek daha da kötüleşmektedir.

Kadınlara aile sorumlulukları, çocuk bakım yükümlülükleri gibi kadın sorumluluğu olarak görülen işlerin gerekçe gösterilmesiyle dayatılan esnek çalışma formları dayatılıyor. Dahası

son dönemdeki istihdam politikalarında ucuz ve güvencesiz işlerin belkemiği olarak kullanılan kadın emelinin stajyer, kursiyer, çırak gibi yeni eğreti çalışma biçimleri için de ucuz ve güvencesiz emek konumunda olması, kadın işçilerin sağlığı ve güvenliğini doğrudan olumsuz bir biçimde etkiliyor. Bu şekilde özel sektörde kadın emeline dayatılan sömürü, meslek hastalığı ve iş kazası riski bizzat devlet tarafından da yaygınlaştırılıyor.

Bunun yanı sıra kadınların daha ziyade doğum ve annelik halleri ile ilgili düzenlemeler yapan yasalarda kadın işçilere özgü diye tarif edebileceğimiz "Kadınların çalışma yaşamında korunması", "Kadınların gece, yeraltında, ağır ve tehlikeli işlerde vb. çalışmasının yasaklanması" gibi önlemlerin temel mantığı kadın işçinin korunmasından ziyade kadının doğurganlığı ve anneliğinin korunması üzerinden kurulmaktadır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatında bile kendilerine yer bulamayan kadın işçiler ev işçisi ise İş Kanunu'na göre işçi bile sayılmıyor üstelik! Ücretsiz ev işçiliği ise bu anlayış ve düzenlemenin tümünden dışında.

Diğer yandan kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı alanlar, denetimden ve kayıt dışı çalışma ile mücadele politikalarından uzak. Örneğin, en çok kadın iş cinayetinin yaşandığı tarım sektöründe çalışan işçiler için yapılacak bir yasal düzenleme ile yapısal olmasa da kısmi bir iyileşme sağlanacakken bu tercih edilmemektedir. İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nda az tehlikeli sınıfta 50'nin altında çalışan olan işletmeler ile kamu kurumlarında sürekli iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi bulundurma zorunluluğu maddesinin 2020'ye kadar ertelenmesi de kadın istihdamının daha ziyade küçük işletmelerde yoğunlaşması sebebiyle yine en çok kadın işçileri etkiliyor.

Göçmen/mülteci işçiler Türkiye işçi sınıfının bir parçasıdır!**Ortak mücadele ortak örgütlenme...**

Geçtiğimiz üç yıl içinde göçmen işçiler konulu altı rapor çıkardık. Bu raporlarda;

- Göçmenler/mülteciler sadece Ege sularında değil çalışırken de yaşamalarını yitirdiğine,
- Türkiye'deki göç tartışmasının uluslararası bir boyut içinde incelenmesi gerektiğine,
- Avrupa Birliği ile yapılan göçmen/mülteci pazarlığına,
- Patronlar için göçmenlerin/mültecilerin ucuz emek gücü olarak görülmesine,
- İktidar için ise göçmenlerin/mültecilerin oy deposu olacağı ihtimalinin göz önüne alındığına,
- Göçmen/mülteci tartışmasının güncel olarak Suriye/Suriyeliler ekseninde şekillendiğine,
- Sendikal örgütlenmenin bir 'göçmen/mülteci işçi politikası' olmadığına, bu noktada konfederasyonların varolan açıklama ve pratiklerine,
- Türkiyeli emekçilerin göçmenlerin/mültecilerin işlerini ellerinden almasından cihatçı kaygısına kadar ekonomik, sosyal, kültürel nedenlerle

göçmenlere mesafeli baktığına,

- İş cinayetlerinde yaşamını yitiren önemli bir bileşen olarak göçmenlerle/mültecilerle 'ortak örgütlenme ortak mücadele' perspektifi oluşturulmasına,
 - Sanayide göçmen/mülteci çocukların çalıştırıldığına,
 - Dünyadan göçmen/mülteci işçi örgütlenmesi örneklerinin incelenmesine (G.Kore ve İspanya),
- kadar birçok konuya değindik ve tartışmaya çalıştık...

2018 yılında göçmen/mülteci işçi ölümleri

2018 yılında en az 110 göçmen/mülteci işçi yaşamını yitirdi. Bu ölümlerin yüzde 14'ünü İstanbul'da çalışan hekim arkadaşlarımızdan öğrendik. Ölümün hiçbir yazılı, görsel, dijital basına ve sosyal medyaya yansımamıştı ve İŞİG Meclisi olarak sosyal medya hesaplarımızdan paylaştık. Yani bildiğimiz çok çok üstünde göçmen/mülteci işçi cinayetleri yaşanıyor...

Yıllara göre baktığımızda da 'tespit edemediğimiz' göçmen/mülteci iş cinayetlerinde artış yaşanıyor:

2013 yılında 22 göçmen/mülteci işçi, 2014 yılında 53 göçmen/mülteci işçi, 2015 yılında 67 göçmen/mülteci işçi, 2016 yılında 96 göçmen/mülteci işçi, 2017 yılında 88 göçmen/mülteci işçi, 2018 yılında 110 göçmen/mülteci işçi yaşamını yitirdi...

Yıllara göre tüm iş cinayetleri içinde baktığımızda da göçmen/mülteci işçilerin ölümü oransal olarak da artıyor:

2013 yılında yüzde 2,
2014 yılında yüzde 3,
2015 yılında yüzde 4,
2016 yılında yüzde 5,
2017 yılında yüzde 4,
2018 yılında yüzde 6.

'Bildiğimiz çok çok üstünde göçmen/mülteci işçi cinayetleri yaşandığı' tespitimizden hareketle bu oranın yüzde 10'a doğru yaklaştığını düşünüyoruz...

Neden 'göçmen/mülteci' işçi diyoruz?

Öncelikle raporlarımızda göçmen/mülteci işçi olarak birleşik bir olgu kullanıyoruz. Çünkü emek hareketinin kullandığı geleneksel olgu "göçmen işçi" iken günümüz Türkiye'sinde bu

durumun temel belirleyeni savaşlar sonucu gerçekleşen “mültecilik”tir. Bu anlamda tek başına göçmen işçi ya da mülteci işçi olgularının eksik kalacağı-nı düşünüyoruz.

2018 yılında iş cinayetlerinde ölen göçmen/mülteci işçilerin geldikleri ülkelere baktığımızda ilk iki sırada savaşların devam ettiği Suriye ve Afganistan bulunuyor. Irak’ı da eklediğimizde iş cinayetlerinde ölen göçmen/mülteci işçilerin ¾’ünün savaşların devam ettiği ülkelere geldiğini görüyoruz.

Bu yıl dikkat çeken bir durum ise geçen yıllarda ölümlerin yüzde 60’tan fazlasını Suriyeliler oluştururken bu yıl yüzde 44’ü Suriyeli. Bunun nedeni Afganistan’dan gelen işçilerin sayısında ve ölümündeki hızlı artış. 2018 yılı başında 1 milyon Afganistanlının doğu sınırlarımızdan ülkemize giriş yaptığı ve Erzurum otogarındaki yolculuk haberleri basına yansımıştı. İşte bu işçiler şimdi ülkemizin dört bir yanında Türkiye işçi sınıfına dâhil oldular, en kötü koşullarda çalışıyorlar...

Göçmen/mülteci işçi sömürüsü

Çalıştıkları işkollarına göre baktığımızda göçmen/mülteci iş cinayetlerinin: 36’sı inşaat/yol, 35’i tarım/orman, 7’si belediye/genel işler, 5’i gıda, 5’i kimya, 3’ü madencilik, 3’ü tekstil, 3’ü metal, 3’ü taşımacılık, 3’ü gemi, 3’ü konaklama/eglençe, 2’si enerji, 1’i ticaret ve 1’i de belirleyemediğimiz işkolunda gerçekleşti...

Kriz koşullarında patronlar açısından göçmen/mülteci işçiler, düşük ücretle güvencesiz şekilde çalıştırılacak emekçiler olarak her zamankinden daha da önem kazanmaktadır. Günde 16 saati bulan uzun çalışma süreleri, angarya ve sözlü fiziksel şiddet, havalandırmasız ve ışsız ortamda koruyucu ekipmanlar olmaksızın işbaşı yaptırma, asgari ücretin altındaki ücretlerle sigorta ve sosyal güvenlik kapsamı dışında çalıştırma, sendikalaşma veya iş yavaşlatma gibi hakkını arama halinde keyfi şekilde işten çıkartabilme, başta devlet olmak üzere kimsenin hesap sormaması tam da patronların aradığı çalışma koşullarıdır.

İktidar sözcüleri Türkiye’ye gelen göçmen/mülteci işçilerle ilgili ‘Açık işlerde, Türkiyeli işçilerin çalışmadığı işlerde işçi açığını gideriyorlar’ açıklamalarıyla, patronların sözcülüğünün yanı sıra, memleketin işgücü piyasasına da nasıl baktıklarını ortaya koymaktadırlar. ‘İşçi açığı’ olarak dile getirdikleri durum, ‘eşit işe eşit ücret’ uygulamasına, İş Kanunu’na ve ilgili mevzuata aykırı olarak çalıştırmanın eşanlamlısı haline gelmiştir.

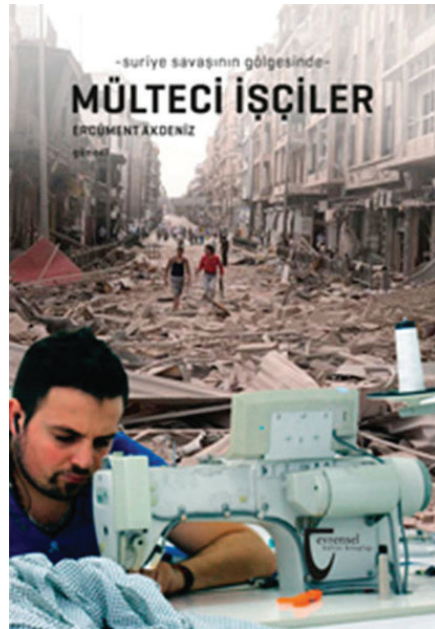
Maden, tarım, inşaat, tekstil; merdiven altı tezgâhlarda ve fason üretim yapılan işyerlerinde göçmen/mülteci işçiler Türkiye’de işgücü piyasasında kayıtdışı işçiler olarak enformel şekilde eklenmektedir. Patronlar, işçiler arasında etnik ve mezhepsel düşmanlığı körükleyerek göçmen/mülteci işçileri diğer işçilere karşı ücret artışlarını baskılamada ve yevmiyeleri düşürmede bir araç gibi görmektedirler.

Kâr oranlarını arttırmak ve sermaye birikimini kolaylaştırmak için göçmen/mülteci işçiler emek rezervi olarak görülmekte, sonuna kadar sömürülmektedir. Bugün Türkiye’nin pek çok ilinde kayıtlı ve kayıtdışı göçmen/mülteci işçi, ekonomik ve sosyolojik açıdan dezavantajlı pozisyonda yaşam kavgası vermektedir. Karadeniz’de fındık ve çay üretiminin yapıldığı illerde Gürcistanlı işçiler; İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyükşehirlerde gıda, tekstil, inşaat ve belediyelerde Suriyeli, Afganistanlı ve Orta Asyalı işçiler; ve yine ülkemizin dört bir yanında başta inşaat ve tarım olmak üzere hemen her işkoluna yayılan alanlarda göçmen/mülteci işçiler çalışmaktadır. Bazı illerde göçmen/mülteci işçiler milliyetçi provokasyonlara açık haldedir.

Suriyeli işçiler üzerine

Türkiye’de göçmen/mülteci işgücünde Suriyelilerin sayısal çoğunluğunun başlıca nedeni Suriye Savaşı’nın yol açtığı demografik, sosyolojik ve mekânsal yıkımdır. Yerinden yurdundan olan ve dünyanın dört bir yanına dağılan Suriyelilerin (Aralık 2018 itibarıyla) resmi olarak 3 milyon 611 bin 834’ü Türkiye’de yaşamaktadır. Gayri resmî olarak Suriyeli sayısının 4 milyon üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Suriyelilerin 227 bin 332’si 10 ildeki 21 kampta barınırken, geri kalanlar 81 ile dağılmış durumda. 1 milyon 959 bin 970’i erkek, 1 milyon 651 bin 864’ü kadın Suriyelilerin 2 milyonuna yakını çalışma çağında olsa da, mevcut çalışanların yüzde 99’u kayıt dışı istihdam edilmektedir. Türkiye’de 2016 yılı itibarıyla Suriyelilerin sadece 14 bin 745’ine çalışma izni verilmiş olması tamamının kayıtdışı çalıştığının göstergesidir.

Suriyeli göçmen/mülteci kadın ve çocuklar işgücü piyasasındaki en gü-

vencesiz ve sömürüye açık kesimdir. Ekonomik ve sosyal zorlukların yanı sıra ataerkil düzenle de baskı altında yaşayan Suriyeli kadın ve çocukların içerisinde işsizler çoğunlukta olduğu gibi, işgücü piyasasına dâhil olanlarının neredeyse tamamı güvencesiz çalışıyor denilebilir.

Suriyeli kadınların dil sorunu, ataerkil tahakkümle birleştiğinde Suriyeli kadınların toplumsal yaşamdan uzak kalmalarına yol açmaktadır. AFAD raporlarına göre kamp dışında yaşayan kadınların sadece yüzde 22'si kendilerini ilerleyen yedi gün idare edebilecek yiyecekleri alacak maddi güce sahiptir. 'Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de Emek Piyasasına Dahil Olma Süreçleri ve Etkileri: İstanbul Tekstil Sektörü Örneği' araştırmasına göre Türkiye'de erkek işçilerin yüzde 46'sı, kadın işçilerin yaklaşık yüzde 63'ü sigortasız çalıştığını belirtirken, Suriyeli erkek işçilerin yüzde 99'u, Suriyeli kadın işçilerinse tamamının sigortasız çalıştırıldığı belirtilmektedir.

Suriyeli çocukların çalışma yaşı ise 6'ya kadar düşmektedir. Bu durum Suriyeli çocukların güvencesiz işgücünün önemli bir parçası haline getirmektedir. Tekstil, hizmet, sanayi gibi sektörlerde çalışan Suriyeli çocukların işkolları, ikamet ettikleri bölgelerin temel geçim

faaliyetlerine göre belirlenmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuklar, buldukları her işte çalışarak ailenin geçimine katkıda bulunmaktadır.

Altını çizelim: Suriyeli işçiler üzerine yapılan araştırmaların Afganistanlı işçiler başta olmak üzere diğer ülkelerden gelen işçiler için de yoğunlaştırılması gerekmektedir...

Göçmen/mülteci işçilerin sağlık hakları

Bu noktada TTB'nin açıklamasını aktaralım: "Ülkemizde mültecilere yönelik farklı sağlık uygulamaları vardır. Savaşın çıktığı 2012 yılından bugüne Suriyeli göçmenlere sunulan sağlık hizmetleri, "Geçici Koruma Yönetmeliği"nde belirtilen esaslara dayanılarak, AFAD tarafından yayımlanan 18 Aralık 2014 tarihli ve 2014/4 sayılı "Geçici Koruma Altındaki Yabancılarla İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Genelgesi" ve Sağlık Bakanlığı tarafından 2875 sayılı ile yayımlanan ve 4 Kasım 2015 tarihinde güncellenen "Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Yönergesi" ile düzenlenmiştir. Suriyeliler, kayıtlı oldukları yerde geçerli olmak üzere 5510 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu"na göre Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamına alınmışlardır. Yeni düzenlemeye göre Suri-

yeli göçmenlerin primleri Göç İdaresi tarafından ödenmektedir. Suriyelilere yönelik özel Göçmen Sağlık Birimleri kurulmuştur. Olumlu adımlar olmasına karşın bu yapılanlar yetersizdir. Afganistanlı, Iraklı, İranlı ve diğer ülkelerden gelen mülteciler ise bu uygulama ve haklardan yararlanamamakta, ayrımcılığa uğramaktadır."

Son olarak şu hususu belirtelim: Ali-ğa Petkim Star Rafinerisi'nde çalışan Hindistanlı işçiler verilen yemeklere tepki göstermiş ve 'beslenme hakkı' direnişleriyle gündeme gelmişlerdi. Torbalı'da çalışan Türkiye'de ve Suriyeli tarım işçilerinin yevmiyelerin artırılması için kurdukları birlik ve iş bırakma, kısmi zam getirmişti. Yine Adana'da Türkiye'de ve Suriyeli saya işçilerinin ortak mücadelesi sonucu parça başı ücretlere zam yapılmıştı. Bu örneklerin çoğaltılması dileğimizle en başta söylediklerimizle raporumuzu bitirelim: Göçmen/mülteci işçiler Türkiye işçi sınıfının bir parçasıdır. Ortak mücadele ortak örgütlenme!

Son olarak daha evvelki raporlarda yer verdiğimiz dünyadan göçmen/mülteci işçi örgütlenmesi örneklerine yer vermek istiyoruz. Zira pratik mücadeleye ışık tutması açısından deneyimleri tekrar hatırlamak gerekiyor.

Güney Kore Göçmen İşçiler Sendikası – Migrant Trade Union (MTU)

G.Kore'de 1980 sonrası neoliberal politikalar doğrultusunda ihracata yönelik sanayileşme hayata geçirildi. Aynı dönemde G.Kore işçi sınıfının mücadelesi sonucu da önemli haklar elde edildi. Bu noktada ücretlerin düşürülmesi amacıyla da göçmen işçilere ülke kapıları açıldı.

Göçmen işçiler kayıtdışı olarak ve 3D diye adlandırılan kirli, tehlikeli ve zor (dirty, dangerous and difficult) işlerde çalıştırılmışlardır. Yine yıllar-

ca süren stajyer sistemi adı verilen; İş Kanunu'ndan yararlandırılmadıkları, sendika-grev-toplu sözleşme haklarının olmadığı ve yerli kayıtdışı işçilerin 1/3'ü oranında ücret aldıkları bir kölelik sistemi yüzbinlerce göçmen işçinin yaşam koşullarını oluşturmuştur. İşte "Güney Kore mucizesi" adı verilen söylemin arka planında bu sömürü koşulları yatmaktadır.

Göçmen işçiler üzerindeki baskıyı artıran istihdam yasası üzerine 2003 ve 2004 yıllarında aralıksız 381 gün süren oturma eylemi sonrası fiilen MTU kurulmuştur. MTU'nun amacı eşit koşullarda çalışma ve toplu sözleşmeli, grevli sendika hakkıdır. Ancak MTU'nun kuruluşu için 2005 yılında başvuru yapılmış, yıllarca süren eylemler, tutuklamalar, sınır dışı etmeler ve hukuki süreç sonunda Ağustos 2015'te yasal olarak tanınmıştır.

MTU, militan bir işçi sendikası olan Kore Sendikalar Konfederasyonu (KCTU)'ya üye olmuştur. Orta Asyalılar dışında Doğu Avrupa ve Afrika'dan gelen işçiler de yasal statüsüne bakılmaksızın üyedir.

Tabi bu noktada konfederasyon olarak KCTU'nun da göçmen işçilere bakışına değinmek gerekir. KCTU hükümetin 1990'lı yılların başında Orta Asya'dan ilk işçi talebine karşı Koreli işçilerin iş güvencesini ve ücretlerini tehdit edeceği gerekçesiyle karşı çıkmıştır. Ancak göçmen işçilerin mücadeleye katılması ile birlikte KCTU'da güvencesiz işçilerin mücadelesini eksenine almasına paralel olarak göçmen işçi haklarını savunmaya başlamıştır ve bünyesinde bir Göçmen İşçiler Merkezi oluşturmuştur.

Bugün yeterli nicel düzeyde olmasa bile (Ağustos 2015'te 1100 üyesi vardı) MTU'nun varlığı, yine KCTU

içinde Kore işçi sınıfı mücadelesi içinde yer alması örnek alınması gereken deneyim olarak tarih sahnesindedir...

Göçmen işçi örgütlenmesinde İspanya sendikaları

İspanya geleneksel olarak göç veren bir ülke iken, son 20 yıldır Romanya, Fas, Ekvator, Kolombiya, Dominik, Çin, Filipinler, Bulgaristan, Arjantin, Peru gibi ülkelerden göç akınına uğradı. Bu göçmenler bizim ülkemize benzer olarak tarım, inşaat, konaklama ve ev hizmetleri gibi sektörlerde çalışmaktadır. Ancak 1/6'sının çalışma izni yoktur ve yine ispanyol işçilerin 1/5'i oranında ücret kazanmaktalar.

İspanya'da sendikal konfederasyonlar İşçi Komisyonları (CC.OO) ve Genel İşçi Birliği (UGT) 1970'li yıllardan beri göçmen işçilerle dayanışma içindedir. CC.OO 1977'de kuruluşundan beri göç konusuna özel bir önem verdi ve bir Göç Ofisi var. 1990'da da benzer bir amaçla UGT Sosyal Eylem Konfederal Ofisini kurdu. İki konfederasyon iletişim içinde adım attılar.

Bu adımlar devam etti. 1986 yılında CC.OO özellikle Afrikalı işçilerin

sorunları için Yabancı İşçiler için Bilgi Merkezi'ni, 1991 yılında da UGT Göçmenler ve Mülteciler için Danışma Merkezleri'ni kurdu. Oturma izni, aile birleşmeleri, vatandaşlık hakkı, çalışma vizesi gibi destekler sağladılar. Yine dil, mesleki eğitim, iş bulma, hukuki destek gibi işlevleri yerine getirdiler.

Ancak iki konfederasyonun temel amacı göçmen işçilerin örgütlenmesinden çok onlara yasal ve idari destek sağlamakla sınırlı kaldı.

Diğer yandan Tarım İşçileri Sendikası'na (SOC) değinmek gerekir. Sendika 2000'li yıllarla beraber özellikle Endülüs'te Almeria bölgesinde göçmen işçilerin mücadelelerinin güçlenmesi için de faaliyete başlamıştır. SOC işçilere çalışma koşulları ile ilgili konularda, iş yasalarının ihlal edildiği durumlarda, ikametgah ve çalışma izinleri ile ilgili konularda ve tarım ilaçlarından kaynaklanan hastalıklarda yardım etmektedir. Ayrıca İspanyolca kursları ve sendikacılık dersleri de vermektedir. SOC göçmen işçilere bireysel olarak uğradıkları saldırılar ve haksızlıklar olduğu durumlarda da yardımcı olmaktadır. Bu özellikleri ile yerli ve göçmen işçilerin ortak örgütlenmesi faaliyeti yürütmektedir..

2018 yılında iş cinayetlerinde yaşamın

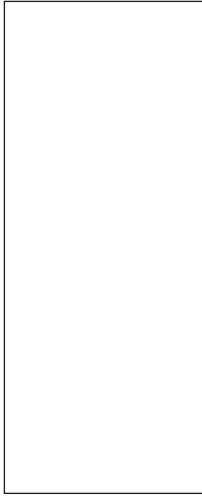
Mevlüt Ayaz, Sait Tan, Songül Demirtaş, Reyhan Dündar, İsmet T., İbrahim Conkarlı, Ahmet Aydın, Rıza Polat, Sefa Ünaş, Kadir Balcı, İsmail Erdoğan, Mustafa Sönmez, Mehmet Ziya Üçüncü, Meryem Şahin, Kadir Özekim, Güven Akar, F.Ç., Şaban Erkan, Selim Cin, Mustafa Yılmaz, Bayram Erkişi, Ergün Keskin, Fikriye Gergin, Pakize Keçeci, Caner Bucak, Hatice Gökhan, Selami Orhan, Alihan Yürük, Mehmet Kalyoncu, Ramazan Taşan, Satılmış Gücük, Mehmet Yıldız, Güral Karadoğan, İsmail Müsellimli, Abdülkerim Rezzak, Tülin Sayar, Ebru Erdem Ersan, Alparşan Varol, Mehmet Ürek, Feride Melike Kürecili, Mustafa Y., Uygur Can Çetinkaya, Mehmet Güven, Sefa Dönmez, Gülseren Kartalçı, Erdal Karadeniz, Berahitdin Albayrak, Hasan Hüseyin Özkan, Şenay Özkan, Ferdi Yalçın, Adem Arslan, Emirhan Kara, Mehmet Yüksel, Metin T., Ferdi Bal, Turan Duran, Yiğit Öznenli, Sedat Ulu, Efekan Aslan, Osman Çelik, Şefik Can, Özkan Solak, Mehmet Berte, Mahsuni Sevimli, Yaşar Yılmaz, Cumali Yorulmaz, Mahmut Avras, Yalçın Gürbüz, Üzeyir Taşdemir, Ergün Tatlıdil, Halil Göçüm, Ali Fırat, Yakup Göller, Aslan Dinç, Orhan Çıkar, Ercan Kabal, Mehti Yaktı, Ahmet Açar, Ferdi Feragettin (Farrokittin Feizi), Mehmet Akın, Osman Aydemir, Muhammed A., Hidayet Akyüz, Cermal Nurlu, Güven Biter, Şeyhmus Omay, Sunay Şarmanlı, Durmuş Uluçay, Yavuz Kökten, Mehmet Özmen, Ahmet Taş, A.E., Metin Kiraz, Kadir Ünal, Adem Yaşar, Hulusi Böler, Mihaita Ionescu, Halil Kocabaş, Behçet Birkaç, Hasan Ürkmez, Mehmet Ali Boyacı, Tahsin Ertaş, Kübra Yılmaz,

Bekir Gürgen, Haydar Varan, Servet Arslan, Hasan Uzun, Turan Kara, Altuğ Verdi, Ali Teke, Mehmet Yiğit, Nefise Dolapçı, Salih Kırdı, Eter Bahktadze, Beytullah (Beyti) Topçu, Emrah Akın, Seyit Talaşlı, D.G., Yaşar Kartal, Ümit İzgi, İsa Ş., Cemil Öztürk, Hüseyin Altınyurt, Faruk Durmuş, Ali Kaya, Erhan Odabaşı, Hüseyin Durmaz, Caner Taşdemir, Mehmet Cesur, Aziz Çino, Hamit Varol, Abdülsamet Bereket, Ali Fidan, İlhami Köroğlu, Fatma Ayar, Ahmet Kesnik, Gürsel K., Hayati Sarıcıoğlu, Mehmet Toy, Durmuş Pala, Bayram Deniz, Ahmet Sevinç, Salih Malkoç, Kadir Dolgun, Erdem Aksoy, Emine Ayşe Şenel, Devran Tunahan Köşçü, Hasan Koyuncu, Kağan Mirik, Ramazan Dede, Durmuş Nuhuz, Şahin Çetin, Elmas Kotan, Erol Şimşek, Satım Öcaloğlu, Osman Demirkol, Kenan Çavuş, Hasan Gençtürk, Uğur Göktaş, Metin Çelik, Ayhan Bolat, Anoop Singh Rawat, Mikail Şimşek, Abdullah Karacan, Umut Özdemir, Esra Yılmaz, Ronai Bozan, Muammer Kumral, Mümin Özgür, Ayçin., Şeyma Kurultak, Zeynel Yiğit, Eşref Gölükçetin, M.N.B., Cevdet Can, Mehmet Erbaş, Serdal Muhtar, Emre Özkan, Nahide Cansu, Erdi Gürbüz, Sinan Yayar, Bekir İçigen, Aykut Güzel, Ali Gültekin, Mehmet Çiftçi, Metin Topoğlu, Ramazan Yaman, Yunus Duygu Kan, Esat Arı, Mehmet Sıddık Canpolat, Bayram Kılıç, Öztürk Yılmaz, Necdet Atak, Servet Atak, Mehmet Ali Sürmeli, Resul Bebe, Oğuzhan Kılınç, Habil Şişman, Mehmet Koç, Özal Kızak, Mustafa Tutuş, Adem İşler, Zafer Arslan, Ali Aktay, Yıldöner Cin, Yaşar Tanyeri, Muhlis Çağlar, Mücahit Baş, Durhasan Kale, Şerif Yavuz, Semih Kaya,

Seyithan Kaya, Mustafa Uzun, Selman Bingöl, Kasım Ak, Abdullah Aslan, İhsan Karabıyık, Mehmet Örün, Metin Kurt, Beytullah Arslan, Galip Çukur, H.U., M.Ç., M.U., Ahmet Ecer, Mehmet Ali Kızgın, Halil İbrahim Deniz, Ferdi Mutlu, Hakan Akdoğan, Musa Bora, Kadir Çaylıoğlu, Ahmet Keskin, Yasin Top, İlhan Albayrak, Hakan Sağlam, Hamdi Yılmaz, Merve Altun, Nevzat Erkoç, Kemal Uğur, Orhan Bulut, Mehmet Baylug, Abdulvahap Olam, Mürsel Çubukçu, Zeki Genç, Maşallah Kırmızıyıldız, Şeref Hamamcı, Halil Taşar, Ekrem Erbulut, Muhammed Ayhan, İsrail Özhan, İsmail Hakkı Toptan, Emre Şakir Güngör, Adem Çakar, Nezir Acem, Sedef Şen, Fatih Çetiner, Enes Parlak, Gülfidan Temiz, Mustafa Bülent Can, Miraç Bekdaş, Ebenezer Mawoyeka, Buket Keleş, İmdat Berçin, Naciye Ataş, Rıdvan D., Güray Halat, Mehmet Altun, Ali Rıza Fidan, Ömer Durkut, Halil Yeloğlu, Recep Çeliker, Mecit Kuş, Erdoğan Duranoğlu, Zeynel Taş, Ozan Türkdogan, Ali Can Aşkaroğlu, Sibel Çelik, Ayşe Şahinoğlu, Hasan Açı, Hüseyin Can, Dilek Can, Ferit Demir, Ammar Esad, Nazlı Çınar, Ömer Bolat,

İyitiren 1923 işçiyi saygıyla anıyoruz...

Ahmet Yavuz, Ali Uyanık, Nazlı Ünal, Ahmet Essed, Muzaffer Erdem, Kazım Ercan, Hikmet Tunç, Enver Durukan, Gül Kibar Duran, Arif Kırkan, Mustafa Karataşlı, Süleyman Polat, Dursun Deveci, Nuray Deveci, Dursun Karaçam, Hidayet Cerbez, İsmet Yılmaz, Muhammed Nebi Nasır, B.K., Maksut Güler, Habib Gülseren, Ferhat Önel, İbrahim Altındağ, Arif Demir, Celal Eroğlu, Necati Rençber, Emrah İnandı, Bekir Dem, Zühre Kurt, Mustafa Ali Yümlü, Adem Ergin, Remzi Karabulut, Erdoğan Özen, Mohammad Mohammadi, Mustafa Aslan, Rashit Khalaf, Erol Bektaşoğlu, İzzet Çal, Yusuf Sancar, Mahmut Güngör, Yusuf Aktaş, Nuraddin Mamutov, Salih Ataoglu, Nihat Abaylı, Hülya Demirkıraner, Necla Davulcu, Mikail Akpınar, Mehmet Hür, Bekir Baştuğ, Fatih Devicioğlu, Bülent Baş, Mustafa Çeliker, İsmail Kararmış, İbrahim Halil Ünlü, Ersin Turhan, İsmail Candaş, Mustafa Binay, Gökhan Vural Arı, Ahmet Kamil Kalıpcıoğlu, Hakkı Çakmak, Yaşar Kaya, Ali Pekgöz, Erol Güngör, Murat Eratik, Osman Göçlü, Tufan Kırmızı, Muharrem Mengeş, Nail Özhan, Selim Gilimörtmez, Ahmet Çakar, Hasan Bostancı,

Hüseyin Dinler, Yılmaz Yuca, Muhammed ., Vedat Tutçu, Hüseyin Tarhan, Sedat Akdeniz, Selim Sürgit, Selçuk Söğütlü, Suna Yazıcıoğlu, Muzaffer Kurt, Mikail Selbi, Resul Erdoğan, Mehmet Akgül, Muhammed El Turkavi, Adem Güler, Reşit S., Halit Kadıncık, Zekeriya Ak, Sedat Başyigit, Mervan Abdi, Mehmet Emin Songün, Nihat Aslan, Muhammet Koçak, Ahmet Güneş, Najibollah Zahare, Mehmet Yıldız, Bedir Obuz, Erdal Ölgün, Ali Bayık, Ali Çam, Özer Dadük, Ümit Türedi, Osman Budak, Fatir Murioğlu, Ali Yıldız, Sait Yunt, Abdullah Alesa, Yüksel Gökmen, Metin Karal, Orhan Aldırma, Mehmet Vural, Şahin Usta, Oktay Ev, Serdar Çayır, Yılmaz Sofuoğlu, Ertuğrul Sofuoğlu, Ertan Çetin, Bilal Usta, Abdülkerim Dağ, Adem Yılmaz, Serkan Dilci, Deniz Adalı, Tahir Kanbay, Recep Yavuz, Mecit Aydoğan, İbrahim İzgin, Celalettin Ballı, Fırat Güldal, Mustafa Kemal Ege, İbrahim Yıldırım, Ahmet Genç, Necati Karagöz, Osman Köse, Şükrü Gümüş, Hasan Baltacı, Mustafa Ören, Şahap Okka, Celalettin Karadağ, İzzettin Yüksel, Mehmet Sağlam, Oğuz Başbuğ, Erkan Uca, Ahmet Karakaş, Mehmet Aşula, Sabri Mutlu, Mustafa Ali Otak, Niyazi Eriş, Ahmet Çetiner, Savaş Abalı, Rasim Güngör, Gizem Altunoğlu, Fikret Hacıosman, Lewis Chioğurei, Ahmet Leylek, Hayrettin Yılmaz, Bilal Özdal, Adnan Erdoğan, Mehmet Şuşehirli, Mustafa Gedik, Emin Hazır, Alican Erdoğan, İbrahim Güven, Enes Solakan, Mehmet Zeren, Zeki Balatacı, Seyfi Sicimoğlu, Yılmaz Civelek, Sümeyye Onay, Yılmaz Kargın, Hamza Aydın, Ramazan Güldiken, Ali Katırcıoğlu, Hüseyin Kemerci, Hüsnü Kandemir, Yavuz Kayabaşı, Orhan Kaya,

Cansu Aklık, Muhammed Ay, Jihad Saflan Hamid, Gökhan Yılmaz, İsa Efe, Suat Cirik, Oktay Hatıl, Hasan Toksoy, R.S., Nebi Aydın, Bedri Özel, Nurcan Eres, Umut Aldemir, Bayram İrkiçatal, Recep Koca, Ali Rıza Kılıç, İhsan Demir, Shaikh Ahmad, Uğur Güneş, Mustafa Altunbaş, Fatma Mılla, Hüseyin Deniz, Sariye Diker, Murat Demirel, İbrahim Şahin, Enver Bayraktar, Musa Doğru, Ceyhan Kuru, Mustafa Karakayalı, Ali Bor, Rahmi Kocabacak, Fatma Çoban, Adem Gökçe, Şaban Sezgin, Erol Sabah, Akif Ertürk, Aydın Gider, Halim Jander, Durmuş Şan, Ali Kılıcı, Hüseyin Karabıyık, Okan Şengel, Mustafa Kuru, Kenan Sucu, Ramazan Aydar, Cengiz Fedakar, Yusuf Kaplıhan, Cengiz Yakut, Hürol Hastürk, Ahmet Arı, Murat Özkara, Ramazan Kavalcı, Tufan Baydan, Mehmet Kılınç, Sabahattin Barçın, Bilgin Külünk, Muharrem Akpınar, Luiza Khatueva, Ali Usta, Necdet Karacığa, Rıdvan Can, Erkan Akar, Seyfettin Önük, Ferdi Erken, Cengiz Yurdakul, Necmi Çoban, Halil Kuzören, Serap Ortakçı, Ramazan Ulu, Hıdır Önder, İlker Topuz, Ramazan Bahar, Ahmet Ünlü, Yaşar Dikbaş, Tahir Şahin, Haydar Çelik, Halis Dursun, Hayati Erdoğan, Hanifi Özdemir, Ali Cengiz, Ali Erocak, Ali Kocabay, Ferhat Karabulut, Sait Konuk, Recep Aslan, Cafer Akpolat, Osman Güneş, Muhittin Özdemir, Naci Oran, Metin Yılmaz, Lal Muhammet Rahimi, Muhammed İsa Palvamani, Ehsanollah Nabizadeh, Khal Mirza Faizullah, Mehmet Düzenli, Ayhan Kilci, Osman Kaplan, Emrullah Özkan, Recep Aslan, Sabri Dur, Siyami Orkan, Hasan Deymez, İsmet Yılmaz, Hakan Ünver, Sedat Eski, Bayram Ercimen, Fatih Budak, Ömer Üren, Erdal Becet, Çetin

Uzun, Mehmet Yüksel, Serkan Öztürk, Ramazan Yüce, Yahya Zengin, Harun Alptekin, Murat Tutuş, Türker Güven, Muammer Gök, Adem Kızıl, Selim Kılıç, Dursun Ali Güney, Ferit Bilgin, Kadir Dağ, C.K., Ömer Sulun, Fatih Kocaoglu, İshak Akdeniz, Deniz Gökçe, Mustafa Mercan, Harun Ülker, Burhan Şener, Sebahattin Sertoğlu, Mustafa Uzun, Yaşar Öztemel, Musa Kuybu, Ali Özay, Necati Yıldırım, Zafer Göçer, E.C., Zekeriya Fettah, Mehmet Girgin, İsmet Gedik, Nihal Kasapoğlu, Yusuf Ersamut, Alpaslan Ekinci, Adem Can, İrfan İşleyen, Hüseyin Yazgan, Ümit Çiftçi, İlker Bektaş Kayacan, Musa Karabuğa, İlhan Çıplak, Rıfat Dağlı, İsmail Devrim, Kadir Eskimez, İbrahim Kuru, Faruk Sargın, Mehmet Yel, Resul Arkı, Ahmet Usta, Zübeyir Aslan, Abdulhadi A., Ali İbiz, İbrahim Kabil, Muzaffer Aksoy, Remzi Kalpak, Rauf Ahmedov, Yusuf Aydın, Selahattin Öylek, Ali Kılıç, Zekeriya Yalçın, Merza Mohammed, Barış Yamaçtepe, Ayçan İbrahim, Kefa İbrahim, Salih Şakır, Hasan Olgun, Makbule Ünlü, Erdal Kahya, Musa Taşkın Yavuz, İlknur Mehmetlioğlu, Ali Erdoğan, Kaan Can Büyükbörklü, Havva Peker, Muammer Üstün, Hatun Üstün, Kadir Üstün, Osman Kozacı, Ömer Faruk Güden, Ali Adalı, Ayşe Kork, Veli Türkan, Osman Özüağ, Emrah Sucu, Mehmet Kaya, Melihat Aytekin, Mustafa Zebil, İbrahim Çetin, Soner Yıldırım, Hüseyin Ballı, Allahverdi Çanga, Murat Çolpan, Umut Demiröz, Ahmet Salih, Recep Durmaz, Fadime Sarıoğlu, Salih Karadede, Kutluhan Kaan, Hasan Kaya, İbrahim Yıldız, Ahmet Şahin, Necmettin Ek, Şentürk Sevindik, Fatih Sarıbalık, Mehmet Biçer, Yusuf Yıldız, Durmuş Ali Çelik, Abdullah Eyüp Arslan, Bülent Kılıç, Yasin Yılmaz, Muzaffer Bilgili, Muammer Bayat, Memduh Manisalı, Bayram Ali Özel, Gürsel Bulut,

Ömercan Çot, Mahmut Maruf, Hamza Nasır, Veli Dolu, Ercan Erikli, Hasan Bozgeyik, Zülfikar Bilge, Ahmet Şen, Mahmut Süngü, Hatice Bilgin, Bahtınur Bora, Halil Yücel, Mehmet Türkmen, Ali Erek, Mehmet Baber, İsmail Tokkazan, Fatih Aslan, Ersin Kan, Rasin Kılıç, Harun Yakup Günday, Muhammed Fatih Küçükyıldız, Bektaş Keçebaşoğlu, Taner Öner, Halit Çağlı, Zekeriya Dilaveroğlu, Yunus Temel, Ahmet Bahşi, Mehmet Özel, Ahmet Şahin, Nejdett Benek, Hüseyin Can Yazıcı, Şaban Çoban, Mustafa Ünal, Kemal Baş, Halil Çamur, Evren Erik, Yasin Zengin, Hasan Çağlayan, Ömer Şipar, Sabur Saburov, Mehmet Ezer, Serhat Can Taştan, Ahmet Sino, Orhan Çolak, Makhadin Abdov, Alican Eren, Sadık Bayrak, Seyitali Sert, Yasin Al Ali, Yusuf Çiğ, Mehmet Kabakçı, Jorakuly Rozyyev, Kadir Yılmaz, Mehmet Gündüzeli, Tahsin Bilmez, Aslan Atalay, Bekir Taştan, Ramazan Akbaş, Ramazan Şerif Çakır, Mehmet Ören, Ömer Öztürk, Abdulalim Sözen, F.D., Faik Polat, Mustafa Göyük, A.G., Fatih Boztepe, Çetin Çelik, Serkan Ay, Orhan Bağlars, Fırat Bağlars, Adem Kaya, Penay Candar, Ahmet Demir, Erhan Gözel, Özcan Tunalı, Ahmet Aktay, İshak Köse, İrfan Ayfer, Fethullah Vural, Mohammad Rahimian, Abdulhakim Demir, Celal Demirhan, İnal Taş, Arif Aktaş, Abdulcelil Koşar, Mustafa Teker, Mehmet Değer, Yusuf İzzettin Kaya, Serkan Atalay, Gülizar Karaman, Mehmet Gök, Önal Kaya, Cihan Alagöz, Mesut Çakıcı, Ercan Tekçe, Sami Yılmaz, Zeynep Gündüz, Mehmet Mehdi Tenha, Aleyna Hatun Budanır, Sevgi Gökçe, Mehmet Ali Temel, Mehmet Kaya, Erol Erdoğan, Mustafa Ünal, Şenol Çiğdem, Murat Güner, Tolga Ünlüdalgiçer, Burak Aşık, Hilmi Önal, Hüseyin Bozkurt, Ahmet Çolak, Z.K., Ali Karacan, Tevrat Şimşek,

Bilal Boyraz, İsmail Kılavuz, Hakan Kolbaşı, Hüsnüye Celaz, Siyete Ali, Nedim Tayşi, Adem Baylan, Osman Özbey, Arif Çakır, Ramazan Mutlu, Hacı Görgülü, Sezgin Yıldırım, Recep Karakılıç, Halil Püslü, Mehmet Tuzcu, Ali İzoglu, Emin Bozkurt, Ahmet Aytaş, Dursun Ayaksız, Murat Boğakça, Salih Boğakça, Ahmet Boğakça, Hikmet Yasaççı, Gökhan Ahıskalı, Ahmet El Gısvan, Abdurrahman Elhamdo, Yaşar Sağlam, Fırat Kızılçiçek, Selman Kızılçiçek, İbrahim Sızhan, Abdullah Bahtıyar, Arif Kul, Bahri Canbek, Yusuf Çelik, Ali Çetin, Hüsamettin Karaca, Mustafa Tokay, Yüksel Kavaklı, Veyis Canbulut, Hasan Yılmaz, Mehmet Uçtu, Ali Karabel, Ramazan Karol, Yakup Taşdemir, Hakan Çalışkan, Erdal Küt, Bayram Ali Çolak, İbrahim Uslu, Recep Gürel, Yusuf Yılmaz, Abdullah Altun, Abdullah Ahmet Sert, Hakkı Şahin, Yunus Çoban, Yücel Çabuk, Ahmet Turan, Abdullah Bektaş, Nedim Hüseyinoğlu, Harun Demirci, Erkan Cankurt, Hasan Yıldız, Mustafa İ., Özcan Kuzu, Nurettin Aksongur, Halef Alacra, Özkan Özdemir, Halil Akpınar, Nadiye Bekçi, Sami Turan, Oğuzhan Kayış, Ahmet Öncül, Adem Arslan, Yücel Güntürk, Mustafa T., Hüseyin Bülgen, Muhammet Çoban, Salih Kavas, Cemil Koç, Gencay Kıyağan, Abdullah Altuntoprak, Ali İhsan Karakoç, Samet Dülger, Habip Aslan, Uğur Şirin, İhsan Boz, Mustafa Akbaba, Ahmet Bilgin, Ali Doğan, İbrahim Tutan, Recai Çolak, Medeni Toksöz, Yahya Gökçe, Kadir Kenger, Nuri Cemal Bozkurt, Zeki Akdağ, İdris Ertene, Erkan Yeşilot, Nurettin Karadeniz, Ali Ciri, Şükrü Kaya, Halil Demir, Hami Kulak, Dilek (Jiyan) Dayar, Savaş Solmaz, Abit Elsem, Hantemir Adıyaman, Adem Koçan, Mustafa Ayana, Mustafa Tanır, Fatih Yanmaz, İbrahim Eskioaba, Hüseyin Koç, Hidayet Beyaz, Hüseyin Bilgi,

Mustafa Aygün, Ömer Faruk Arslan, Mehmet Marangoz, Mehmet Çelik, Turan Bozkurt, Mahmud Ahmed, Gholam Mohiddin Özbek, Rashed Mesieh, Ramazan Susam, Recep Ali Çakır, Metin Akgül, Orhan Şenol, Süleyman Nüferov, Yılmaz Zerener, Birol Altıngür, Saim Karayığit, Bayram Birinci, Nihat Kılıç, Muzaffer Kılıç, Nematollah Moradı, Hasan Sekman, Kemal Girgin, Ersin Akil, Yusuf Erdal, Ali Eraslan, Rıza Kılınç, Oğuzhan Erçeğ, Murat Karacadağ, Kerem Eser, Ali Arslan, Ervan Naz, Ömer Çulha, Levent Yılmaz, Uğur Dönmez, Sezgin Kılıç, Seray Şimşek, Bengi Alo, Çektar Alo, Tuğçe Kara, İbrahim Küçük, Camisaf Bodur, Murat Taşdemir, Hüsnü Bayrak, Ömer Akyol, Şaban Ateşçi, Veysel Altundağ, Murat Onaran, Hünkar Latif, Ö.Y., Aydın Gökişik, Ali Dizdar, Mahmut Dilek, Ali Uluk, Seyfi Erbil, Yaşar Teke, Halil Baltacı, Oktay Keser, Muhammet Keser, Alexey Pilipenko, Kemal Altun, Tuğba Yıldırım, Zülfikar Tüdeş, Yusuf Hüseyinoğlu, İbrahim Tunç, Burak Torlak, Fahrettin Aksoy, Ahmet Şahanoğlu, İsmet Çakmak, Şerif Dağ, Fatih Civan Özbaş, Samet Çimen, Mehmet Sıddık Baybarz, Himmet Türkan, Mehmet Karaçık, Kamil Yıldırım, Serhan Akyol, Himmet Kıvanç, Nurullah Şirket, Mustafa Üstün, Hacı Bayrak, İsmail Karakaş, Erol Yılmaz, Muhittin Demir, Mehmet Yılmaz, Ahmet Furkan Kılınç, Kerim Yılmaz, Gül Abdu, Badiea Muhammed, Veli Şengül, Gigla Shantadze, Durmuş Şahin, İbrahim Durmuş, Ömer K., Yunus Tosunoğlu, Muammer Ergül, Turan Yücel, Asım Bıyık, Ayşe Öztürk, Ümrân Karadaş, Yeter Gök, Cemil Uslu, Murat Altınöz, Nihat Aydın, Ali Devedakan, Mustafa Karahan, Ramazan Görgülü, Rasim Atan, Özlem Çağlayan, Osman Nuri Kaymar, Mehmet Güçlü, Leyla Çiçek, İbrahim Gökmen, Recep Zile, Nurettin Alakuş, Muhammed Cihan Akbaş, Cemal Kaya, Selami Çorbacıoğlu, Mehmet Nabi Kaya, Hasan Demir, Mehmet Akbulut, Rıdvan Aydoğmuş, Zülfer Kaba, Hakan Bozdağ, Hüseyin Kaya, Mustafa Çimen, Bülent Baydar, Uğur Uyar, Ömer Aktan, Nuri Işık Çolak, Yücel Bozkurt, Osman Nuri Teker, Alper Baycın, Özer Özdemir, Sabit Fidan, Zeki Özsoy, Mehmet Önal, Osman Dal, Hasan Eren, Zafer Yılmaz, İlyas Seriner, Fatma Seriner, Fatih Kurt,

Faruk Aydemiroğlu, Sinan Kayatuzu, Hüseyin Albayrak, Özgür Güzeltaş, Cumali P., Okan Gündüz, Vedat Bağcı, Yusuf Çelebi, Ali Dağışan, Mehmet Koroğlu, Mustafa Öztaş, Bayram Vural, Haydar Alkan, Bilal Özbey, Ümit Çağur, Mehmet Akbaş, İsa Kenesarı, Murat Öztemel, Cuma Horoz, Günaydın Cankara, Rıdvan Kılıçer, Yunus Acıyan, Vatan Polat, Nusret Çevik, İsmail Kızıldemir, Duran Erdem, Ali Kanıkkın, Ahmet İkiz, Faruk Altınsöz, Mehmet Avcı, Abdulaziz Çiftçi, Mehmet Savaş Özcan, Mesut Doğan, İlker Hıdır, İsmail Hacıbayram, Ramazan Fidan, Ali Bahçeci, Necmettin Düzce, Seyfettin Engüdar, Ziya Reis, Mahmut Yakupoğlu, Murat Baş, Mehmet Çiftçi, Mürsel Güneş, Yahya Macit, Fatih Başpınar, Murat Kesler, Yılmaz Arı, Vasil Kvrivishvili, Sinan Gerçin, Gökhan Özgür, Mustafa Yağcı, Hüseyin Ergün, Murat Yavaş, Mehmet Gölcük, Hasan Cevahir, Cemil Aydemir, Muzaffer Göksel, Ayhan Kıyak, Cahit Durmuş, Mehmet Bozan, Hüsnü Arkun, Mehmet Cesur, Aziz Demirel, Mehmet Ağdağ, Mehmet Muammer Üstüsel, Hacer Tülü, Şeref Kösemek, Hüseyin Aydın, Turan Sütçü, Fevzi Ünüvar, Serdar Sultan, İbrahim Bayık, Hüseyin Göncü, Şehmus Nas, Hakan Yapıcı, Mehmet Tepecik, Mustafa Sevinç, Adem Bozoklu, Abduvali Sabirov, Halis P., Harun Yavuz, İlkin Hasanov, Murat Çelik, Beşşar Elşeyh, Sebahattin Işık, Naciye Çalışkan, Mehmet Ekinci, Ahmet Dönmez, Samet Tekin, Volkan Çanakçı, Mustafa Fırat Göral, Hayri Kar, Kerem İncedayı, İsmail Çelik, Alaattin Demirci, Halit Erdal, Ahmet Yamaç, Yaşar Çatal, Serhat Batur, Melahat D., Mehmet Aslan, Durdu Çetin, Yusuf Kıdat, Yunus Çolak, Bahri Akman, Hasan Kol, Mustafa Almez, Hasan Aşan, Faik Şekerci, Mehmet Uğur, Hadiye Öztürk, Halil Dönmez, Ali Yılmaz, Ya-

kup Kel, İslam Öztemel, Mustafa Çam, Hogır Kayran, Mustafa Özgan, Yılmaz Elvan, Halil Öztürk, Dayip Öztürk, Şükran Akdemir, Dursun Uzun, Fikri Büyüker, Yılmaz Bozkurt, Agit Güler, Mehmet Zeyrek, Ramazan Buday, Sedat Ay, Cahit Karadağ, Mehmet Karadağ, Mahiye Çetin, Hamit İnce, Muhammet Çetin, Ahmet Türk, Suat Kara, Ahmet Ayrancı, Muammer Bedez, Ömer Karaaslan, Mehmet Özgen, Ayhan Orta, Gökhan Cengiz, Emre Özcan, Nurhan Doğan, Murat Yalçın, Melih Şahin, Şule Çet, Salih Gönül, İsmail Aydemir, Halil İbrahim Gönül, İrfan Kalmuk, Coşkun Yıldız, Sinan Öztürk, Önder Akmeşe, Şakir Çelikoğlu, Fikret Yüce, Turan Küçükaya, Resul Yüce, Murat Karter, Sufyan Al Ali, Mehmet Demirkol, Zekeriya Abdullah, Faik Tüysüz, Bahri Öztaş, Yusuf Muhammet Ergenç, Abdurrahman Sarıyıldız, Kasım Tarınc, Güneş Ağdemir, Hasan Gümüş, Bekir Yavuz, Munır Alıjan, Mehmet Tefik Doğan, Ahmet Hakan Ögütçü, İbrahim Biçer, İbrahim Demir, Hasan Kara, Yaşar Sevinç, Hamit Aksoy, Hasan Kocabaş, Emrullah Peker, Metin Teke, Fuat Gülsün, Mehmet Emin Yıldız, Abit Aydın, Halil Taşçı, Erkan Çetin, Emre Filiz, Eymen Al Huseyin, Ali Kayırtar, Yılmaz Kılıç, Hulusi Cin, Servet Akyürek, Naci Altıntaş, Hayrettin B., Mehmet Ali Şanlı, Ferhat Koç, Veysi Çakır, Bekir Asılı, Behçet Başak, Mehmet Ali Hallaçoğlu, Sedat Dursun, Murat Can, Cengiz Toprak, Kezban Avcı, Adil Atalmış, Atilla Özkılıç, Süleyman Dönmez, Ramazan Salih Keskin, Abdülmecit Tatar, Mehmet Alkan, Hasan Yüksel, Mustafa Öktem, Ali Kaygın, Mehmet Çetinkaya, Bahadır Kopdağ, Muaz Keskin, Ahmet Tozgun, İhsan Eker, Alaeddin Şalvi, Volkan Temel, Ömer Gülşer, Mehmet Yatmaz, Abdurrahman Yasak, Züleyha Koymatoğlu, Selçuk Çömlek,

Burak Genç, Civan Kahraman, İsmail Semih Kaynak, Barış Özüm, Aliekber Kumak, Nuran Demircioğlu, Saliha Aybüke, Burcu Aslan, Mehmet Vehbi Kaplan, Cihan Toplar, Gökmen Taşkıran, Ercan Kılıç, Üzeyir Kocatürk, Sezgin Özbey, Erol Kacur, Kadir Tanaç, Erhan Yazkan, Aykut Kabakçioğlu, Orhan Fındık, Bayram Yılmaz, Gözel Öcal, Hediye Emre, Mustafa Ak, Mehmet Tekin, Saime Tekin, Mustafa Binbuğa, Ahmet Bayav, Bismillah R., Yusuf Kaya, Berat Taş, İsmail Sarıkaya, A.A., Abdullah ., Hasan Egelioglu, Ayhan Eriş, Abdulkali Özmen, Lütfi Doğan, Turgut Emir, Sadık Oruç, Ali İhsan Aker, Mehmet Demir, Mürsel Baş, Ahmet Karakaya, Hüseyin Bozkurt, Sünnettullah Khushmatov, Halil Bayraktar, Durdu Karataş, Serkan Özyurt, Feyzullah Üner, Müesser Dursun, Haşim Cangirt, Hikmet Akar, Celalettin Şahin, Halil Mutlu, Süleyman N., P.K., Halil Ayyurdu, Sabri Doğan, Bayram Keriman, Esat Dülger, Süleyman Akgün, Mehmet Tufan, Osman Gürel, Abdullah Hanife, Murat İnan, Şerif Canbaz, Aysel Özdemir, Şinasi Ulutaş, Cihan Demirel, İzamettin Ağaç, Veli Ateş, Okan Taş, Emrah Danacı, Dursun Demir, Hammed Habbesi, Ercan Yiğitalp, Erol Akbaba, İbrahim Kenar,

Umut İrişik, Mustafa Kaya, Murat Koz, Yılmaz Çingil, Nedim Yavaş, Lale Yıldırım, Bayram Baltaoğlu, Süleyman Avcı, Ömer Delimehmetoğlu, Merve Çavdar, Hasan Yaman, Mustafa Ergün, Serkan Horzum, Güngör Kıran, Betül Altıntaş, Abuzer Kara, Hasan Hüseyin Aybey, Mikail Yalçın, Fatih Özmutlu, Yasir Armağan, Serdar Çağlak, Ahmet Sert, İbrahim Hakkı Umut, Mehmet Kuku, Halil İbrahim Daloğlu, Volkan Çetinyol, Taner Yıldırım, Esat Bağcı, Ümit Deveci, Zemerhan Suvök, Mehmet Cemal Akkulu, Erol Bağesen, Kenan Kazak, Fatih Emin Erdoğan, Mazlum Çetin, Fazlı Aslan, Salim Yüce, Halid Hassun, Aziz Hamsi, Nezir Çağrıbay, İsmail Sökmen, Nuri Aygören, İhsan Şahin, Hüseyin Kaşdan, Hasan Kara, Kadir Kara, Kafi Demirciler, Mehmet Özdemir, Ömer Faruk Özdemir, Sedat Kuru, Mustafa Ocaklı, Ömer Özdemir, Süleyman Kart, Yücel Akkaya, Sadık Seri (Siri), Necati Tuncer, Cemil Ayhan, Yahya Karabacak, İlyas Şahan, Hakan Erenkaya, Celal Bağ, Lokman Kazdal, Yunus Boz, Velican Özcoşkun, Vefa Taşçı, Kürşat Kandoğlu (Basıcı), Hasan Eroğlu, Serdar Kibar, Esadullah Rustem, Yusuf Balın, Mehmet Cabir Günay, Hasan Osoydan, Mustafa Şanlı, Mehmet Yaşar Kar-

gı, Mehmet Salcı, Hacı Ahmet Demir, Ahmet Şişkin, Mehmet Şişkin, Mehmet Şekeroğlu, Hayati Dalgıç, Ahmet Gencan, Mevlüt Bayar, Ahmet Uçar, Yavuz Ege, Ali Demirci, Fethi Büyükkalkan, Halil Çelik, Kürşat Kunt, Mücahit Tunçbilek, Serkan Çelik, Muhammed Özbakan, Ramazan Ceylan, Sadettin Özdemir, Zeki Salih, Yakup Değirmenci, Kenan Yazıcı, Ömer Perçin, Musa Gencer, H.Y., Esmâ Başkurt, Hikmet Yeşilirmak, Alpay Alper Yıldız, Abdurrahman Kanber, Burak Tatar, Levent Bayırlı, Kadir Akkaya, İsmail Değirmenci, Selami Avcı, Yakup Acar, U.G., M.Y., Ramazan Işık, Taner Çebi, İsmail Ulutaş, Mehmet Göner, Müştak Uğurhan, Ali Aras, Hikmet Gümüştas, Nuraga Sahil, Erdem Kıvrak, Nazım Türkmen, Halis Kera, Abdullah Koçer, Mustafa Yılmaz, Ümmü Uçar, M.Y., İbrahim Yıldırım, Nihat Doğan, Büşra Mutlu, Rafet Yıldırım, Uğraş Acer, Sefer Özbek, Lütfi Kocaçay, Döndü Arpaguş, Ali Alnazah, Saim Azgın, Mehmet Özkul, Remzi Yalçın, Hüseyin Sualtı, Ahmet Altın, Osman Eğici, Ahmet Dural, Yusuf Vefa Sirkeci, Necdet Albay, Fahri Sert, Mehmet Bağatır, İz-zet A., Davut Akın, Muhsin Bereket, Süleyman Özkul, Eren Eroğlu, Yılmaz Altıntaş, Kheirollah N., Osman Saraç,

İbrahim Değirmenci, Hüseyin Zoroğlu, Veli Durgut, Kazım Canpolat, Hamdullah Altınboğa, Murat ., Mustafa S., Mustafa Akbay, Talha Akman, Bedrettin Yılmaz, Taner Urgan, Halil Çayır, Hüseyin Şahin, Muharrem Ünüvar, Sabit Özdemir, Cemal Yayla, Uğur Akkuş, Abuzer Karayel, Cihangir Mamak, Mehmet Sait Akan, Mehmet Emin Arık, İbrahim Demirden, Şafak Delorman, Yasin Eken, Özgür Müzenet, Osman Özdemir, Sinan Bayraktar, Osman Bölükbaş, V.D., Muharrem Dahan, Mehmet Özdemir, Muhsin Özdemir, M.Siddık Atabay, Rıfat Güney, Hamit Yılmaz, Suat Kulp, Melih Akdağ, Rahmi Öztekin, İlhan Ardiç, Ahmet Kerekti, Yakup Öztan, Egemen Öztürk, Mücahit Öztürk, Feyyaz Kaçmaz, Mustafa Asan, Ali Topuz, Yusuf Topuz, İlyas Bulut, Zafer Sabır, Recep Coşkun, Muhammed Atıf, Zekeriya Parlakşahan, Yunus Emre Faraşoğlu, Levent ., Abdullah Bayram, Hüseyin Önder, Yusuf Yaman, Şevket Altın, Hamit Aşkan, Olgun Ceylan, Serkan Yaman, Mehmet Kara, Recep Kuyruk, Özcan Abanoz, Hakan Ercanlı, Mustafa Keskin, Behlül Ubuz, Turgay Babür Temoçin, Veysel Uçar, Caner Demir, Bünyamin Onur, Ahmet Kandemir, Uğur Ayık, Yavuz Güç, İsmet Eslen, Ahmet Civez, Süleyman Yazgaç, Beril Gebeş, Melike Kuvvet, Eda Uslu, Mehmet Öztürk, Bülent Ekinci, Hamza Torcu, Viktor Galanov, Servet Özkaya, Oleksandr Golunovych, Yryskul Zhenbek Kyzy, Yılmaz Padak, Veli Akın, Cengiz Aydoğan, Ramazan Gündür, İsmail Mut, Yunus Çavdar, Mehmet Ayan, Musa Keskin, Cabir Kürt, Raziye Topçu, Cevdet Yaman, Adnan Karşı, Sinan Sağlam, Hasan Göksü, Turan Demiray, Mehmet Yatgın, Ayşe Saylan, Leyla Saylan, Nimet Saylan, Abdullah Sertkaya, Kemal Özdamar, Khaled Mustafa, Rıza Katrancı, Zeynel Çelik,

Ali Rıza Çelik, Eyüp Sapmaz, Hüseyin Anşen, Osman Anşen, Emin İdem, Selvi Balakan, Mürüvet Özgen, Mustafa Ali Kelebek, Mehmet Türkmenoğlu, Abdurrahman Aydın, Durmuş Akalın, Osman Sarı, Hüseyin Candan, İdris Demirci, Sabri Ören, Hakan Keskin, Battal Gül, Hayrettin Akdemiroğlu, Hasan Okumuş, Abdulaziz Kokur, Murat Durmaz, Oktay Karaoğlu, Ali Hurşut, Mukadder Satılmış, Selçuk Kubur, Özlem Gültekin, Zekeriya Özel, Ayfer Altuner, Melek Korkut, Fırat Güneş, Ufuk Selvi, Orhan Akın, Mustafa Özkulluk, Selahattin İlimdar Akkurt, Gökhan Açikkollu, Kazım Fındık, Doğukan Özyılmaz, Nihat Ural, Metin Kuloğlu, Elif Özdemir, Yalçın Öztaş, R.A., Ferda Kaçan, Yüksel Kaynadır, Kemal Alıç, Hasan Songur, İsmet Küçükzoroğlu, Okan Güler, A.E., Coşkun Eker, Faris İbrahim Mohammed Hussein, Mustafa Kalkanlı, Bayram Öztürk, Hasan Atasoy, Sinan Sağlam, Mehirdir Murşag, Nezir Taş, Mithat Çavuş, İsmet Erdem, Göksel Özçelik, Fatih Arslan, Orhan İmdat, Mehmet Baran, Bestami Çiftçi, Yakup Kara, Gökhan Türkben, Cebail Ardıç, Yusuf Korkmaz, Ali Çalışkan, Mehmet Şirin Kısıkın, Hakan Çaka, Gökhan Küçük,

Fikret Gayır, Kadri Baykara, Öcal Demir, Mehmet Döner, Sezer Şimşek, Mustafa Küçükpala, Nurettin Oruç, Reşat Özdemir, Muhlis Polat, Zakir Çelebi, Şener Akdağ, İsmet Poslu, Mahmut Pakyürek, Aydın Yılmaz, Mustafa Gölet, Hüseyin Yılmaz, Bilal Özer, Dur Hasan Güngör, Yusuf Sadık, Sedat Aydın, Ekrem Çetinkaya, İsmet Özgür, Mehmet İlyas Doğan, Ünal Atalayın, Üstünel Köknel, Şeref Urcan, Ahmet Orhan, Kazım Sucu, Mehmet Çevik, Mahmut Ekrem Kantarlı, Büşra Boyacı, Feray Günay, Halit Dağdeviren, Bahattin K., Suat Yılmaz, İsmail Şevik, Hamdi Çevik, Adil Tüz, Recai Kaya, Ali Ergün, İbrahim Özcan, Mucettin Paşa Küçük, Ali Aykutlu, Halil Taşdemir, Ahmet Ö., Mehmet T., Hasan İşler, İlyas Çeler, Halid El Ahmad, Adle Ubeyd, Kemal Uyanık, Feyzullah Kenar, Aydın Dolmi, Yaşar Üstün, Oğuzhan Erduran, Seher Kök, Ekrem Yavuz, Ali Tatar, Erkan Ülkü, Meryem Çam, Mehmet Duman, Sıgan Kertes, Murodbek Kurbonov, Osman Çelebi, Yaşar Acar, Mahmut Deneme, Engin Şentürk, Ömer Aktaş, Dursun Savaksız, Adem Porsuk, Oktay Porsuk, Agil Resid, Hikmet ., Orhan Taş, Okan Çokaslan, Murat Sert, Fevzi Çıtak, Şeref

Başkuş, Ersan Gülten, Ahmet Tayyar Balkaya, Emrah Tutumlu, Muammer Kılınç, Kadir Zeytin, Muharrem Alkan, İlyas Ünlü, Oğuzhan Dinçel, Yılmaz Sağun, Nurettin Akyüzlü, Talip Baş, Galip Onmaz, Ayhan Ataç, Eren Güdü, Bayram K., Kemal Bozdoğan, Furkan Çakır, Mahmut Bulut, Vehip Yekin, Özgen Gül, Basri Akkuş, Ayhan Köle, Ali Altıparmak, Mesut Tamimi, Şenol Yılmaz, Hüseyin Karagül, Süleyman Ender, Ahmet Topçu, Şükrü Parlak, Saffet Toğlu, Osman Özdemir, Yasin Çelikkafa, Mustafa Yıldırım, Hayati Karaaslan, Deniz Mağaralı, Öznur Aman, Muvaffak Aras, Mehmet Arasan, Hüseyin Küçük, Mehmet Toprak, Beytullah Yağcı, Doğan Turan, Murat Durmuş, Hüseyin Yurdakul, İsmail Ateşçi, Mahsum İzgi, Ezatullah Ezati, İskender Sapmaz, Emrah Ölmez, Muhammed Selman, Savaş Çevrim, Maşallah Daş, Orhan Bingöl, Ahmud El Hamdo, Ahmet Kaya, Sinan Toksöz, Cumali Yıldız, Fahri Türkmen, Selahattin Çoban, Musa Türkel, Musa Düşkün, Mustafa Turna, Yahya Akbuğa, İmdat Şenyurt, Mehmet Fehim Kaplan, Serdar Pala, Fethi Körpe, Abdullah Y., İsa Demir, Cemil Özdemir, Özgür Kaya, Sefa Aşık, Yasin Tanboğa, Şahin Elitaş, Eşref Yıldız, İsmet Filizler, M.K., C.T., Mehmet Yalçın, Gültekin Ulus, Raci Kırandı, Süleyman Topal, Osman Büyük, Nevzat Uysal, Yalçın Dörtbudak, Zafer Çelik, Yaşar Özgan, Emrullah Balçık, Kemal Erkenci, Sabri Aygan, Yılmaz Güneş, Ersan Özkan, Erkan Kayatekin, Alperen Atabay, Akay Yenilmez, Mahir Çelik, Hüseyin Gümüş, Mehmet Ali Koluman, Z.Y., Mürsel Çavuldak, Mesut Kulabaş, Akif Gül, Faruk Yüksel, Fikret Acar, Adnan Ercan, Muhammed İslam, Tosif Khan, Asad Khan, Tolunay Cayıt, İslam Kokakoç, Erdal Özcan ve ismini öğrenemediğimiz otuz beş işçi...

